SAKARYA

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ

RAPORU

2012

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SAKARYA ÇALIŞMA VE İŞ KURUMU İL MÜDÜRLÜĞÜ

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ RAPORU

(2012)

HAZIRLAYANLAR

Levent SABANCIOĞLU / İş ve Meslek Danışmanı

Emine BATİT / İş ve Meslek Danışmanı

Eren ÖNDER / İş ve Meslek Danışmanı

Sami YEL / VHKİ

SUNUŞ

Son yıllar itibariyle sanayi bakımından hızlı bir gelişim ve değişim süreci yaşayan ve buna bağlı olarak sürekli göç alan İlimiz, beşeri sermaye olan insan kaynakları bakımından avantajlı konumdadır. Coğrafi konumu ve sanayileşme potansiyeli de bu avantajlı konumu destekleyici niteliktedir. Dolayısıyla, gerek sanayileşmedeki hızlı artış ve gerekse beşeri sermayedeki zenginliğimiz işsizlik sorunu noktasında meslekli işsizlerde asgari ücretle işçi bulunamaz noktasına gelinmiştir. Bu nedenle, gerek işsizlikle ve gerekse asgari ücret yetersizliği ile mücadele etmenin yolu da niteliksiz ve vasıfsız işgücüne nitelik kazandırmak, gelişen teknolojiye ve sanayiye uygun meslekli işgücü yetiştirmekten geçmektedir.

Bu bilinçle, İlimiz İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulunun yapmış olduğu çalışmalarla, bir yandan istihdamın korunması ve bir yandan da istihdamın geliştirilebilmesi, vasıfsızlığın ve mesleksizliğin giderilmesi hedeflenmiştir. İstihdamın söz konusu olduğu bütün alanlarda programlar düzenlenerek, girişimcilik eğitimleri, meslek eğitim kursları, toplum yararına çalışma programları ve çalışanların eğitimine yönelik sertifika programları yoluyla, işsizlik sorununun çözümüne yerel düzeyde destek olunmuştur.

İlimizde 2010, 2011 ve 2012 yıllarında İŞKUR'a verilen destekle, bir taraftan işverenlerin nitelikli işgücü ihtiyacı karşılanmaya çalışılmış, bir taraftan da işgücüne nitelik kazandırılarak işsizlerin istihdam edilebilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, teknolojik gelişmeler ve artan rekabet koşullarından istihdamın etkilenmemesi için hayat boyu öğrenme anlayışı içerisinde kişisel ve mesleki eğitimlere gereken önemin verilmesi gerekmektedir.

İŞKUR tarafından tüm illerde gerçekleştirilen ve yılda en az iki defa yapılması planlanan İş Piyasası Analiz Çalışması; Bölgesel farklılıkların izlenmesi, yerel yönetim mekanizmalarına (İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu ve Kurs Yönetimleri) işlerlik kazandırılması, kısa vadede işgücünün şirketlerle eşleştirilmesinin sağlanması, orta vadede işgücüne talep edilen niteliklerin kazandırılması ve uygulanan işgücü politikalarının etkilerinin izlenmesi bakımından da çok büyük önem arz etmektedir.

Dolayısıyla, böylesine önemli bir çalışmaya katkı sağlayan işverenlerimize ve Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü personeline teşekkür eder, çalışmanın işsizlik sorununun çözümünde faydalı olmasını dilerim.

Mustafa BÜYÜK

Sakarya Valisi

ÖNSÖZ

Ülkemizin en büyük sorunu olan işsizliğin önlenebilmesi; işgücü piyasasının geliştirilmesine, eğitimli işgücü talebine duyarlılığının artırılmasına, işgücü arz ve talebinin doğru olarak tespit edilmesine ve buna uygun politikaların geliştirilmesine bağlıdır. Dolayısıyla, istihdamın artırılmasının yanında istihdamın korunması da işgücünün ihtiyaç duyulan niteliklere uygun bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

Sakarya İli İşgücü Piyasası Araştırması Raporunun temel amacı; İlin işgücü piyasası arz ve talebi arasındaki eşleşme problemlerini ortaya çıkartarak bu dengesizliğin giderilmesine yardımcı olacak önerileri oluşturmak ve elde edilen veriler değerlendirilerek İl düzeyinde aktif istihdam politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamaktır.

İŞKUR ve ilgili paydaşların desteğiyle hazırlanan "İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu", TÜİK'le birlikte tespit edilen 10 ve üzeri işçi çalıştıran 1250 işyerinde uygulanmıştır.

Bu çalışma ile İlimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümü için işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmiş olup, çalışma kapsamında yapılan işyeri ziyaretleri ile işverenlerin talepleri anında alınarak, ihtiyaç duyulan işgücü, İŞKUR'a kayıtlı işsizlerden sağlanmıştır.

Bunun yanında çalışmaya ilişkin olarak yapılan ziyaretler sırasında işveren tarafından talep edilen işgücü, Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından açılacak olan kurslara yön gösterdiği gibi, gelecekte ihtiyaç duyulacak mesleklerin belirlenmesine de ışık tutacaktır.

Bu rapora kuşkusuz en büyük destek, değerli zamanlarını ayırarak araştırmamızı cevaplayan işverenlerimizden gelmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın gerçekleşmesine katkı sağlayan işverenlerimize, formun uygulanması ve raporun hazırlanmasında emeği geçen Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü çalışma arkadaşlarımıza teşekkür eder, yayının İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu, işverenler, akademisyenler ve araştırmacıların çalışmalarında yararlı olmasını dilerim.

Tekin KAYA

Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ ..... *i*

ÖNSÖZ ..... *ii*

İÇİNDEKİLER ..... *iii*

TABLOLAR LİSTESİ ..... *v*

GRAFİKLER LİSTESİ ..... *vi*

KISALTMALAR ..... *viii*

YÖNETİCİ ÖZETİ *1*

GİRİŞ *8*

BİRİNCİ BÖLÜM *11*

İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ *11*

1.1. İŞGÜCÜ PİYASASI KAVRAMI **11**

1.2. İŞGÜCÜ VE İŞGÜCÜNE KATILIM **12**

1.3. İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN **15**

1.3.1. Ekonomik Göstergeler 16

1.3.2. Nüfus Göstergeleri 21

1.3.3. Eğitim Göstergeleri 30

1.4. GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ **34**

1.4.1. İşgücü 36

1.4.2. İşgücüne Katılım 38

1.4.3. İstihdam 41

1.4.3.1. Kayıt dışı İstihdam 47

1.4.3.2. Genç İstihdamı 50

1.4.4. İşsizlik 51

1.4.4.1. Genç İşsiz 56

1.4.5. İşgücü Dışındaki Nüfus 57

1.4.5.1. İşgücü Dışındaki Genç Nüfus 59

1.5. İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ **60**

İKİNCİ BÖLÜM *69*

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI *69*

2.1. AMAÇ VE YÖNTEM **69**

2.2. İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM **72**

2.3. AÇIK İŞLER **79**

2.4. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER **86**

2.5. 2012 YILINDA İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR **91**

2.6. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ **95**

SONUÇ ***99***

KAYNAKÇA ***104***

EKLER ***105***

Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu **105**

Ek 2- Ek 2a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi **109**

Ek 2b: Tahmin ve Notasyonlar **110**

Ek 2c: Örnekleme Yapılan İller Listesi ve Örnek Sayıları **112**

Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü **113**

Ek 4- 4a-Nüfus ve Konut Araştırması Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri **120**

Ek 4b- İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (Sege-2011) **122**

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: 2009-2010 YILI SAKARYA İLİ GENEL ENDEKS VE İLLER ARASI REKABETÇİLİK ENDEKSİ 16
TABLO 2: ANA SEKTÖRLERE GÖRE GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER, TÜRKİYE, 2007-2008 18
TABLO 3: KAMU YATIRIMLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI, SAKARYA, 2012 19
TABLO 4: KURULAN KAPANAN İŞYERİ İSTATİSTİKLERİ, SAKARYA, 2011-2012 20
TABLO 5: 2010-2011 YILI DEMOGRAFİK GÖSTERGELER, TR42, SAKARYA 22
TABLO 6: YAŞ GRUBU VE CİNSİYETE GÖRE NÜFUS, SAKARYA, 2011 23
TABLO 7: YAŞ BAĞIMLILIK ORANLARI, TÜRKİYE VE SAKARYA, 2007-2011 25
TABLO 8: İLÇELERE GÖRE İL/İLÇE MERKEZİ VE BELDE/KÖY NÜFUSU, SAKARYA, 2011 26
TABLO 9: YILLARA GÖRE GÖÇ VERİLERİ, SAKARYA, 2010-2011 28
TABLO 10: BİTİRİLEN EĞİTİM DÜZEYİ VE CİNSİYETE GÖRE NÜFUS (15 +YAŞ), 2010-2011 30
TABLO 11: İLK VE ORTA ÖĞRETİMDE OKUYAN, YENİ KAYIT VE MEZUN ÖĞRENCİ SAYILARI, 2011-2012 32
TABLO 12: ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİ SAYILARI, 2002-2012 33
TABLO 13: İŞGÜCÜNE KATILIM, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK ORANLARI, SAKARYA, 2009-2010 35
TABLO 14: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE NÜFUS, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK, BİN KİŞİ, TR42, 2011 36
TABLO 15: GENİŞ YAŞ GRUBUNA VE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE SİVİL NÜFUS (15+ YAŞ), BİN KİŞİ, TR42, 2011 37
TABLO 16: GENİŞ YAŞ GRUBUNA VE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜ (15+ YAŞ), BİN KİŞİ, TR42, 2011 37
TABLO 17: NÜFUS, İŞGÜCÜ VE İŞGÜCÜNE KATILIM ORANLARI, BİN KİŞİ, TR42, 2004-2011 38
TABLO 18: SEKTÖRLERE VE İŞTEKİ DURUMA GÖRE İSTİHDAM, TR42, BİN KİŞİ, 2011 47
TABLO 19: DAHA ÖNCE ÇALIŞILAN FAALİYETE GÖRE İŞSİZLERİN EĞİTİM DURUMU, TR42, BİN KİŞİ, 2012 53
TABLO 20: İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE İLK KEZ İŞ ARAYANLAR, TR42, BİN KİŞİ, 2011 53
TABLO 21: EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İŞ ARAMA SÜRELERİ, TR42, BİN KİŞİ, 2011 55
TABLO 22: İŞGÜCÜ DIŞINDA BULUNMA NEDENİ, TR42, BİN KİŞİ, 2011 58
TABLO 23: YAŞ GRUPLARI VE CİNSİYETE GÖRE BAŞVURULAR, MERSİN, 2012 60
TABLO 24: KAYITLI İŞSİZLERİN YAŞ GRUPLARI VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI, 2012 62
TABLO 25: KAYITLI İŞSİZLERİN EĞİTİM DURUMU VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI, 2012 63
TABLO 26: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ BAŞVURULARI, %, 2012 64
TABLO 27: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ BAŞVURULARI, 2012 65
TABLO 28: AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI, 2012 65
TABLO 29: İŞE YERLEŞTİRİLENLER VE İŞE YERLEŞTİRME ORANI, 2012 66
TABLO 30: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞE YERLEŞTİRMELER, 2012, BİN KİŞİ 66
TABLO 31: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞE YERLEŞTİRMELER, 2012 67
TABLO 32: DÜZENLENEN KURS VE KATILIMCI SAYISI, 2012 68
TABLO 33: KURSA KATILANLARIN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI, 2012 68
TABLO 34: İŞKUR İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMALARI (2007-2012) 71
TABLO 35: SEKTÖRLERE GÖRE TOPLAM ÇALIŞANLARIN DAĞILIMI,%, 2012 74
TABLO 36: SEKTÖRLERE GÖRE KADIN VE ERKEK ORANLARI , %, SAKARYA 75
TABLO 37: ÇALIŞANLARIN MESLEK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI, %, TÜRKİYE, SAKARYA, 2012 76
TABLO 38: EN FAZLA ÇALIŞANI OLAN İLK ON MESLEĞİN TOPLAM ÇALIŞANLAR İÇİNDEKİ ORANI , %, SAKARYA 78
TABLO 39: EN FAZLA AÇIK İŞ BELİRTİLEN İLK ON MESLEĞİN TOPLAM AÇIK İŞ İÇİNDEKİ ORANI ,%, SAKARYA 83
TABLO 40: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLERİN MESLEK GRUPLARI, 2012 87
TABLO 41: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER, %, SAKARYA, TÜRKİYE, 2012 89
TABLO 42: SEKTÖRLERE VE İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞE ALINANLAR, SAKARYA, 2012 92
TABLO 43: SEKTÖRLERE VE İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE İŞTEN ÇIKARILANLAR, SAKARYA, 2012 93
TABLO 44: KISA VE ORTA VADEDE NET İSTİHDAM ARTIŞININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI, %, 2012 95
TABLO 45: EN FAZLA İSTİHDAM ARTIŞI BEKLENEN MESLEKLER 97
TABLO 46: EN FAZLA İSTİHDAM AZALIŞI BEKLENEN MESLEKLER 98

GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK 1: İŞGÜCÜ ÇATISI 13
GRAFİK 2: ANA SEKTÖRLERE GÖRE GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER, TR42, 2007-2008 17
GRAFİK 3: KİŞİ BAŞINA GAYRİ SAFİ KATMA DEĞER, TR42, 2004-2008 18
GRAFİK 4: YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE NÜFUS, SAKARYA, 2011 21
GRAFİK 5: YILLARA GÖRE NÜFUS ARTIŞ HIZLARI, SAKARYA, %O, 1960-2011 22
GRAFİK 6: SAKARYA İLİ NÜFUS PİRAMİDİ, %, 2011 23
GRAFİK 7: YAŞ BAĞIMLILIK ORANLARI, %, 2011 24
GRAFİK 8: ORTANCA YAŞ, SAKARYA, 2009-2011 25
GRAFİK 9: YILLARA GÖRE NÜFUS YOĞUNLUĞU, SAKARYA, 2007-2011 27
GRAFİK 10: İLÇELER ŞEHİR-KÖY NÜFUS ORANI, SAKARYA, 2011 28
GRAFİK 11: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE ÇALIŞABİLİR YAŞTAKİ NÜFUSUN DAĞILIMI ,% , SAKARYA, 2011 31
GRAFİK 12: ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİ SAYILARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ, SAKARYA, 2002-2012 34
GRAFİK 13: İŞGÜCÜNE KATILIM, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK ORANLARI, SAKARYA, 2010 35
GRAFİK 14: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI, %, TR42, 2010-2011 39
GRAFİK 15: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANLARI, TR42, 2010-2011 40
GRAFİK 16: KURUMSAL OLMAYAN SİVİL NÜFUSUN YILLARA GÖRE İSTİHDAM ORANI, TR42, 2007-2011 41
GRAFİK 17: GENİŞ YAŞ GRUBU GÖRE İSTİHDAM ORANI (%), TR42, 2011 42
GRAFİK 18: CİNSİYETE GÖRE İSTİHDAM ORANI, TR42, %, 2011 43
GRAFİK 19: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İSTİHDAM ORANI, TR42,%,2011 43
GRAFİK 20: İSTİHDAMIN CİNSİYETE GÖRE TARIM VE TARIM DIŞI DAĞILIMI,TR42,%,2011 44
GRAFİK 21: İKTİSADİ FAALİYET KOLU VE CİNSİYETE GÖRE İSTİHDAM, TR42, 2011 45
GRAFİK 22: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE SEKTÖREL İSTİHDAM, TR42,% , 2011 46
GRAFİK 23: İŞTEKİ DURUMA GÖRE İSTİHDAM, TR42 , %, 2011 46
GRAFİK 24: TÜRKİYE VE TR42 TARIM VE TARIM DIŞI KAYIT DIŞI ÇALIŞMA ORANI, %, 2011 48
GRAFİK 25: TÜRKİYE VE TR42 SEKTÖREL KAYITDIŞI ÇALIŞMA ORANI, %, 2011 48
GRAFİK 26. TARIM VE TARIM DIŞI SEKTÖRLERDE CİNSİYETE GÖRE KAYITDIŞI İSTİHDAM ORANI, %, TR42, 2011 49
GRAFİK 27: EĞİTİM DURUMU VE CİNSİYETE GÖRE KAYITDIŞI İSTİHDAM ORANI, TR42,%,2011 49
GRAFİK 28: İŞTEKİ DURUMA GÖRE KAYITDIŞILIK ORANI, TR42, %, 2011 50
GRAFİK 29: GENÇLERİN ÇALIŞTIKLARI SEKTÖRLER, TR42, %, 2011 51
GRAFİK 30: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI, TR42, %, 2011 52
GRAFİK 31: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞSİZLİK ORANI,TR42, %, 2011 52
GRAFİK 32: İLK KEZ İŞ ARAYANLARIN İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE DAĞILIMI, TR42, %, 2011 54
GRAFİK 33: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞGÜCÜ DIŞINDA BULUNMA ORANI,TR42,%,2011 57
GRAFİK 34: NEDENE VE CİNSİYETE GÖRE İŞGÜCÜ DIŞINDA BULUNMA ORANI,TR42,%,2011 59
GRAFİK 35: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE BAŞVURULAR, SAKARYA, 2012 61
GRAFİK 36: KAYITLI İŞSİZLER İÇİNDE ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE KADIN PAYI, %, 2012 63
GRAFİK 37: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞSİZLİK VE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ BAŞVURULARI, SAKARYA, %, 2012 64
GRAFİK 38: İŞYERLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI, %, 2012 72
GRAFİK 39: ANA MESLEK GRUPLARINA GÖRE KADIN VE ERKEK ORANLARI, %, 2012 77
GRAFİK 40: AÇIK İŞLERİN SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI, %, 2012 79
GRAFİK 41: SEKTÖRLERE GÖRE AÇIK İŞ ORANLARI, %, 2012 80
GRAFİK 42: ANA MESLEK GRUPLARINA GÖRE AÇIK İŞLERİN DAĞILIMI, %, 2012 81
GRAFİK 43: ANA MESLEK GRUPLARINA GÖRE AÇIK İŞLERİN ORANLARI, %, 2012 82
GRAFİK 44: AÇIK İŞLER İÇİN İSTENEN EĞİTİM DÜZEYLERİ, %, 2012 83
GRAFİK 45: AÇIK İŞLER İÇİN İSTENEN BECERİ DÜZEYLERİ, %, 2012 84
GRAFİK 46: AÇIK İŞLERİN KARŞILANMA YOLLARI, %, SAKARYA, 2012 85

GRAFİK 47: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI, %, 2012 86
GRAFİK 48: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEK GRUPLARININ DAĞILIMI, %, 2012 88
GRAFİK 49: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLERİN GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ, %, 2012 90
GRAFİK 50: 2012 YILINDA SEKTÖRLERDE MEYDANA GELEN NET İSTİHDAM DEĞİŞİMİ, %, 2012..... 94

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

AİO: Açık iş Oranı

EUROSTAT: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi

HİA: Hanehalkı İşgücü Anketi

ILO: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

ISCO: International Standard Classification of Occupations (Uluslararası Meslek Sınıflama Standardı)

İBBS: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması

İO: işsizlik oranı

İKO: İşgücüne katılma oranı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

İPA: İşgücü Piyasası Analizi

İPTA: İşgücü Piyasası Talep Araştırması

NACE: European Classification of Economic Activities (Avrupa Birliği'nde Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)

NİDO: Net İstihdam Değişim Oranı

OECD: Organization for Economic Co-operation And Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

TİPA: Türkiye İşgücü Piyasası Analizi

TMS: Türk Meslekler Sözlüğü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Sakarya İli TR42 (Kocaeli, Bolu, Yalova, düzce ve Sakarya İllerini içeren bölge) bölgesinde yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığı, en son 2003 yılında yayımlanan "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nı (SEGE) 2011 yılında güncel verilere göre yeniden düzenlemiştir. SEGE-2003'e göre 23. sırada bulunan Sakarya İli SEGE-2011'e göre 5 sıra ilerleyerek 18.sıraya yükselmiştir.

Sakarya İlinin içinde yer aldığı TR42 bölgesinde 2007 ve 2008 yılı Gayri Safi Katma Değer[1] (GSKD) verileri ana sektörler bazında incelendiğinde, her iki dönem için de sıralamanın; hizmetler, sanayi ve tarım şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Bölgenin 2008 yılı Gayri Safi Katma Değerinin ana sektörler bazında dağılımına bakıldığında; hâkim sektör %55,6 pay ile hizmetler sektörüdür. İkinci sırada %38,3 ile sanayi yer almaktadır. Tarım sektörü, % 6,1 ile en az paya sahip sektördür.

İBBS 2. Düzeye karşılık gelen 26 bölge için Kişi başına düşen gayri safi katma değere bölgeler bazında bakıldığında; Kişi başına Gayri Safi Katma Değer yaratmada 2008 yılında 18 bin 689 TL ile İstanbul bölgesi (TR10) birinci sırada yer alırken, onu 16 bin 990 TL ile Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova (TR42) izlemiştir.

2012 yılı Kamu Yatırımlarından alınan paylara göre yapılan sıralamada Sakarya İli 16. sırada yer almaktadır. Sakarya İlinin almış olduğu yatırımlar sektörel bazda değerlendirildiğinde, en yüksek yatırım alan sektörün, Ulaştırma-haberleşme olduğu göze çarpmaktadır. Daha sonra sırasıyla eğitim ve sağlık sektörü en yüksek yatırım payı alan sektörlerdir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nden elde edilen verilere göre, Sakarya İli için 2011 yılının Ocak-Aralık dönemi ile 2012 yılının aynı dönemi karşılaştırıldığında; Kurulan şirket sayısı %28 azalmıştır. Kurulan gerçek kişi ticaret işletmesinde %26,5'lik artış olmuştur. Tasfiye edilen şirket sayısında %32,5'lik bir azalma görülmektedir. Kapanan şirket sayısı da %18,4 azalmıştır.

2011 yılı Sakarya iline ilişkin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi kapsamındaki sayım sonuçlarına göre; Sakarya ilinin nüfusu 888.556 olup, Türkiye'nin 22. büyük ilidir. Bu nüfusuyla Sakarya İli Türkiye toplam nüfusunun %1,2 sini oluşturmaktadır. Sakarya İlinde 445.863 erkek, 442.693 kadın yaşamaktadır. İlin nüfusunun %50,2'sini erkekler oluştururken kadınların oranı %49,8'dir. Sakarya İli için 2010 yılı nüfus artış hızı ‰13 iken, 2011 yılında ‰17,8 olarak gerçekleşmiştir. Sakarya ili, 2011 yılında illere göre yıllık nüfus artış hızının

[1] İl ekonomisinin en önemli göstergesi olan İllerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla değerleri 2001 yılından itibaren hesaplanmamaktadır. Bu serinin yerine üretilen Gayri Safi Katma Değer İstatistiklerinin en son yayınlanma yılı 2011 yılı olup, 2008 yılı değerlerini içermektedir. 2009 yılı değerlerine ilişkin veri seti henüz yayınlanmamıştır. Serinin başlangıç yılı 2004 yılıdır.

büyüklüğü bakımından 29. Sırada yer almıştır. Sakarya İlinde çalışma yaşı (15-64) nüfus 609.791 kişidir. Bu grubun toplam nüfus içindeki oranı %68,6'dır. Çalışma çağındaki (15-64 yaş) nüfusun Sakarya nüfusu içindeki cinsiyet dağılımı %50,5'i erkek ve %49,5 kadın nüfus şeklinde olup ilin genel nüfus yapısı ile tamamen örtüşmektedir. Sakarya İlinde 0-14 yaş aralığında yer alan çocukların, ilin toplam nüfusuna oranı %23,4 tür. Sakarya İlinde 65 yaş ve üstü nüfusun ilin toplam nüfusuna oranı ise %7,9'dur.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 yılı verilerine göre Sakarya ili nüfusunun %74,8'i şehir nüfusundan %25,2'si ise köy nüfusundan oluşmaktadır. TÜİK verilerine göre 2010-2011 döneminde Sakarya ilinin aldığı göç 28.537, verdiği göç ise 24.633 kişidir. %4,4 net göç hızı ile Sakarya ilinin göç alan bir il olduğu görülmektedir. İlin kilometrekareye 184 kişi olan nüfus yoğunluğu, kilometrekareye 97 kişi olan Türkiye ortalamasının neredeyse iki katıdır. Bu nüfus yoğunluğu ile Türkiye genelinde iller arasında 10 sıradadır.

Sakarya ilinin yaş dağılımı da Türkiye ortalaması ile paralellik göstermektedir. 0-14 yaş grubu ile çalışabilir yaştaki nüfus Türkiye ortalamasına göre daha az pay alırken, yaşlı nüfusun payı daha fazladır. Bu dağılım sonucu yaş bağımlılık oranları da Türkiye ortalamasından farklıdır. Sakarya ilinde çocuk bağımlılık oranı %34,2, yaşlı bağımlılık oranı %11,6 ve toplam bağımlılık oranı %45,8'dir. Ortanca yaş; nüfusu oluşturan kişilerin yaşları, küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşıdır. Bu tanımdan hareket ile 2011 yılı sonunda Sakarya'ya bakıldığında ortanca yaş 31,3'tür,

Sakarya ilinin eğitim düzeyine bakarsak, 15+ yaş nüfusun %4,8'i okur yazar değildir. Nüfusun %4,1'i sadece okur yazar olup, ilkokul diploması bile yoktur. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını (%57,7) lise altı eğitimliler (İlkokul mezunu, İlköğretim mezunu ve Ortaokul veya dengi okul mezunu) eğitimliler oluşturmaktadır. Lise veya dengi okul bitirenlerin oranı %21,9 iken, Yüksekokul veya fakülte mezunlarının oranı %8,9'dur.

TÜİK'in açıklamış olduğu "hane halkı işgücü anketi" sonuçlarına göre Sakarya İli için işgücüne katılma oranı 2010 yılında %52,5 olarak hesaplanmıştır. Yine 2010 yılı verilerine göre Sakarya İli için işsizlik oranı %11,4 olarak hesaplanırken, istihdam oranı aynı dönem için %46,5 olarak gerçekleşmiştir

2011 yıllı verilerine göre TR42 Bölgesinde 2.510 bin olan sivil nüfusun, 1.373 binlik kısmını işgücü oluşturmaktadır. Oransal olarak bakıldığında sivil nüfusun %54,7'lık kısmının işgücüne katıldığı görülmektedir. Bu oran 2011 yılı için %49,9 olarak gerçekleşen Türkiye ortalamasının 4,8 puan üzerindedir. TR42 Bölgesinde işgücüne katılma oranlarına yaş gruplarına göre bakıldığında; işgücüne katılımın %71,1 ile 25-34 yaş grubunda yoğun olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu yaş grubunu %63,8'lik işgücüne katılım oranı ile 35-54 yaş grubu izlemektedir. Eğitim durumlarına göre işgücüne katılma oranlarına bakıldığında ise; yükseköğretim eğitim düzeyinde %84,9 gibi oldukça yüksek bir oran göze çarpmaktadır. Bu

oran lise ve lise dengi meslek okullarında %63,1 olarak gerçekleşirken, lise altı eğitim düzeyinde %50,6'ya kadar düşmektedir.

İşgücünün eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında; %2,5'lik kısmının okuma yazma bilmeyen, %58,5'lik kısmının lise altı eğitim düzeyinde , %22,7'lik kısmının lise ve dengi meslek okulu düzeyinde ve %16,3'lük kısmının ise yükseköğretim düzeyinde olduğu gözlemlenmiştir.

2011 yılında işgücüne katılım oranı %54,7 iken bölgede çalışabilir yaştaki nüfusun %45,3'ü işgücü dışındadır. İşgücü dışında kalanların büyük çoğunluğu kadındır. İşgücü dışında bulunan kadınların oranı %73,2 iken erkeklerin oranı %26,8'dir.

Ana sektörlere göre toplam çalışanların %44,3'ünün hizmet sektöründe, %34,2'sinin sanayi sektöründe ve %21,6'inin ise tarım sektöründe istihdam edildiği görülmektedir. Bölgede düşük eğitim seviyesinde olanlar ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin neredeyse tamamı (%84,8) tarım sektöründe çalışırken, lise altı eğitimlilerin de %30,2'si tarım sektöründe çalışmaktadır. Buna karşın lise ve yüksek eğitimlilerin tercih ettikleri sektör hizmet sektörüdür. Lise ve dengi okul mezunlarının %52,3'ü, yükseköğretim mezunlarının da %72,3'ü hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Toplam çalışanların %63,9'u ücretli veya yevmiyelidir. Bölgede istihdamın %24,1'i kendi hesabına veya işveren olarak ve %12'si de ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilmektedir. Bölge istihdamının %37,9'u kayıt dışındadır. Bölgede kayıt dışılığın en fazla olduğu sektör tarım sektörüdür(%82,4). Sanayi sektöründe %22,7 olan kayıt dışı çalışma oranı hizmetler sektöründe %28'e çıkmaktadır. Kayıt dışı istihdama cinsiyete göre bakılacak olursa; Erkeklerde %30 olan kayıt dışı çalışma oranı kadınlarda %56'ya yükselmektedir.

TÜİK'in açıklamış olduğu "hanehalkı işgücü anketi" sonuçlarına göre, 2010 yılı verilerine göre Sakarya ilinde işsizlik oranı %11,4'tür. 2011 yılı verilerine göre TR42 bölgesinde toplam işsizlik oranı %11,9'dur. Bölgedeki Erkeklerde işsizlik oranı %10,4, kadınlarda ise %15,2'dir. Bölgedeki işsizlik oranı Türkiye geneli işsizlik oranın (%9,8) 2,1 puan üzerindedir.

En düşük işsizlik oranı %5,8 ile okur yazar olmayanlarda iken bunu %10,7 ile lise altı eğitimliler izlemektedir. Eğitimsizler ve düşük eğitimliler işgücü piyasası dışında yer almaktadırlar. Lise ve dengi okul mezunlarında %14,3 olan işsizlik oranı yüksekokul mezunlarında %13,7'dir. Diğer bir ifade ile işsizlik oranının en yüksek olduğu eğitim seviyesi lise ve dengi eğitimdir. Bölgede işsizlik oranı, 15-19 yaş grubunda %20,1 ve 20-24 yaş grubunda %23 olarak gençlerden oluşmaktadır. İşsizlik oranı genç nüfusta daha fazladır.

Bölgedeki işsizlerin %9,2'si ilk kez iş aramaktadır. Kadın işsizlerin içinde ilk kez iş arayan kadın oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Kadın işsizlerin %15,4'ü ilk kez iş aramaktadır. Bu oran erkeklerde %5,1'dir.

Bölgede toplam işsizlerin %32'si bir yıldan daha çok süredir iş aramaktadır, %68'i bir yıldan az sürede iş bulabilmektedir. Cinsiyete göre iş arama sürelerinde ise; erkeklerin %72,5'i bir yıldan az sürede iş bulurken %26,5'i bir yıldan fazla sürede iş bulabilmektedir. Kadınların %60'ı bir yıldan az sürede iş bulurken %40'ı bir yıldan fazla sürede iş bulabilmektedir.

İl bazında mevcut olan işgücü piyasası göstergeleri Sakarya'da işgücüne katılım oranının arttığı, işgücü dışı nüfusun azaldığını göstermektedir. 2008 yılında Sakarya ilinde çalışabilir yaştaki nüfusun %51,1'i işgücüne ya çalışarak ya da iş arayarak katılmaktadır. 2010 yılında ise bu oran %52,5'e yükselmiştir. Yani işgücü dışı nüfus üç yılda 1,4 puan azalış göstermiştir. 2011 yılında işgücüne katılım oranı %54,7 iken bölgede çalışabilir yaştaki nüfusun %45,3'ü işgücü dışındadır.

2012 yılı verilerine göre Çalışma ve İş Kurumu Sakarya İl Müdürlüğü'ne başvuran kişi sayısı 32.263 kişi olup, başvuranların 19.896'sı erkek, 12.367'si ise kadındır. Oransal açıdan değerlendirildiğinde başvuranların %61,7'si erkek, %38,3'ünün kadın olduğu görülmektedir.

Sakarya'da 2012 yılı sonunda kayıtlı işsiz sayısı 30.872 kişidir. Kayıtlı işsizlerin %57'si erkek, % 43'ü kadındır. 2012 İŞKUR İstatistiklerine göre ilde en yüksek kayıtlı işsiz sayısı, %22,7 ile 20-24 yaş grubundadır. Bunu, %21,9 ile 25-29 yaş grubu ve %17,6 ile 30-34 yaş grubu izlemektedir. Yaş artıkça kayıtlı işsiz sayısı azalmaktadır. Kayıtlı işsizlere cinsiyet açısından bakılacak olursa; erkeklerde en yüksek kayıtlı işsiz sayısı, %21,6'lık pay ile 25-29 yaş grubunda iken kadınlarda %25,1 ile 20-24 yaş grubundadır.

2012 İŞKUR il verilerine göre; İşsizlik ödeneği başvurularının büyük çoğunluğunu 30-34 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu yaş grubundaki işsizlik ödeneği başvurularının oranı %26,7'dir. Türkiye geneline bakıldığında da işsizlik ödeneği başvurularının büyük çoğunluğu %25'lik oranla yine aynı yaş grubundadır.

Sakarya ilinde 2012 yılında toplam 18426 açık iş mevcuttur. Açık işlerin 1149 kamu sektöründe iken 17277'si özel sektördedir. İlde kamunun istihdam yaratma gücü çok azdır. Açık işlerin sadece %6,2'si kamu sektörüne aittir. Çalışma ve İş Kurumu Sakarya İl Müdürlüğü'nce İlde 2012 yılı itibariyle 11.159 kişi işe yerleştirilmiştir. İlde işe yerleştirme oranı[2] %60,6'dır ve %56,1 olan Türkiye işe yerleştirme oranının üzerindedir.

2012 yılı sonuna kadar İŞKUR tarafından açılan kurs sayısı 473'tür. Açılan kursların %17,1'i istihdam garantili işgücü yetiştirme kursudur. İstihdam garantili kurslara, toplam kurs katılımcılarının %23,7'si olan 1583 kişi katılmıştır. İl de kursa katılanların %40,2'si kadın iken, %59,8'i erkektir.

[2] İşe yerleştirme oranı: İse yerleştirilen sayısı/ Açık iş sayısı*100

Araştırma sonuçlarına göre işyerlerinin büyük çoğunluğu imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. İmalat sektörünün payı %31,9'dur. Bu sektörü %27,4 ile toptan ve perakende ticaret sektörü ve %11,5 ile inşaat sektörü takip etmektedir. Araştırma kapsamındaki işyerlerinde toplamda 46.975 kişi çalışmaktadır. Çalışanların %54,2'si imalat, %17'si toptan ve perakende ticaret, %7'si inşaat sektöründe yer almaktadır. İmalat sektörü Türkiye toplamında olduğu gibi, hem erkeklerin hem de kadınların en fazla çalıştığı sektördür. Erkeklerin %55,9'u, kadınların %47,3'ü İmalat sektöründe çalışmaktadır.

Cinsiyete göre çalışan oranlarına bakılacak olursa, Sakarya ilinde çalışanların büyük çoğunluğu erkektir. Çalışanların içinde kadınların payı %19,8'dir, erkeklerin payı ise %80,2'dir. Türkiye toplamında kadın çalışanların payı ise %25,3'dür. Sakarya ilinde erkek çalışanların kadınlara kıyasla yoğunluğunun çok yüksek olduğu sektörler sırasıyla; %98,2 ile Su Temini; Kanalizasyon ve Atık Yönetimi sektörü, %96,7 ile Kültür, Sanat, Eğlence ve %93,5 ile İnşaat sektörleridir. Sakarya İlinde kadın çalışanların erkeklere oranla daha fazla olduğu iki sektör vardır. Bunlar; %59,7 ile İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmetler sektörü ve %54 oran ile eğitim sektörüdür. Bu sektör dışında erkeklere göre düşük olmakla birlikte kadınların en fazla çalıştığı diğer sektörler; %38,6 ile Finans Ve Sigorta Faaliyetleri, %29,9 ile Diğer Hizmet Faaliyetleri sektörüdür.

Sakarya ilinde en fazla çalışanın olduğu meslek grubu %22 ile Nitelik Gerektirmeyen Meslekler grubudur. Bu meslek grubunun ardından toplam çalışanların %19,1'ünü oluşturan Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubu gelmektedir. Bu iki meslek grubunu %16,4'lük oranla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubu izlemektedir. Sakarya ilinde erkeklerin en fazla çalıştığı meslek grupları sırasıyla; %22 ile "Nitelik Gerektirmeyen Meslekler" meslek grubu, %19,3 ile "Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar" meslek grubu, %19,2 ile "Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar" meslek grubu ve %13,2 ile "Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları" meslekler grubu gelmektedir. Sakarya İlinde kadınların en fazla çalışmakta olduğu meslek grupları ise sırasıyla; %22,3 ile 'Nitelik Gerektirmeyen Meslekler'' meslek grubu, %19,8 ile "Profesyonel Meslek Mensupları'' meslek grubu, %18,6 ile "Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar" meslek grubu ve %13,9 ile "Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar" meslek grubudur.

Araştırma kapsamında Sakarya ilinde 880 farklı meslekte 46 bin 975 çalışan tespit edilmiştir. En yüksek çalışanı olan ilk 10 meslekte çalışanlar, toplam çalışanların %35,6'sini oluşturmaktadır. İlk sırada beden işçisi(genel) yer almaktadır. İlk onda yer alan diğer meslekler sırası ile imal işçisi, beden işçisi(inşaat) , temizlik görevlisi, şoför-yük taşıma, elektrik teknisyeni, büro memuru(genel),muhasebeci, satış elemanı(tanıtım) ve bobin-katlama-büküm elemanıdır.

Sakarya ilinde işyerlerine yapılan ziyaretler neticesinde, referans dönemi (10 Eylül-31 Ekim 2012) esas alınmak üzere, var olduğu öğrenilen açık iş sayısı 2525'tir. Açık işlerin %70,4'ü İmalat, %14,9'u Toptan ve Perakende Ticaret, %3,9'u İnşaat sektöründedir.

Anket uygulanan işyerlerinde genel açık iş oranı %5,1‘dir. Açık iş oranı itibariyle önde gelen sektör imalat sektörüdür. Bu sektörde açık iş oranı %6,5’dur. İldeki açık iş oranının %6,1’ini barındıran İdari ve Destek Hizmet faaliyetleri sektörü ikinci sıradadır. Bilgi ve İletişim sektörü ise %4,8’lik oranla üçüncü sıradadır.

Ana meslek grupları itibariyle en fazla ihtiyaç duyulan meslek grubu %44,9 pay ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubudur. Bu ana meslek grubunu %21,7 ile Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve %16,2 ile Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde çalışanlar takip etmektedir.

Sakarya’da açık iş oranının en yüksek olduğu ana meslek grubu %11,2 ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubudur. Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ise % 6,6’lık oranı ile ikinci sıradadır. Nitelik gerektirmeyen mesleklerin açık iş oranı ise %3,8’dir. Meslekler itibariyle de açık işin en fazla olduğu meslek imal işçisidir. Açık işlerin %38,1’ini imal işçileri oluşturmaktadır. Bunu %10,3 ile beden işçisi(genel) takip etmektedir. Daha sonra ise %7,4 ile gaz altı kaynakçıları gelmektedir.

İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması ile işverenlerden, açık işlerle birlikte bu açık işler için talep edilen eğitim düzeylerine ait bilgiler de derlenmiştir. Açık işlerde istenen eğitim düzeyi olarak işverenler en fazla Meslek Lisesi mezunlarını talep etmişlerdir. İlde Meslek Lisesine olan talebin payı %51,4’tür. İkinci sırada %18 ile Lise altı eğitim gelmektedir.

İşverenlerin en çok talep ettikleri beceri ihtiyacı %74,2’lik oranla, “fiziki ve bedensel yeterliliktir”. Bu beceriyi sırasıyla %43,3 ile “takım çalışmasına uygunluk”, %37,7 ile “iletişim ve ifade yeteneği” ve %34,8 ile ”mesleğe ilişkin yeterli bilgi” becerileri takip etmektedir.

Açık işlerin tamamı için işyerlerinin açık iş arama kanallarından hangi düzeylerde yararlandıklarına bakılacak olursa, açık işlerin %71,6’sı İŞKUR, %48’si Kariyer İnternet Siteleri, %29,1 Akraba-Eş-Dost, %19,4’ü Gazete ve %0,03’ü Özel İstihdam Büroları aracılığı ile aranmaktadır.

İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamındaki işyerlerinde 245 farklı meslekte 2 bin 326 kişinin temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Oransal olarak bakıldığında Sakarya ilinde %50,7 ile en yüksek pay ile İmalat sektörü birinci sırada yer alırken, bu sektörü sırasıyla; %23’lük pay ile Toptan ve Perakende Ticaret ve %10,5 ile İnşaat sektörü takip etmektedir.

Temininde güçlük çekilen meslek gruplarının oransal olarak dağılımını incelendiğimizde %37,7’lik oranıyla en fazla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde çalışanlar meslek gruplarının temininde güçlük çekildiği daha sonra ise %19,2’lik oranıyla Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubunun geldiği görülmektedir. Temininde en fazla güçlük çekilen meslek gruplarında Üçüncü sırada olan Profesyonel Meslek Mensuplarının oranı %10,9’dur.

Sakarya ilinde, temininde en çok zorluk çekilen meslek gaz altı kaynakçılığıdır. Toplam temininde güçlük çekilen mesleklerin %9,7'sini gaz altı kaynakçıları oluşturmaktadır. Bu mesleği %7,5 ile beden işçisi(genel) takip etmektedir. Bu meslekleri %3,7 ile satış elemanı(tanıtım), %2,7 ile şoför-yük taşıma, %2,7 ile imal işçisi, %2,6 ile makineci(dikiş), %2,3 ile alüminyum doğramacı, %2,2 ile kompleci (yuvarlak örme makinesi operatörü), %2 ile hemşire, %1,9 ile satış temsilcisi (plasiyer) izlemektedir.

Temininde güçlük çekilme nedenlerine bakıldığında Sakarya ilinde işverenlerin %47,5'i eleman temininde güçlük çekme nedeni olarak "ilgili meslekte eleman bulunamaması" şeklinde belirtmişlerdir. İkinci sırayı %37,7'lik oranla "yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması", üçüncü sırayı ise %34,6'lık oranla "gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması" almaktadır. Bu üç nedeni %14,8'lik oranla "çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi" ve %14,4'lük oranla "önerilen ücretin az bulunması" izlemektedir.

2012 yılı başından araştırmanın uygulandığı tarihe kadar Sakarya ili 10 ve üzeri işçi çalıştıran özel sektör işyerlerinde alınan eleman sayısı çıkartılan eleman sayısından fazladır. İlde 2012 yılında 9740 kişi işe alınmış ve 8612 kişi işten çıkmış veya çıkarılmıştır. İşe alımların %44,3'ü imalat, %19,4'ü toptan ve perakende ticaret, %11,4'ü inşaat ve %10,6'sı idari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründe gerçekleşmiştir. İşten çıkan veya çıkarılanların %44,6'sı imalat, %19,8'i toptan ve perakende ticaret, %12,1'i idari ve destek hizmet faaliyetleri ve %10,4'ü inşaat sektöründe gerçekleşmiştir.

Sakarya İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre 2012 yılının Aralık ayı sonu itibarıyla net istihdam artışı beklentisi %4,9 iken bu beklenti 2013 yılı Haziran ayı sonunda 0,8 puan artış göstererek %5,7'ye yükselmiştir.

2012 Yılı Aralık ayı sonu itibariyle sektörler içerisinde istihdam değişimine oransal olarak bakılacak olursa, sektör içerisinde net istihdam değişim oranın en yüksek olduğu üç sektörün; yüzde 38,6 ile İdari ve Destek Hizmetleri, yüzde 15,2 ile Gayrimenkul Faaliyetleri ve yüzde 11,1 ile Madencilik ve Taş ocakçılığı sektörü olduğu görülecektir[3]. Herhangi bir sektörde istihdam azalışı beklenmemektedir. 2013 yılının ilk yarısı sonu itibariyle ise, en fazla net istihdam artış oranı beklentisi olan sektörler yüzde 15,2 ile Gayrimenkul Faaliyetleri, yüzde 7,9 ile İnşaat ve yüzde 7,5 ile İdari ve Destek Hizmetleri sektörü olduğu görülecektir. İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektöründe istihdam azalışı beklenmektedir.

[3] Burada oranlar değerlendirilirken Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründe bulunan işyerlerinin toplam işyerleri içerisindeki payının yüzde 0,16 ve Bilgi ve İletişim sektöründe faaliyette bulunan işyerlerinin toplam işyerleri içerisindeki payının yüzde 0,49 olduğu göz ardı edilmemelidir

GİRİŞ

2000'li yıllardan bu yana işsizliğin giderek arttığı gözlemlenmiş olup, işsizlik hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için sorun olmuştur. Bu olay işsizliği azaltmayı ve istihdamı artırmayı amaçlayan aktif işgücü piyasası politikalarının önemini artırmıştır.

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. Birçok ülkede yüksek işsizlik oranlarına rağmen özellikle kısa dönemli işgücü talebinin hep yüksek olduğu da sık sık ifade edilmektedir. Birçok sektörde işgücü fazlalığı olmasına rağmen etkin eşleştirme eksikliği ve beceri uyumsuzlukları nedeniyle işgücü açığı karşılanmayabilmektedir. Açık işler, işgücünün mobilitesinin yetersizliği ve işverenin talep ettiği niteliklere sahip eleman olmayışı nedenlerinin yanı sıra bazı mesleklerde iş ortamı ve ücretin beğenilmemesi nedeniyle de zamanında doldurulamamaktadır.

İller bazında etkin bir işgücü piyasası analizi için, illerin arz ve talep yapısını aynı dönem itibariyle yansıtan arz ve talep verilerine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç doğrultusunda ideal olan, il işgücü piyasasının her iki boyutunu ortaya koyan araştırmaların eş zamanlı yapılmasıdır. Böyle bir çalışmanın gerek işgücü gerekse mali açıdan yaratacağı büyük yük dikkate alındığında, pratik bir çözüm işgücü piyasası arz analizlerinde mevcut veri setlerinin kullanımıdır. İşgücü Piyasasının arz tarafına yönelik veriler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına dayanmaktadır.

İşgücü piyasası talep verileri Çalışma ve İş Kurumuna kayıtlı işverenler itibariyle idari kayıt olarak mevcuttur, ancak bu kayıtlar ilin genel talep yapısı hakkında yeterince fikir verememektedir. İşgücü talebinin illerdeki tüm işverenleri kapsayacak şekilde üretilmesi işgücü piyasasının doğru takibi açısından son derece önemlidir ve bu nedenle de özel bir talep araştırmasının periyodik olarak düzenlenmesi bir gerekliliktir.

İşgücü talep verilerinin elde edilmesine yönelik çalışmalar Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri tarafından 2007 yılından beri sürdürülmektedir. Bu çalışmalarda değişik yöntemlerin kullanılması sonucu, hem illerin işgücü piyasalarının yıllar itibariyle değişimlerinin izlenmesinde hem de iller arası karşılaştırmalarda problemler yaşanmıştır. Problemlerin giderilmesi için tüm iller için standart bir talep araştırması uygulanması ve işgücü piyasası analiz raporunun yazımı kaçınılmaz olmuştur.

Sakarya İli İşgücü Piyasası Araştırması Raporunun temel amacı; İlin işgücü piyasası arz ve talep boyutunu birlikte ele alarak, arz ve talep arasındaki eşleşme problemlerini ortaya çıkartarak bu dengesizliğin giderilmesine yardımcı olacak önerileri oluşturmak ve ayrıca elde edilen verileri analize tabi tutarak İl düzeyinde aktif istihdam politikalarının oluşturulmasına katkı sağlamaktır.

Aktif istihdam politikaları, işsizliğin azaltılıp istihdamın arttırılması, işgücü piyasasında arz ve talep arasında mevcut dengesizliklerin ortadan kaldırılması ile yakından ilişkilidir. İşgücü Piyasası Araştırması Raporu ile özellikle işgücü talebine ilişkin elde edilen bulgular ve işgücü arzının yapısına ilişkin veriler ışığında işgücü piyasasındaki dengesizliklerin giderilmesine yönelik öneri ve değerlendirmelere ulaşılırken, il düzeyinde aktif işgücü politikaları için en temel veriler de sağlanmış olmaktadır.

İhtiyaçlar doğrultusunda Kamu İstihdam Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında Sakarya ili dâhil olmak üzere 81 ilde 10 Eylül-31 Ekim 2012 tarihleri arasında İşgücü Piyasası Talep Araştırması uygulanmış ve işgücü piyasasının arz ve talep boyutunu ele alan İşgücü Piyasası Analiz Raporu hazırlanmış, araştırmada yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar içerisinde işyeri cevap durumlarına göre ağırlıklandırma yapılmıştır. Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltmesi[4] yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir.

Bu rapor üç bölüm olarak ele alınmıştır.

Birinci bölüm, ilin işgücü piyasasını etkileyen temel unsurlardan ekonomik veriler, nüfus ve eğitim göstergeleri ile işgücü göstergeleri birlikte ele alınarak, il işgücü piyasasının genel görünümü analiz edilmiştir. Bu bölümde ayrıca İŞKUR verileri de ele alınarak ilin işgücü piyasası İŞKUR verileri ile analiz edilmiştir.

İkinci bölüm, İşgücü Talep Araştırması sonuçlarını analiz ederek Sakarya işgücü talep yapısını ortaya koymaktadır. İşgücü Talep verilerine yönelik veri setlerinin temini doğrultusunda uygulanan İşgücü Talep Araştırmasının amacı işverenlerin açık işlerini tespit

[4] Cevapsızlık düzeltmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

R®=seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişimleri izlemektir.

Üçüncü bölüm Sakarya işgücü piyasası arz ve talep yapılarını birlikte ele almakta ve özellikle talep araştırması sonuçlarından yola çıkarak, İŞKUR istatistikleriyle birlikte ilin işgücü piyasasını değerlendirmektedir. Elde edilen bulgular ışığında işgücü piyasasının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

1.1. İŞGÜCÜ PİYASASI KAVRAMI

Modern bir ekonomide mevcut birçok piyasa içinde en önemli olanı işgücü piyasasıdır İktisadi faaliyetlerin temel unsurunu oluşturan emek, aynı zamanda işgücü piyasası kavramının da özünü oluşturur. İşverenler üretim faaliyetini gerçekleştirirken az veya çok emek talebinde bulunurlar. Emek talebi, doğal olarak "emek arzı" cephesini harekete geçirir. Bir ülkedeki emek arzı cephesi, "işgücü" kavramıyla ifade edilir. Belirli bir gelir sağlamak amacıyla iktisadi faaliyete katılmak isteyen emek sahibi de, emeğini işgücü piyasasına arz etmek durumundadır. Her iki tarafın ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için emeğini arz eden işgücünün, emek talebiyle (işverenle) buluşması gerekmektedir (Korkmaz ve Mağiroğulları, 2007).

İşte bu anlatılanlardan hareketle; bir ülkedeki toplam emek arzını ifade eden işgücünün emek talebi ile buluştuğu piyasaya "emek piyasası, iş piyasası veya işgücü piyasası" denmektedir. Emek arzı bir ülkenin nüfusu ve nüfus yapısıyla, yani insan unsuruyla ilgiliyken, emek talebi, yatırımlarla, yeni iş sahalarının açılmasıyla, yani ülkenin ekonomik yapısı ve gücüyle ilgilidir (Zaim, 1997).

İşgücü piyasasında çalışanlar emeklerini sunmakta, işverenler de emeği talep etmektedir. Emek arz ve talebinin buluştuğu işgücü piyasalarında, emeğin fiyatı olan ücretler ve çalışma koşulları da belirlenmektedir. Ücretler ve çalışma koşullarının belirlenmesi, ülkelerdeki işgücü piyasalarının tipik özelliklerine göre ortaya çıkmaktadır. Bazı tip piyasalarda ücretler piyasa koşullarına göre kendiliğinden, bazılarında ise devletin müdahalesiyle oluşmaktadır (Korkmaz ve Mağiroğulları, 2007).

İşgücü piyasalarının başlıca fonksiyonu, emek arz ve talebinin dengelenmesidir. İşgücü arz edenlerle talep edenler arasında bir denge kurulmasında yani işgücü piyasasının düzenlenmesinde istihdam kurumları önemli rol oynamaktadır. Bu kurumlar ile istihdam hizmetinin planlanması ve bu yolla işsizlik sorunuyla mücadele edebilmek amaçlanmaktadır (Lordoğlu ve Özkaplan, 2003). Özellikle 1980'lerde küreselleşme süreci ile birlikte işgücü piyasalarında yaşanan gelişme ve değişimler kamu istihdam kurumlarının ve hizmetlerinin önemini arttırmıştır. Bu süreç tüm dünyada kamu istihdam kurumları ve hizmetlerinin değişim ve gelişimini zorunlu kılmıştır. Ayrıca kamu istihdam kurumlarının işsizlikle mücadelede ve değişen işgücü piyasalarının ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalması özel istihdam kurumlarının da önem kazanmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuştur.

İşgücü piyasasına ilişkin bilgileri toplanması, işlenmesi ve sunulmasını sağlayan işgücü piyasası bilgi sisteminin oluşturulması ve etkin bir şekilde işlemesi, sağlıklı politikaların oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde işgücü piyasasına ilişkin bilgileri toplayıp yayınlamakta görevli olan resmi kurum Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'dur. TÜİK'in dışında Türkiye İş Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı vb. kurumlar işgücü piyasası ile ilgili verileri sağlamaktadırlar.

1.2. İŞGÜCÜ VE İŞGÜCÜNE KATILIM

Ülkeler, nüfus miktarını ve kalitesini ne kadar çok arttırırlarsa emek arzı ve dolayısıyla üretim miktarını o kadar çok arttırabileceklerdir. İşgücünün temel kaynağını nüfus oluşturmaktadır. Nüfusun büyüklüğü ve özellikleri, kaynakların sosyal ve ekonomik sektörler arasındaki dağılımını önemli ölçüde etkilemekte, kaynakların bu şekilde dağılımı da ekonominin büyüme hızını, işgücü ve istihdam düzeyini etkilemektedir (Murat, 2007).

Toplam nüfustan sonra işgücünün en önemli kaynağını çalışma çağındaki nüfus oluşturmaktadır. 15-64 yaşları arasındaki nüfusa çalışma çağındaki nüfus denmektedir. 15 yaşın altındaki çocuklar ile 65 yaşın üstündeki yaşlılar ise çalışma çağı dışındaki nüfusu ifade etmektedir. TÜİK ülkemizde çalışma çağındaki nüfus için üst sınırı kaldırmış ve kurumsal olmayan sivil nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusu çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanmıştır. Kurumsal olmayan sivil nüfus ise, "okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, özel nitelikteki hastane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfus" tur. Nüfusun 15 ve daha yukarı yaş grupları çalışabilir kesimi gösterdiğinden,

kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa “aktif nüfus” da denmektedir. Aktif nüfus, işgücü ile işgücüne dâhil olmayanlardan oluşmaktadır (Biçerli, 2009).

Grafik 1: İşgücü Çatısı

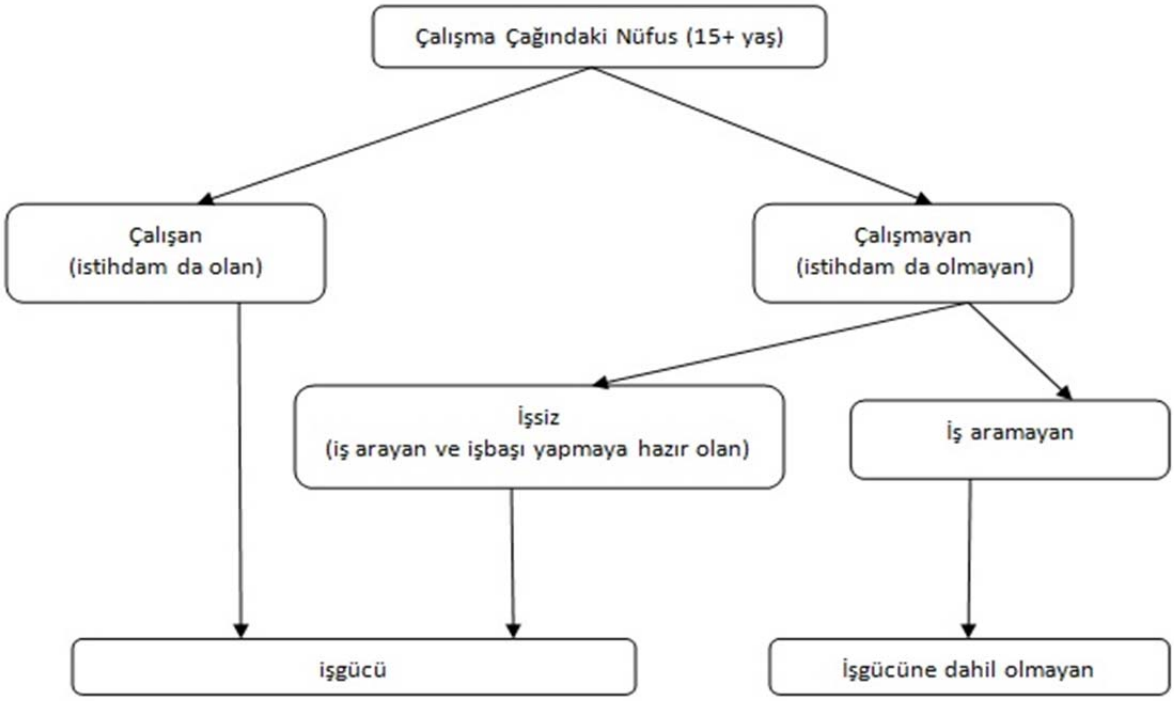

Kaynak: TÜİK(2007), İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri Dizisi-1,Tüik yayınları, Kasım 2007

Herhangi bir ülke veya bölgede emek arzını yani emeğini işgücü piyasasına sunmaya hazır durumdaki nüfusa işgücü denmektedir (Murat, 1997). İşgücü, emek arzını insan sayısı yönünden ifade eden bir kavramdır (Zaim, 1997). TÜİK’e göre ise işgücü, çalışma çağında olup (15 ve üstü) istihdam edilenler ile işsizler toplamından oluşmaktadır. Anlaşılacağı üzere çalışma çağında olan kişilerin hepsi çalışmamaktadır. Mevcut dönemde istihdam edilenlerin yanı sıra, istihdam edilmek arzusunda olan işsizler de işgücü içinde değerlendirilmektedir. İşsizler ise, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla çalışan ile iş arayanlar işgücü olarak nitelendirildiğine göre, çalışmayanlar ile iş aramayanlar işgücüne dâhil olmayanları oluşturmaktadır.

İşgücü katılım oranı bir ekonomide; çalışan veya işsiz, ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfusa olan oranını ifade eder. Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

İşgücünün çalışabilir yaştaki nüfusa oranı olarak ele alınan işgücüne katılma oranı, istihdam edilmiş ya da işsiz olarak, işgücü piyasası ile bağlantısı olanların görece önemini ortaya koymaktadır. Çünkü işgücüne dâhil olmayan kişilerin, iş aramayarak işgücü piyasası ile bağlantılarını kopardıkları varsayılmaktadır. İşgücüne katılma oranlarının yükselmesi, işgücü piyasası ile bağlantısı olanların yani üretken kabul edilenlerin sayısının artması anlamına gelmektedir (Lordoğlu ve Özkaplan, 2003).

1.3. İŞGÜCÜ PİYASASINI ETKİLEYEN UNSURLAR: ARKA PLAN

İşgücü piyasası, ekonomik ve demografik faktörlerden çok yakından etkilenir. Örneğin ekonomik gelişmeler, yatırımlar, nüfus ve nüfus artış hızı, göç ve eğitim, istihdamı ve dolayısıyla işsizliği doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, birinci bölümde işgücü piyasasının arka planını oluşturması açısından, Sakarya ilinin genel ekonomik durumu, demografik yapısı ve nüfusunun eğitim durumu ele alınacaktır.

Sakarya ili TR42 (Kocaeli, Yalova, Bolu, Sakarya, Düzce illerini içeren bölge) bölgesinde yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığı, en son 2003 yılında yayımlanan ''İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nı (SEGE) 2011 yılında güncel verilere göre yeniden düzenlemiştir. SEGE-2003'e göre 23. sırada bulunan Sakarya SEGE-2011'e göre 5 sıra yükselerek 18. sıraya çıkmıştır.

İşgücü arz analizlerinde kullanılan veri setlerinden nüfus ve eğitim göstergelerini iller itibariyle ve yıllık bazda bulmak mümkün iken ekonomik yapı ve işgücü piyasası veri setlerinin tümünü iller bazında elde etmek mümkün değildir. Bu veri setlerinin büyük bir kısmı bölgesel (İBBS 2 bölgeleri)[5] veri setleridir. Bölgeler mümkün oldukça illerin sosyo-ekonomik yapıları dikkate alınarak bir araya getirilmeye çalışılsa da iller arası gelişmişlik indeksi dikkate alındığında bölgelerin oluştuğu iller arasında farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle bölgesel göstergelerin, kapsadığı illeri temsil ettiğini söylemek her bölge için geçerli olmayabilmektedir ve bölge istatistikleri kullanılarak yapılan yorumlarda bu hususa dikkat edilmelidir. Bu durum Sakarya ilinin yer aldığı TR42 (Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce ve Yalova illerini içeren bölge) için de geçerlidir. Bölgede gelişmişlik sıralaması itibariyle en az gelişmiş il, 35. sırada olan Düzce'dir. Sakarya 18. sırada yer alırken, Yalova 13, Bolu 11. sırada ve Kocaeli 4. sırada bulunmaktadır.

Arka plan veri setlerinin diğer bir problemi de verilerin güncel olmaması ve daha önce üretilen bazı veri setlerinin de artık üretilmemesidir. Örneğin illerin işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları en son 2010 yılında yayınlanmış ve raporda bu veriler kullanılmıştır. TÜİK sayfasında Haziran 2012 tarihinde yayınlanacağı belirtilen İl İşgücü Göstergeleri, raporun yazıldığı tarihe kadar henüz yayınlanmamıştır.

[5] Bölgesel sınıflama üç düzeyden oluşmaktadır. İlk aşamada idari yapıya uygun olarak 81 il, 3.düzeyde bölge birimleri olarak tanımlanmıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi yönlerden benzer illerin belirli bir nüfus büyüklüğü de dikkate alınarak gruplanması ile 26 birim 2. Düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır. Yine aynı kritere göre 2. düzey bölge birimlerinin gruplanması sonucu 12 birim 1. düzeyde bölge birimleri tanımlanmıştır.

1.3.1. Ekonomik Göstergeler

İlin yarattığı katma değer, kişi başına düşen gelir, büyüme hızı, özel ve kamu sektörü yatırımları gibi ekonomik değişkenler ilin sosyo-ekonomik yapısını ve dolayısıyla ilin işgücü piyasasını etkileyen temel unsurların başında gelmektedir. Ekonomik veri setinin önemli bir bölümünü il ve hatta bölgesel bazda bulmak mümkün değildir.

DPT tarafından yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik sıralaması araştırması da ilin Türkiye ve diğer iller içerisindeki yerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Sosyo-Ekonomik gelişmişlik çalışmasına göre Sakarya ili Düzey 2 Kocaeli Alt Bölgesi içinde Kocaeli, Yalova, Bolu, Düzce illeri ile birlikte yer almaktadır. Sakarya ili TR42 bölgesi illerinden Düzce'den önce gelirken diğer bölge illerinden gelişmişlik sıralamasında daha sonra sıradadır.

Tablo 1: 2009-2010 Yılı Sakarya İli Genel Endeks ve İller Arası Rekabetçilik Endeksi

Genel Endeks Sırası	26. il
Genel Endeks Değeri	21,71
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Sırası	29. il
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Sırası	17. il
Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Sırası	38. il
Erişilebilirlik Alt Endeksi Sırası	21. il

Kaynak: URAK (2011), İller arası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010

Öte yandan, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından Türkiye'nin 81 ilinin rekabetçiliğini göreceli olarak ölçen URAK iller arası Rekabetçilik Endeksi verileri, illerin rekabet gücünü ortaya koyan önemli bir göstergedir. Rekabetçilik endeksinde; "beşeri sermaye ve yaşam kalitesi", "markalaşma kalitesi ve yenilikçilik", "ticaret becerisi ve üretim potansiyeli" ve "erişilebilirlik" olmak üzere 4 ana değişken kullanılmaktadır. İller arası Rekabetçilik Endeksi Genel Endeks sıralamasında yıllar içinde devamlı düşüş gösteren Sakarya, 2009-2010 sonuçlarına göre Türkiye'nin 81 ili arasında en rekabetçi 26. il olduğu tespit edilmiştir. 21,71 Genel Endeks değerine sahip olan Sakarya'nın rekabet gücünü meydana getiren alt endeksler incelendiğinde; Erişilebilirlik Alt Endeksi 2009-2010 sonuçlarına göre Sakarya ili 21. sırada yer alırken, Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli 2009-2010 Alt Endeks değerine göre 81 il arasında 38. sırada yer almaktadır. Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik 2009-2010 Alt Endeks değerine göre ise 17. sırada yer alan Sakarya ili, Beşeri sermaye ve yaşam kalitesi alt endeks değerine göre 29. sırada yer almaktadır (URAK,2011:162).

Tüm bu veriler göstermektedir ki, Sakarya ili ekonomisinin Türkiye ekonomisi içindeki yeri büyüktür. Sakarya ili, GSYH'den alınan pay, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve rekabetçilik gücü açısından Türkiye illeri arasında üst sıralarda yer almaktadır.

İlin ekonomik gücünü gösteren temel gösterge illerin milli geliridir. TÜİK, illerin milli gelir hesaplamasını 2001 yılından itibaren yayınlamamaktadır. Bu serinin yerine üretilmeye başlanan katma değer ve yıllara göre gelişimini gösteren istatistikler 2008 yılından bu yana üretilmemektedir. İl ekonomisinin en önemli göstergesi olan İllerin Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla değerleri 2001 yılından itibaren hesaplanmamaktadır. Bu serinin yerine üretilen Gayri Safi Katma Değer İstatistiklerinin en son yayınlanma yılı 2011 yılı olup, 2008 yılı değerlerini içermektedir. 2009 yılı değerlerine ilişkin veri seti henüz yayınlanmamıştır.

Grafik 2: Ana Sektörlere Göre Gayri Safi Katma Değer, TR42, 2007-2008

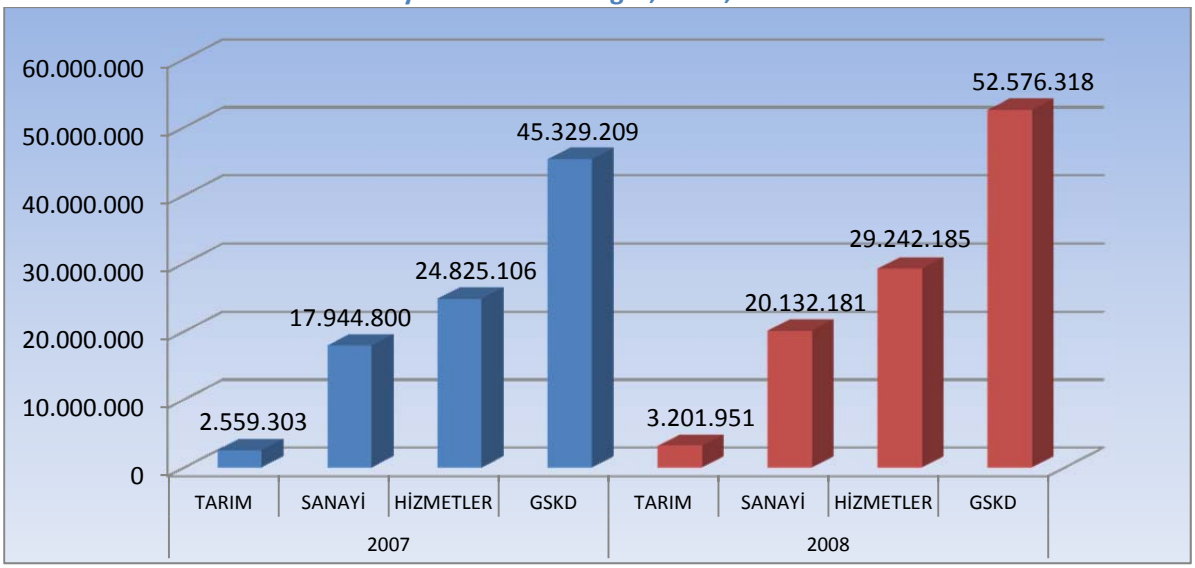

Kaynak: TÜİK

Sakarya İlinin içinde yer aldığı TR42 bölgesinde 2007 ve 2008 yılı Gayri Safi Katma Değer[6] (GSKD) verileri ana sektörler bazında incelendiğinde, her iki dönem için de sıralamanın; hizmetler, sanayi ve tarım şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Bölgenin 2008 yılı Gayri Safi Katma Değerinin ana sektörler bazında dağılımına bakıldığında; hâkim sektör %55,6 pay ile hizmetler sektörüdür. İkinci sırada %38,3 ile sanayi yer almaktadır. Tarım sektörü, % 6,1 ile en az paya sahip sektördür.

Tablo 2: Ana Sektörlere göre Gayri Safi Katma Değer, Türkiye, 2007-2008

Ana Sektörler	2007	2008
Tarım	64.331.717	72.274.585
Sanayi	209.515.201	232.475.082
Hizmetler	480.537.624	549.835.548
Gayrisafi Katma Değer	754.384.542	854.585.214

Kaynak: TÜİK

Türkiye için 2008 yılı Gayri Safi Katma Değerinin ana sektörler bazında dağılımı tablosuna göre; Hizmetler Sektörünün payı %64,3, Sanayi Sektörünün payı %27,2 ve Tarım Sektörünün payı ise %8,5'tir. Türkiye genelinde oluşturulan Gayri Safi Katma Değer içinde TR42 Bölgesinin payına bakıldığında; Hizmetler Sektörünün payı %5,3, Sanayi Sektörünün payı %8,7 ve Tarım Sektörünün payı ise %4,4'tür.

Grafik 3: Kişi başına Gayri Safi Katma Değer, TR42, 2004-2008

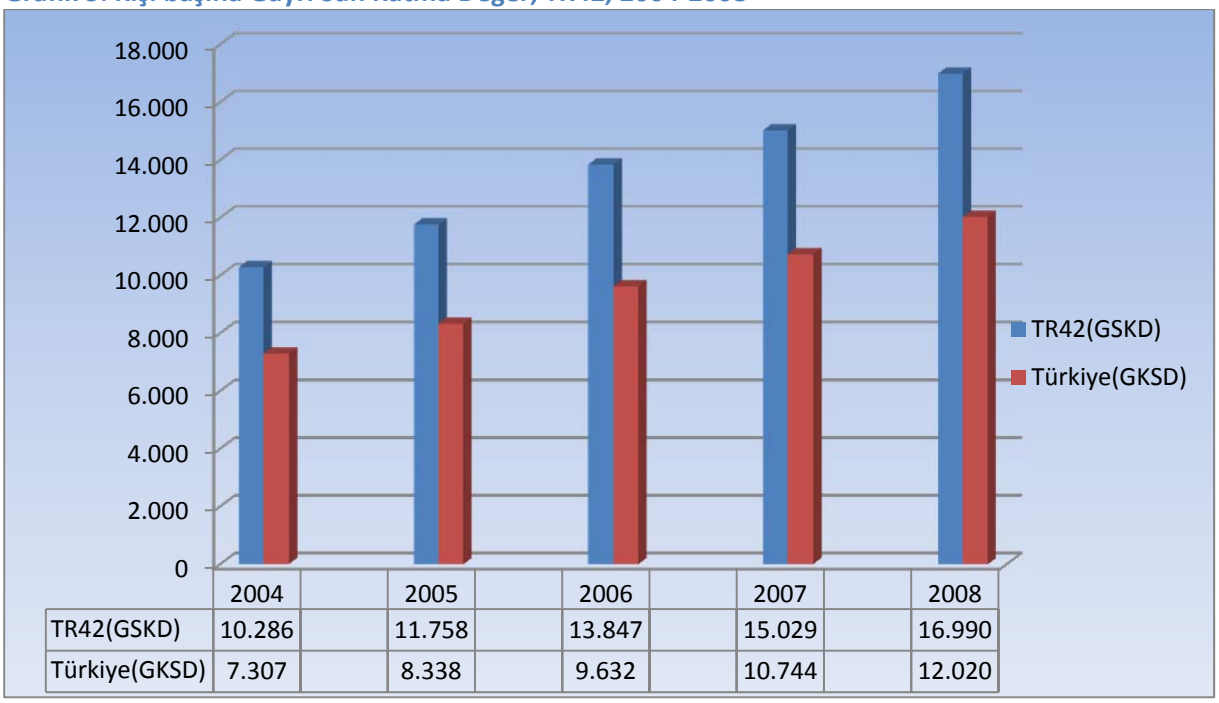

Kaynak: TÜİK

[6] İl ekonomisinin en önemli göstergesi olan İllerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla değerleri 2001 yılından itibaren hesaplanmamaktadır. Bu serinin yerine üretilen Gayri Safi Katma Değer İstatistiklerinin en son yayınlanma yılı 2011 yılı olup, 2008 yılı değerlerini içermektedir. 2009 yılı değerlerine ilişkin veri seti henüz yayınlanmamıştır. Serinin başlangıç yılı 2004 yılıdır.

TÜİK, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) çerçevesinde Türkiye'nin bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD) verilerini en son 2008 yılı değerlerini içermektedir. 2009 yılı değerlerine ilişkin veri seti henüz yayınlanmamıştır. İBBS 2. Düzeye karşılık gelen 26 bölge için Kişi başına düşen gayri safi katma değere bölgeler bazında bakıldığında; Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova bölgesi (TR42), 2004, 2005, 2006 yılları arasında İstanbul bölgesinin (TR10) hemen ardından 2. Sırayı almıştır. 2007 yılında ikinciliği bursa, Eskişehir, Bilecik bölgesi (TR41) almıştır. TR42 bölgesi 3. sırada kalmıştır. 2008 yılında TR42 bölgesi, İstanbul bölgesinin ardında ikinci sıraya yükselmiştir. Kişi başına düşen GKSD Yıllara göre hem Türkiye genelinde hem de TR42 bölgesinde sürekli artma eğilimindedir. TR42 bölgesinde kişi başına düşen GKSD, her dönem Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir.

Kişi başına Gayri Safi Katma Değer yaratmada 2008 yılında 18 bin 689 TL ile İstanbul bölgesi (TR10) birinci sırada yer alırken, onu 16 bin 990 TL ile Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova (TR42) izlemiştir. Üçüncü sırada 16 bin 630 TL ile Bursa, Eskişehir, Bilecik bölgesi (TR41) almıştır. Kişi başına en düşük Gayri Safi Katma Değeri ise 2 bin 355 dolar ile Van, Muş, Bitlis ve Hakkâri bölgesi (TRB2) yaratmıştır.

Tablo 3: Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, Sakarya, 2012, Bin TL

Sektör	Sakarya	Türkiye
Tarım	1.420	5.852.392
Enerji	5.407	3.732.935
Ulaştırma-haberleşme	150.504	13.877.595
Turizm	1.000	294.439
Eğitim	42.410	6.491.136
Sağlık	39.704	2.161.600
Madencilik	0	1.208.400
İmalat	11.950	538.050
Konut	0	479.845
Diğer kamu hizmetleri	41.211	9.797.895
Toplam	293.606	44.434.287

Kaynak: TÜİK

Yatırım teşvikleri altyapı, işgücü ve coğrafi avantaj gibi pek çok faktöre bağlıdır. Teşvikler, tüm illerde aynı etkiyi yaratmasa da; illerin ekonomik gelişimlerini değerlendirmek için yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar ile kendi kaynaklarını birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

2012 yılı Kamu Yatırımlarından alınan paylara göre yapılan sıralamada Sakarya İli 16. sırada yer almaktadır. Sakarya İlinin almış olduğu yatırımlar sektörel bazda değerlendirildiğinde, en yüksek yatırım alan sektörün; Ulaştırma-haberleşme olduğu göze çarpmaktadır. Daha sonra sırasıyla eğitim ve sağlık sektörü en yüksek yatırım payı alan

sektörlerdir. Ulaştırma-haberleşme sektörünün aldığı yatırım toplam kamu yatırımlarının yarısından fazladır (%51,2).

Yatırım teşvikleri altyapı, işgücü ve coğrafi avantaj gibi pekçok faktöre bağlıdır. Teşvikler, tüm illerde aynı etkiyi yaratmasa da illerin ekonomik gelişimlerini değerlendirmek için yatırım teşviklerinden ve kamu yatırımlarından aldıkları paylar ile kendi kaynaklarını birlikte düşünmek gerekmektedir. Bu anlamda ilde kurulan ve kapanan firma istatistiklerine bakmak ilin genel ekonomik faaliyetleri anlamında bir fikir vermektedir.

İlin genel ekonomik faaliyetlerinin yönü hakkında yapılacak değerlendirmelerde, ilde kurulan ve kapanan işyerlerine ait istatistikler önemli bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4: Kurulan Kapanan İşyeri İstatistikleri, Sakarya, 2011-2012

YIL	SAKARYA İLİ KURULAN KAPANAN ŞİRKET İSTATİSTİKLERİ ((ONİKİ AYLIK))							
	KURULAN			TASFİYE		KAPANAN		
	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.	ŞİRKET	KOOP.	ŞİRKET	KOOP.	GER. KİŞİ TİC. İŞL.
2011 OCAK-ARALIK	397	12	550	120	34	87	13	193
2012 OCAK-ARALIK	286	8	696	81	28	71	24	142

Kaynak: TOBB

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'den elde edilen verilere göre, Sakarya ili için 2011 yılının Ocak-Aralık dönemi ile 2012 yılının aynı dönemi karşılaştırıldığında;

- ✓ Kurulan şirket sayısı %28 azalmıştır.
- ✓ Kurulan kooperatif sayısı %33,3 azalırken, kapanan kooperatif sayısı %84,6 artmıştır
- ✓ Kurulan gerçek kişi ticaret işletmesi sayısı %26,5 artarken, kapanan gerçek kişi ticaret işletmesi sayısı %26,4 azalmıştır
- ✓ Tasfiye edilen şirket sayısında %32,5 azalma meydana gelmiştir.
- ✓ Tasfiye edilen kooperatif sayısında %17,6 azalma meydana gelmiştir.
- ✓ Kapanan şirket sayısında %18,4'lük bir azalma görülmüştür.

İncelenen verilerde değişim oranının en fazla kapanan kooperatif sayısında yaşandığı göze çarpmaktadır. Şirket kurulma oranlarında azalma olsa da kapanma oranlarında da azalma olduğu; değişimin en az yaşandığı firmaların ise, kapanma oranları ile kurulma oranlarının birbirine yakın olduğu, gerçek kişi ticaret işletmeleri olduğunu söylemek mümkündür.

1.3.2. Nüfus Göstergeleri

İşgücü piyasası ile demografik yapı arasında ciddi bir ilişki vardır. İlin demografik yapısı, yani çalışma yaşı, nüfusun yaş ve eğitim dağılımı, aldığı ve verdiği göç gibi veriler işgücü piyasasını şekillendiren en önemli unsurlardandır. Çalışma çağı, nüfusun artması veya azalması, istihdam ve işsizlik oranlarını doğrudan etkilemektedir.

Grafik 4: Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus, Sakarya, 2011

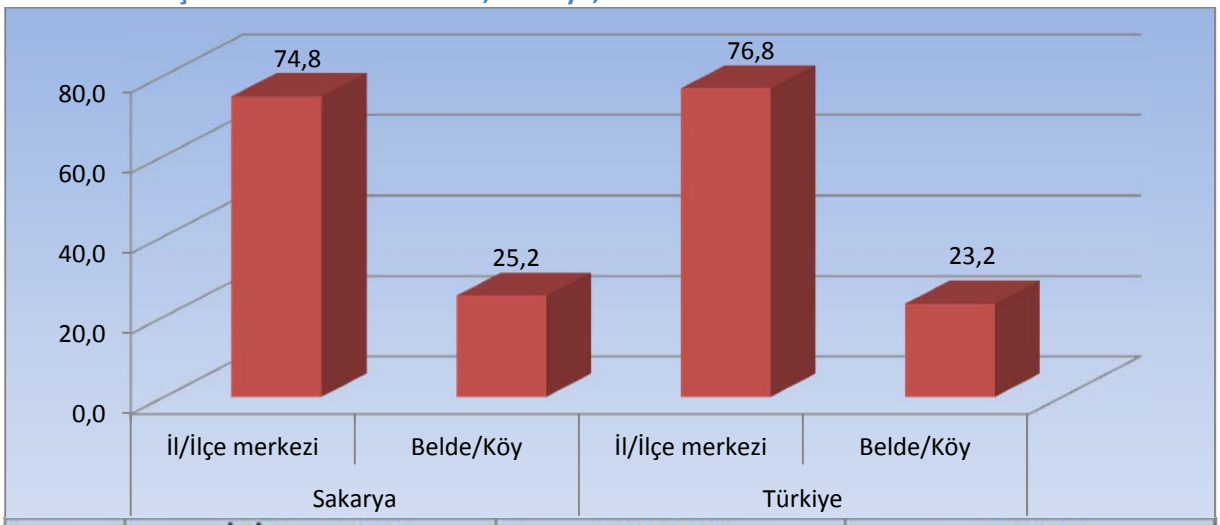

	İl/İlçe merkezi			Belde/Köy			Toplam		
İl	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Sakarya	664.813	333.968	330.845	223.743	111.895	111.848	888.556	445.863	442.693
Türkiye	57.385.706	28.853.575	28.532.131	17.338.563	8.679.379	8.659.184	74.724.269	37.532.954	37.191.315

Kaynak: TÜİK

Sakarya iline ilişkin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi kapsamındaki 2011 sayım sonuçlarına göre; Sakarya ilinin nüfusu 888.556 olup[7], Türkiye'nin 22. büyük ilidir. Bu nüfusuyla Sakarya İli Türkiye toplam nüfusunun %1,2 sini oluşturmaktadır. Sakarya İlinde 445.863 erkek, 442.693 kadın yaşamaktadır. İlin demografik yapısına göre erkek ve kadın nüfusu birbirine çok yakındır. İlin nüfusunun %50,2'sini erkekler oluştururken kadınların oranı %49,8'dir. Kadın ve erkek oranları Türkiye toplam nüfusunda da aynı oranlarda çıkmıştır.

İl nüfusunun %74,8'i (664.813) il ve ilçe merkezlerinde, %25,2'si (223.743) belde ve köylerde yaşamaktadır. Türkiye genelinde ise, toplam nüfusun %76,8'i il ve ilçe merkezlerinde, %23,2'si belde ve köylerde yaşamaktadır.

[7] TÜİK; Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Tablo 5: 2010-2011 Yılı Demografik Göstergeler, TR42, Sakarya

	Türkiye	TR42	Sakarya
2010 Nüfusu	73.722.988	3.246.147	872.872
2011 Nüfusu	74.724.269	3.315.463	888.556
2010 Yıllık Nüfus Artış Oranı‰)	15,88	16,58	13,3
2011 Yıllık Nüfus Artış Oranı(‰)	13,6	21,3	17,8

Kaynak: TÜİK

Sakarya ili nüfus bakımından ülkemizin önemli illerinden biridir. TR42 Doğu Marmara Bölgesi, ülke ortalaması ile mukayeseli olarak incelenmiştir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 yılı sonuçlarına göre Türkiye nüfusu 74.724.269 kişi, Türkiye nüfusunun %4,4'ünün yaşadığı TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nin nüfusu 3.315.463 kişi ve Sakarya ili nüfusu ise 888.556'dir. 2011 yılında Türkiye'de nüfus ‰13,6 oranında artarken; TR42 Doğu Marmara Bölgesi'nde ‰21,3 oranında artmıştır. Sakarya'da nüfus ‰17,8 oranında artmıştır.

Grafik 5: Yıllara Göre Nüfus Artış Hızları, Sakarya, %o, 1960-2011

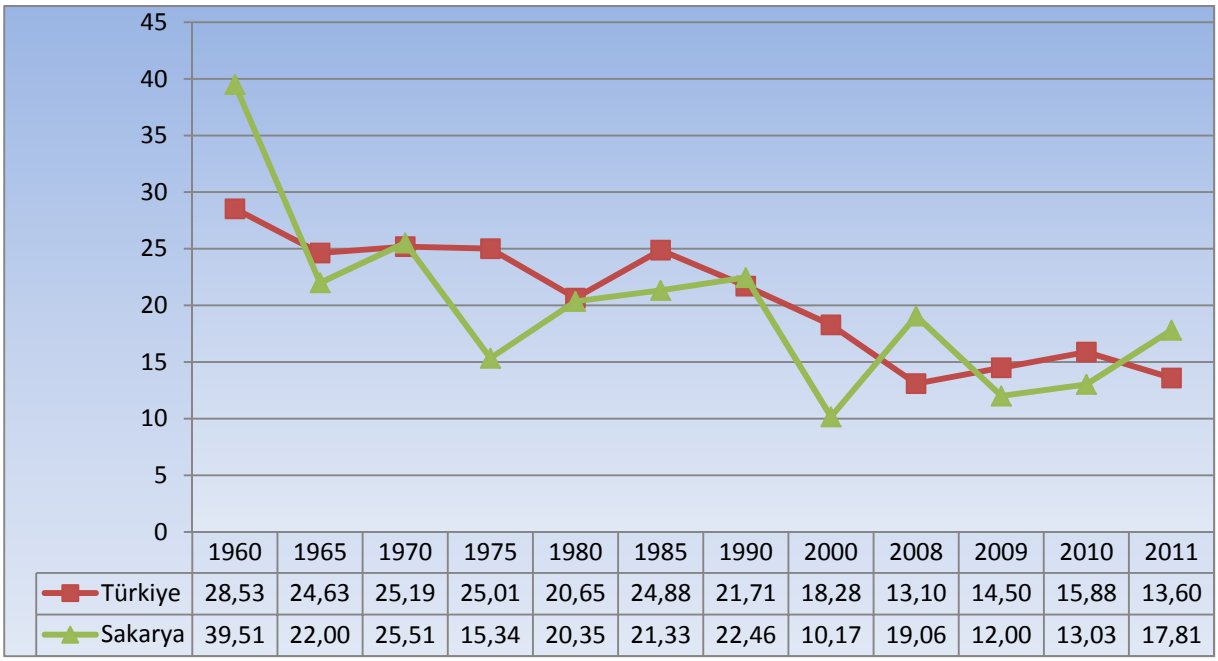

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2008	2009	2010	2011
Türkiye	28,53	24,63	25,19	25,01	20,65	24,88	21,71	18,28	13,10	14,50	15,88	13,60
Sakarya	39,51	22,00	25,51	15,34	20,35	21,33	22,46	10,17	19,06	12,00	13,03	17,81

Kaynak: Sakarya Valiliği

Yıllık nüfus artış hızı, "iki sayım tarihi arasındaki dönemde her bin nüfus için yıllık artan nüfus" olarak tanımlanır. 1960'tan 2011 yılına kadar Sakarya ilinin nüfusu sürekli bir artış göstermektedir. Bu zaman diliminde nüfus artış hızı da değişken bir yapıdadır ancak, genel olarak Türkiye ortalamasına paralel bir şekilde düşme eğilimindedir.

2011 döneminde Sakarya ilinde ‰17,8 olarak gerçekleşen nüfus artış hızı, Türkiye ortalaması olan ‰13,6'nın üzerindedir. Sakarya ili, 2011 yılında illere göre yıllık nüfus artış hızının büyüklüğü bakımından 29. Sırada yer almıştır. Grafikte görüldüğü gibi 2000'li yıllarda nüfus artış hızındaki ani düşmenin sebebi 17 Ağustos 1999 depremi ve bu deprem sonrası

yaşanan göçlerdir. 2010-2011 dönemi nüfus artış hızı en yüksek olan ilçeler sırasıyla Serdivan, Sapanca ve Arifiye'dir. Nüfus artış hızı en düşük olan ilçeler ise Kocaali, Taraklı ve Ferizli şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 6: Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, Sakarya, 2011

	Toplam	Oran(%)	Erkek	Kadın
Toplam	888.556	100	445.863	442.693
0-14 Yaş Grubu	208.293	23,44	107.236	101.057
15-24 Yaş Grubu	144.437	16,26	72.408	72.029
25-34 Yaş Grubu	149.080	16,78	75.650	73.430
35-44 Yaş Grubu	127.628	14,36	64.854	62.774
45-54 Yaş Grubu	109.107	12,28	55.085	54.022
55-64 Yaş Grubu	79.539	8,95	39.692	39.847
65+ Yaş Grubu	70.472	7,93	30.938	39.534

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 yılı verilerine göre Sakarya ili nüfusuna yaş grupları açısından bakıldığında ise; Sakarya ilinde 0-14 yaş grubu arası nüfusun oranı (%23,44) yüksektir. Bu durum ilde doğurganlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sakarya ilinde genç nüfus yaş aralığında yani 15-24 yaş arasında olan ve yine genç yaş dilimi içinde kabul edilen 25-34 yaş arası nüfusun oranının toplamı %33,03'tür. Sakarya ilinde nüfusun önemli bir kısmının genç yaş dilimi içinde bulunması, Sakarya'nın genç işgücü bakımından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ancak genç nüfusun yüksekliği Sakarya ilinde istihdam yaratmanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 6: Sakarya İli Nüfus Piramidi, %, 2011

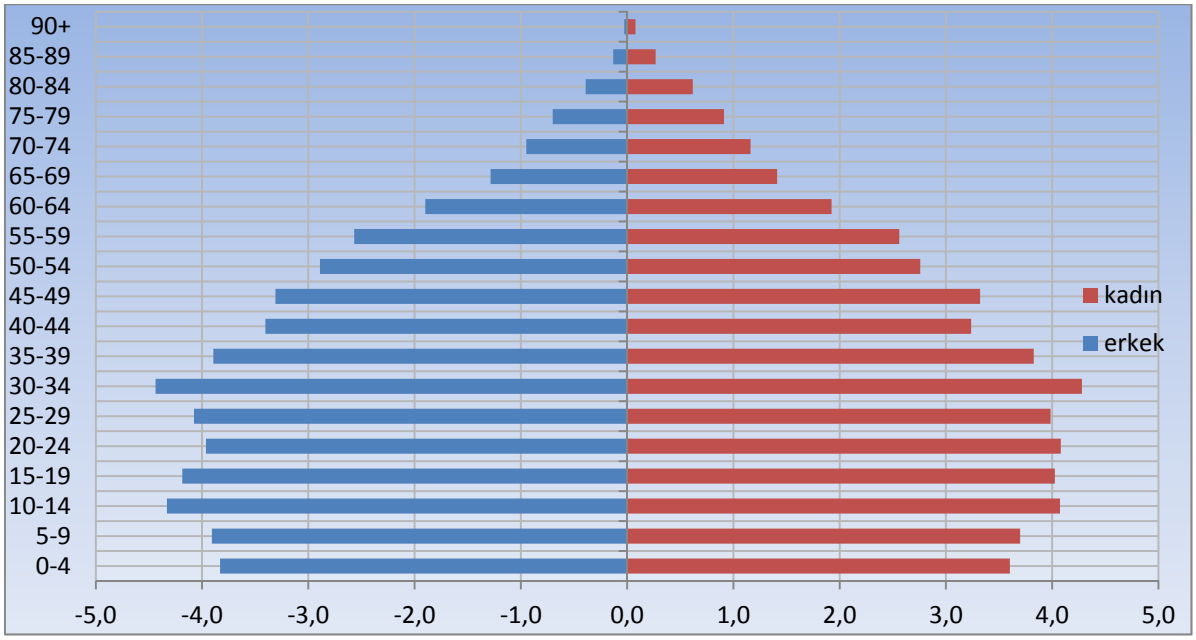

Kaynak: TÜİK

2011 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçlarına göre Sakarya İlinde çalışma yaşı (15-64) nüfus 609.791 kişidir. Bu grubun toplam nüfus içindeki oranı %68,6'dır. Bu oran, %67,3 olan Türkiye ortalamasının küçük bir farkla üzerindedir. Çalışma çağındaki (15-64 yaş) nüfusun Sakarya nüfusu içindeki cinsiyet dağılımı %50,5'i erkek ve %49,5 kadın nüfus şeklinde olup ilin genel nüfus yapısı ile tamamen örtüşmektedir. Sakarya İlinde 0-14 yaş aralığında yer alan çocukların, ilin toplam nüfusuna oranı %23,4 olup, bu oran Türkiye ortalaması olan %25,3'e yakın bir değerdir. Sakarya İlinde 65 yaş ve üstü nüfusun ilin toplam nüfusuna oranı ise %7,9 ile %7,3'lük Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Grafik 7: Yaş Bağımlılık Oranları, %, 2011

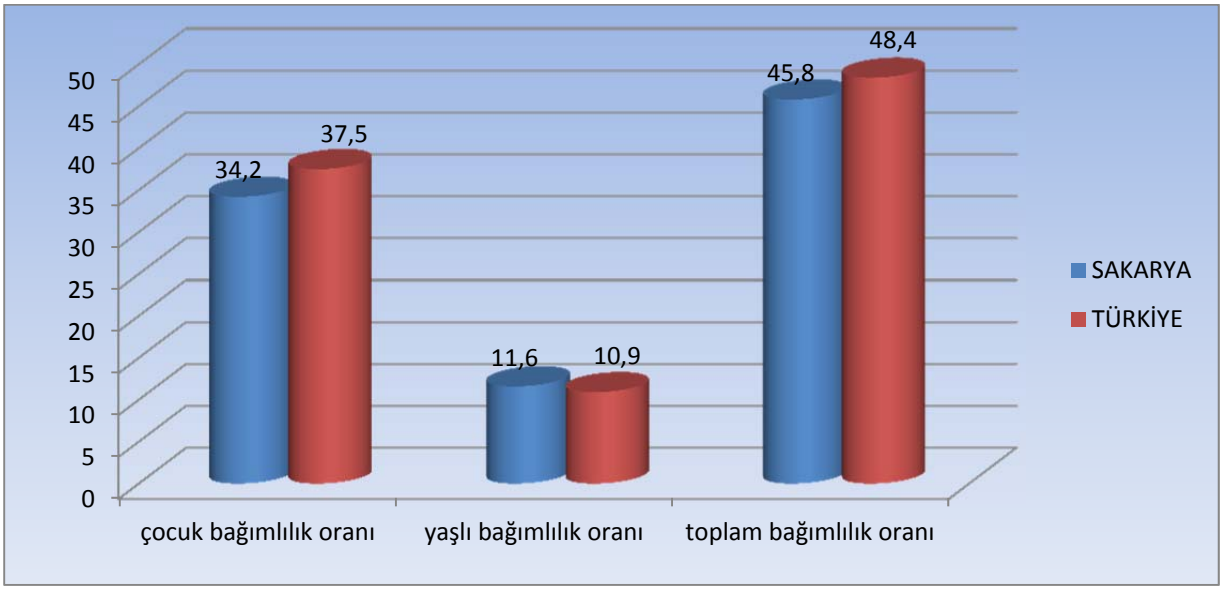

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Yaş bağımlılık oranı; 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranının yüzde olarak ifadesidir. Başka bir deyişle, yaş bağımlılık oranı çalışma yaşındaki her 100 kişinin teorik anlamda bakmak zorunda olduğu çalışma yaşı dışında kalan yaşlı ve çocuk nüfusunu ifade eder. Yani bu oran üretime katkıda bulunan çalışma yaşındaki nüfusun kendileri ile birlikte üretime katılamayan nüfusa da yetecek kadar üretimde bulunması gerektiğini göstermektedir.

Sakarya ilinin yaş dağılımı da Türkiye ortalaması ile paralellik göstermektedir. 0-14 yaş grubu ile çalışabilir yaştaki nüfus Türkiye ortalamasına göre daha az pay alırken, yaşlı nüfusun payı daha fazladır. Bu dağılım sonucu yaş bağımlılık oranları da Türkiye ortalamasından farklıdır. Çocuk bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 2,3 puan altında seyrederken, yaşlı bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 0,7 puan üzerindedir. Bunun sonucunda da Sakarya ili yaş bağımlılık oranı Türkiye ortalamasının 2,6 puan altındadır.

Tablo 7: Yaş Bağımlılık Oranları, Türkiye ve Sakarya, 2007-2011

SAKARYA	2007	2008	2009	2010	2011
Çocuk Bağımlılık Oranı (%)	36,8	36,2	35,7	35,1	34,2
Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)	11,4	11,1	11,3	11,6	11,6
Toplam Bağımlılık Oranı (%)	48,2	47,3	47,0	46,7	45,8
TÜRKİYE	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**
Çocuk Bağımlılık Oranı (%)	39,7	39,3	38,8	38,1	37,5
Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)	10,6	10,2	10,4	10,7	10,9
Toplam Bağımlılık Oranı (%)	50,3	49,5	49,2	48,9	48,4

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda, seçilmiş yıllar itibariyle Sakarya ve Türkiye'ye ait yaş bağımlılık oranları yer almaktadır. Yaş bağımlılık oranlarındaki değişime bakıldığında, hem Sakarya ilinde hem de Türkiye genelinde çalışabilir nüfus üzerindeki bağımlılık etkisinin zaman içerisinde azaldığı görülmektedir. Bu durum olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilir. Çünkü bağımlılık oranının yüksek olması kalkınmayı olumsuz etkileyeceği için bu durum olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilir.

Çocuk bağımlılık oranında ise hem Sakarya ilinde hem de Türkiye genelinde yıllara göre azalma eğilimi görülmektedir. Bunun nedeni 0-14 yaş grubu sayısının azalması değil, çalışma yaşındaki nüfusun (15-64 yaş grubu) artmasıdır.

Grafik 8: Ortanca Yaş, Sakarya, 2009-2011

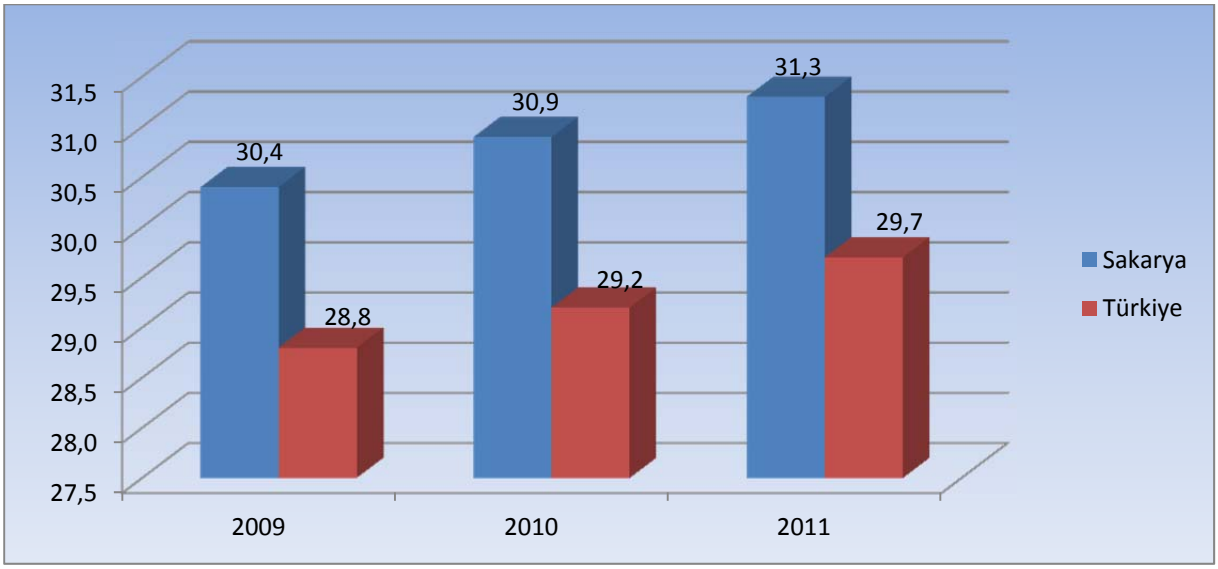

Kaynak: TÜİK

Ortanca yaş; nüfusu oluşturan kişilerin yaşları, küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşıdır. Buna göre, nüfusun yarısı söz konusu yaştan küçük, diğer yarısı da bu yaştan büyüktür. Bu tanımdan hareket ile 2011 yılı sonunda Sakarya'ya bakıldığında ortanca yaş 31,3'tür, bu da Türkiye ortanca yaşından 1,6 yaş daha büyüktür. Ortanca yaş, hem Sakarya da hem de Türkiye de yıllara göre artış göstermektedir. 2009 yılı sonunda

Sakarya'da 30,4 olan ortanca yaş, iki yılda 0,9 artış göstererek 31,3 olmuştur. Türkiye de ise 2009 yılı sonunda 28,8 olan ortanca yaş 0,9 artış göstererek 29,7 olmuştur.

Tablo 8: İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu, Sakarya, 2011

Sıra No	İlçeler	2011 Yılı Nüfusu	Şehir Nüfusu	Köyler Nüfusu	Belediye Sayısı	Köy Sayısı
1	Adapazarı	251.680	239.284	12.396	1	26
2	Akyazı	83.497	41.738	41.759	4	42
3	Arifiye	37.889	32.527	5.362	1	6
4	Erenler	75.682	68.509	7.173	1	6
5	Ferizli	23.654	13.058	10.596	3	15
6	Geyve	46.892	21.317	25.575	2	62
7	Hendek	73.918	44.680	29.238	2	70
8	Karapürçek	12.311	7.388	4.923	1	8
9	Karasu	53.928	29.615	24.313	5	30
10	Kaynarca	23.290	5.244	18.046	1	41
11	Kocaali	22.203	11.841	10.362	2	27
12	Pamukova	26.978	16.566	10.412	1	30
13	Sapanca	38.089	32.732	5.357	1	16
14	Serdivan	97.044	89.011	8.033	1	10
15	Söğütlü	14.229	8.306	5.923	1	15
16	Taraklı	7.272	2.997	4.275	1	22
17	Toplam	888.556	664.813	223.743	28	426

Kaynak: TÜİK

Doğu Marmara bölgesinde yer alan Sakarya ili 4880 km² yüzölçümü ile Türkiye Yüzölçümünün %0,62'sini oluşturmaktadır. Sakarya ili Yüzölçümünün büyüklüğü bakımından tüm iller arasında 66. sıradadır.

Sakarya İlinde; 16 ilçe, Büyükşehirle beraber 29 belediye ve 426 köy mevcuttur. 22 Mart 2008 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 5747 Sayılı Kanunla; Adapazarı, Erenler, Serdivan ve Arifiye adında 4 yeni ilçe kurulmuştur. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla; Adapazarı, Serdivan, Akyazı, Erenler ve Hendek'tir. Yüzölçümü bakımından en büyük ilçeler sırasıyla; Geyve (666 $km^{2)}$, Hendek (657 km^2) ve Karasu'dur (405 km^2). Yüzölçümü bakımından en küçük ilçeleri ise Arifiye (80 km^2), Serdivan (120 km^2) ve Erenler (125 km^2) şeklinde sıralanmaktadır.

Grafik 9: Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu, Sakarya, 2007-2011

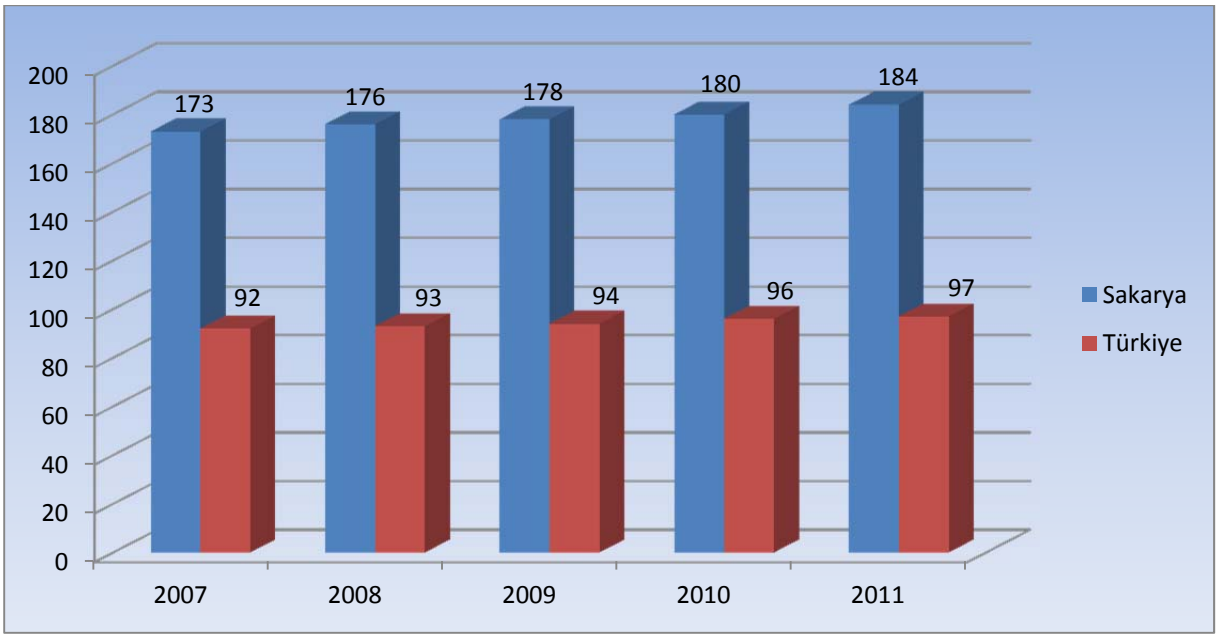

Kaynak: TÜİK

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 verilerine göre ilin kilometrekareye 184 kişi olan nüfus yoğunluğu, kilometrekareye 97 kişi olan Türkiye ortalamasının neredeyse iki katıdır. Bu nüfus yoğunluğu ile Türkiye genelinde iller arasında 10. sıradadır. İlçelere göre nüfus yoğunluğu 25 kişi/km^2 ile 756 kişi/km^2 arasında değişmektedir. Nüfus yoğunluğu bakımından en büyük ilçeleri ise Serdivan, Adapazarı, Erenler ve Arifiye şeklinde sıralanmaktadır. En az olan ilçeler ise sırasıyla; Taraklı, Geyve ve Kaynarca'dır.

Nüfus yoğunluğunun yıllara göre değişimine bakıldığında, hem Sakarya ilinde hem de Türkiye genelinde artış eğiliminde olduğu görülecektir. Sakarya'da 2007 yılı sonunda 173 olan kilometrekareye düşen kişi sayısı, beş yılda 11 kişi artarak 2011 yılı sonunda 184 olmuştur. Türkiye genelinde ise, 2007 yılı sonunda kilometrekareye düşen kişi sayısı 92 iken beş yılda 5 kişi artarak 2011 yılı sonunda 97 kişiye ulaşmıştır. Nüfus yoğunluğunun çalışma yaşam alanlarının bütünlüğüne sahip bir biçimde oluşabilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede nüfus yoğunluğu fazla olan yerlerde işgücü piyasasında taraflar arasında sosyal ağların daha yakın olacağı ve etkin çalışacağı ve iletişimin daha fazla ve daha çabuk gerçekleşeceği, dolayısıyla da daha az masraf ve çabayla eşleştirme olabileceği düşünülebilir.

Grafik 10: İlçeler Şehir-Köy Nüfus Oranı, Sakarya, 2011

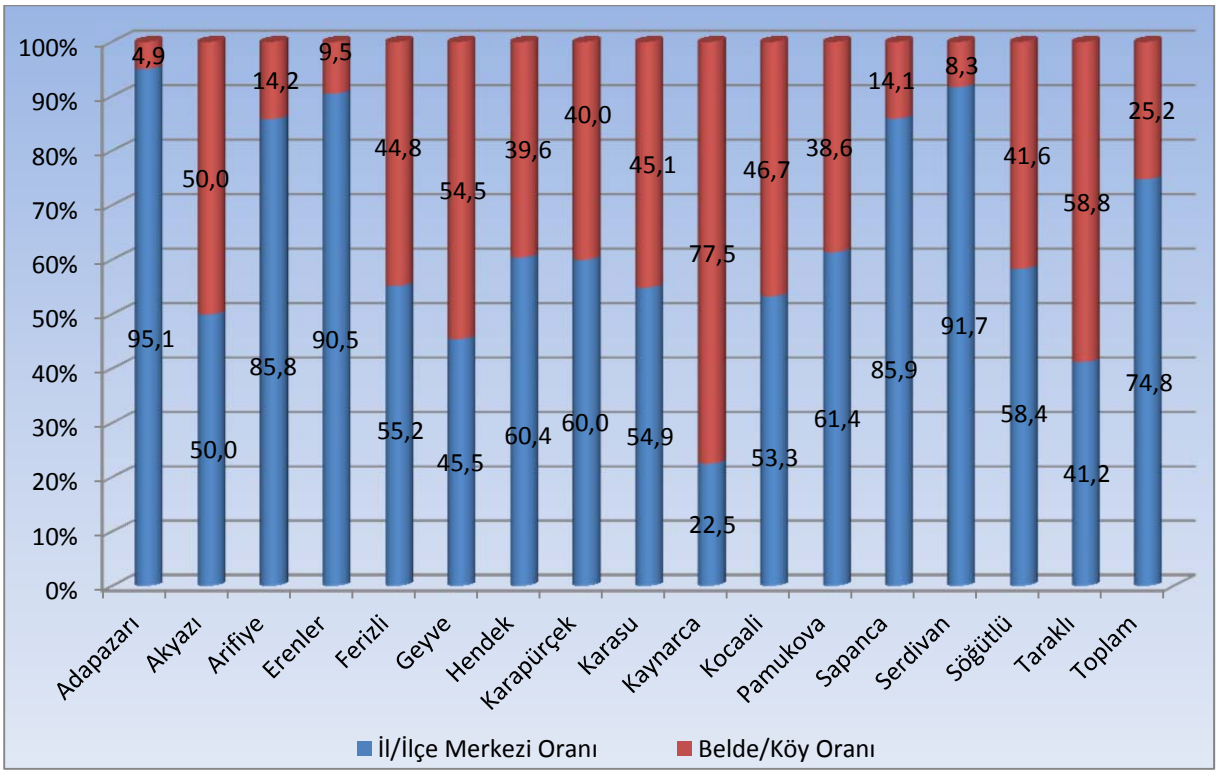

Kaynak: TÜİK

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2011 yılı verilerine göre Sakarya ili nüfusunun %74,8'i şehir nüfusundan %25,2'si ise köy nüfusundan oluşmaktadır. Şehir nüfusunun en yoğun olduğu ilçeler sırasıyla; Adapazarı (%95,1), Serdivan (%91,7), Erenler (%90,5), Sapanca (%85,9) ve Arifiye (%85,8)'dir. Köy nüfusunun en yoğun olduğu ilçeler ise sırasıyla; Kaynarca (%77,5), Taraklı (%58,8), Geyve (%54,5) ve Akyazı (%50)'dir.

Tablo 9: Yıllara Göre Göç Verileri, Sakarya, 2010-2011

SAKARYA					
Dönem	ADNKS nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2007-2009	851.292	24.321	20.887	3.434	4,04
2008-2009	861.570	25.376	21.665	3.711	4,32
2009-2010	872.872	26.248	24.627	1.621	1,86
2010-2011	888.556	28.537	24.633	3.904	4,40

Kaynak: TÜİK

Sakarya ili göç oranlarına bakıldığında her dönem Sakarya'nın göç alan bir il olduğunu söylemek mümkündür. Sakarya ilinin sürekli göç almasının nedeni olarak sanayisinin gelişmiş olması, ulaşım ve alt yapının gelişmiş olması, büyük ve gelişmiş şehirlere (İstanbul, Ankara, Bursa gibi) yakın olması ve iş olanaklarının fazla olması gibi nedenler sayılabilir.

2010-2011 yılına bakıldığında Sakarya'ya göç eden insanların net sayısının 3904 olduğu görülmektedir, yine bu dönemde Sakarya ilinin en fazla göç aldığı ilk beş il, İstanbul (%29), Kocaeli (%10,1), Ankara (%4,4), Düzce (%3,9), Bursa (%3,8) şeklinde sıralanmaktadır. Sakarya ilinin en fazla göç verdiği ilk beş il ise sırasıyla; İstanbul (%31,3), Kocaeli (%13,2), Ankara (%5,2), Bursa (%4,3) ve Düzce (%3,6)'dır. Görüldüğü gibi farklı sıralama ve oranlara sahip olmasına karşın, en fazla göç alınan ilk beş il ile en fazla göç verilen ilk beş aynı illerdir. Bunun ana sebebi olarak bu illerin yakın ve komşu iller olması söylenebilir.

2010-2011 döneminde toplam göç edenler arasında en büyük paya sahip (%66,4) yaş grubunun 15-39 olması ve göç verilen şehirlerin İstanbul, Kocaeli, Bursa gibi şehirler olması göçün ağırlıklı olarak iş olanakları ve eğitim sebebiyle gerçekleştiğini düşündürmektedir. Sakarya ilinin aldığı göç açısından en ağırlıklı yaş grubu ise 20-29 yaş grubu olarak görünmektedir. Yine aynı dönemde Sakarya ilinin cinsiyete göre göç verilerini irdelediğimizde; göç edenlerin %48,5'i erkek, %52,5'i kadındır. İlin aldığı göç açısından ise; göçle gelenlerin %48,7 erkek iken, %51,5'i kadındır.

1.3.3. Eğitim Göstergeleri

Sakarya ilinde nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımının incelenmesi, Sakarya'daki işgücü arzının niteliklerinin bilinmesi açısından önem taşımaktadır. Çünkü istihdam ile istihdam edilen nüfusun eğitim düzeyi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 10: Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (15 +yaş), 2010-2011

	2010			2011		
Bitirilen eğitim düzeyi	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okuma yazma bilmeyen	5.804	30.284	36.088	5.077	27.232	32.309
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	9.799	18.926	28.725	9.047	18.864	27.911
İlkokul mezunu	93.394	128.233	221.627	89.926	126.465	216.391
İlköğretim mezunu	64.422	55.714	120.136	73.631	63.656	137.287
Ortaokul veya dengi okul mezunu	27.264	13.871	41.135	24.579	13.450	38.029
Lise veya dengi okul mezunu	82.402	55.389	137.791	89.296	59.251	148.547
Yüksekokul veya fakülte mezunu	28.272	16.980	45.252	34.086	21.509	55.595
Yüksek lisans mezunu	2.165	1.167	3.332	2.438	1.325	3.763
Doktora mezunu	803	354	1.157	869	404	1.273
Bilinmeyen	13.966	13.264	27.230	8.881	8.447	17.328
Toplam	**328.291**	**334.182**	**662.473**	**337.830**	**340.603**	**678.433**

Kaynak: TÜİK

2010 yılı ile kıyaslandığında 2011 yılında Sakarya'da eğitim düzeyi yükselmiştir. Özellikle lise ve yükseköğretim mezunlarının oranlarının artması Sakarya'da nitelikli işgücü bakımından önemli bir potansiyelin olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyet bağlamında incelendiğinde ise, Sakarya ilinde erkeklerin eğitim düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Sakarya'da da 15+ yaş kadınlarla 15+ yaş erkekler arasında eğitim açısından kadınlar aleyhine bir eşitsizlik bulunmaktadır. Bitirilen eğitim açısından kadınlarla erkekler arasındaki sayıya bakıldığında açının en dar olduğu eğitim seviyesi ilköğretimdir. Eğitim seviyesi yükseldikçe mezun olan çalışma yaşındaki kadın sayısı maalesef azalmaktadır.

Grafik 11: Eğitim Durumuna Göre Çalışabilir Yaştaki Nüfusun Dağılımı ,% , Sakarya, 2011

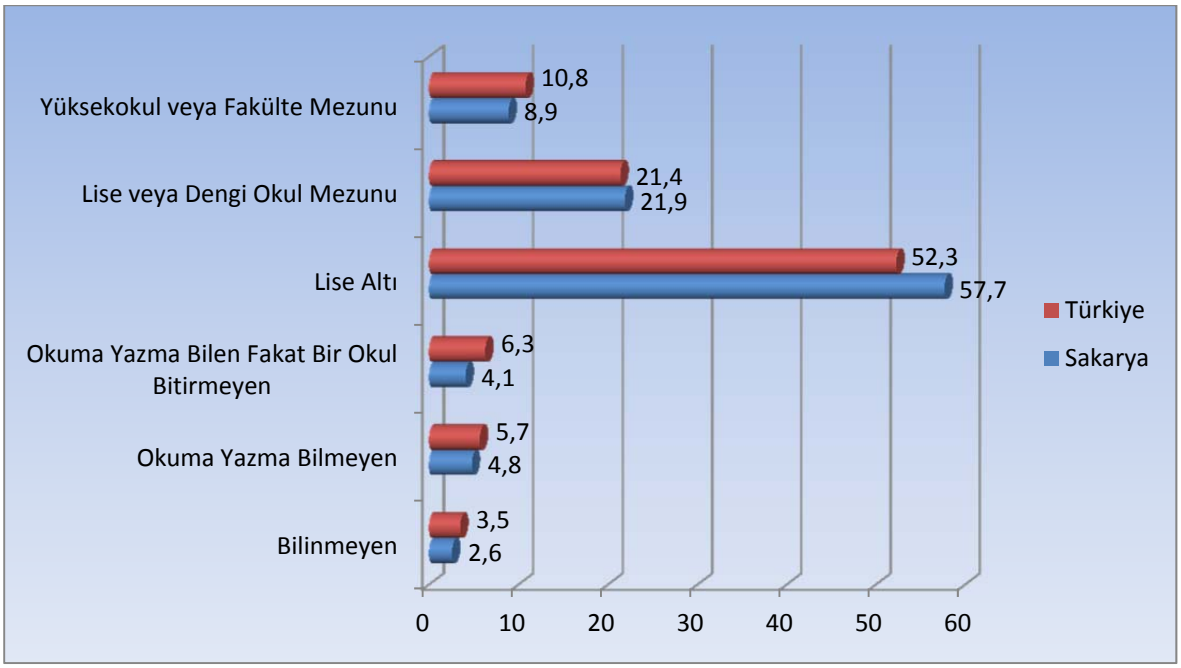

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Sakarya İli (15+) nüfusun eğitim düzeyi grafiğine bakıldığında; İşgücü Piyasasına dahil olma açısından avantajlı sayılabilen, lise ve dengi okul mezunu ile yüksek okul veya fakülte mezunlarının niceliksel olarak, ilkokul, ortaokul ve ilköğretim mezunlarının sayısına göre bir hayli düşük olduğu görülmektedir.

15+ yaş nüfusun %4,8'i okur yazar değildir. Nüfusun %4,1'i sadece okur yazar olup, ilkokul diploması bile yoktur. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını (%57,7) lise altı eğitimliler (İlkokul mezunu, İlköğretim mezunu ve Ortaokul veya dengi okul mezunu) eğitimliler oluşturmaktadır. Okur yazar olmayanlar, okur yazar olup bir okul bitirmeyenler ve lise altı eğitimliler birlikte değerlendirildiğinde (%66,6), il, Türkiye ortalamasından (%64,3) daha yüksek bir eğitim seviyesine sahiptir. Çalışabilir yaştaki nüfusun Lise veya dengi okul mezunu oranları Sakarya da ve Türkiye genelinde birbirine çok yakındır. Lise veya dengi okul bitirenlerin oranı Sakarya'da %21,9 iken Türkiye ortalamasında bu oran %21,4'tür. Yüksekokul veya fakülte mezunlarının oranı %8,9'luk bir oranla %10,8 olan Türkiye ortalamasından düşüktür.

İlin istihdam göstergeleri açısından ilköğretimden ortaöğretime ve ortaöğretimden yükseköğretime geçişte görülen okuldan ayrılmalar çok önemlidir. Okuldan ayrılan genç nüfus potansiyel işgücüdür. Bu kesim ilk kez iş arayan kesim olarak öncelikle potansiyel işsiz olarak işgücü piyasasına giriş yapacak, iş bulan kesim de istihdamda yer alacaktır. Bir kısmı ise, işgücü piyasası dışında yer alacaktır.

Tablo 11: İlk ve Orta Öğretimde Okuyan, Yeni Kayıt ve Mezun Öğrenci Sayıları, 2011-2012

	İlköğretim			Genel Ortaöğretim			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim		
Öğretim yılı	**Okuyan**	**Yeni kayıt**	**Mezun**	**Okuyan**	**Yeni kayıt**	**Mezun**	**Okuyan**	**Yeni kayıt**	**Mezun**
Toplam									
2010/2011	116.586	13.589	14.270	19.719	4.664	3.761	29.133	7.566	4972
2011/2012	115.032	13.454	14.587	18.460	4.679	4.033	28.470	7.921	5.111
Erkek									
2010/2011	60.161	6.933	7.464	10.028	2.345	1.829	16.927	4.219	2.865
2011/2012	59.312	6.962	7.606	8.967	2.301	1.850	16.055	4.471	2.360
Kadın									
2010/2011	56.425	6.656	6.806	9.691	2.322	1.932	12.206	3.347	2.107
2011/2012	55.720	6.492	6.981	9.493	2.378	2.183	12.415	3.450	2.751

Kaynak: MEB

2010-2011 ve 2011-2012 eğitim öğretim dönemleri okullara yeni kayıtlar açısından karşılaştırıldığında, Sakarya ilinde İlköğretim okullarına yeni kayıtlar azalırken, Genel Ortaöğretime yeni kayıtlarda az da olsa artış olduğu gözlenmektedir. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarına yeni kayıtlardaki artış dikkat çekmektedir. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumlarına yeni kayıtlarda ki bu dikkat çekici artışın büyük çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

2010-2011 ve 2011-2012 eğitim-öğretim dönemleri ilk ve ortaöğretimden mezun öğrenci sayısı açısından bakıldığındaysa, Sakarya ilinde meslek ve teknik ortaöğretim okullarından mezun olan öğrencilerin sayısındaki artış dikkat çekmektedir. Aynı dönemlerde Sakarya ili için ilköğretim mezun sayıları ve genel ortaöğretim mezun sayılarında da dikkat çekici bir artış olduğu görülmektedir.

Sakarya ilinde 2010-2011 döneminde ilköğretimden mezun olan 14.270 öğrenciden 12.600'ü genel ve mesleki ve teknik orta öğretim olmak üzere orta öğretime devam etmektedir. İlköğretimden mezun olan öğrencilerin %11,7'una karşılık gelen 1670 öğrenci eğitim hayatından tamamen ayrılmıştır. İlköğretimden ayrılma oranı %15,3 olan Türkiye oranından daha azdır.

Sakarya İlinde 2010-2011 ve 2011-2012 eğitim-öğretim dönemlerinde Ortaöğretimde okuyan öğrenci sayılarına bakıldığında; hem Genel Ortaöğretimde okuyan öğrenci sayısında hem de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde okuyan öğrenci sayısında azalma olduğu gözlenmektedir.

Tablo 12: Ortaöğretim Öğrenci Sayıları, 2002-2012

Dönem	SAKARYA			TÜRKİYE		
	Genel Orta Öğretim	Mesleki ve Teknik Orta Öğretim	Toplam	Genel Orta Öğretim	Mesleki ve Teknik Orta Öğretim	Toplam
2002/2003	14.824	14.468	29.292	2.038.027	985.575	3.023.602
2003/2004	15.994	16.893	32.887	1.963.998	1.050.394	3.014.392
2004/2005	15.322	18.642	33.964	1.937.055	1.102.394	3.039.449
2005/2006	15.888	20.491	36.379	2.075.617	1.182.637	3.258.254
2006/2007	15.482	20.992	36.474	2.142.218	1.244.499	3.386.717
2007/2008	15.928	19.319	35.247	1.980.452	1.264.870	3.245.322
2008/2009	17.763	23.097	40.860	2.271.900	1.565.264	3.837.164
2009/2010	18.760	26.052	44.812	2.420.691	1.819.448	4.240.139
2010/2011	19.719	29.133	48.852	2.676.123	2.072.487	4.748.610
2011/2012	18.460	28.470	46.930	2.666.066	2.051.220	4.717.286

Kaynak: MEB

2002-2012 yılları arasındaki 10 yıllık öğrenim dönemine Ortaöğretim öğrenci sayıları açısından bakıldığında hem Türkiye genelinde hem de Sakarya ilinde Meslek ve Teknik Ortaöğretim okullarında okuyan öğrencilerin sayısındaki yüksek artış hızı göze çarpmaktadır. Bu 10 yıllık zaman döneminde ortaöğretim öğrenci sayılarında görülen artış Türkiye genelinde iki katından fazla iken Sakarya ilinde iki katına yakındır.

Grafik 12: Ortaöğretim Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Değişimi, Sakarya, 2002-2012

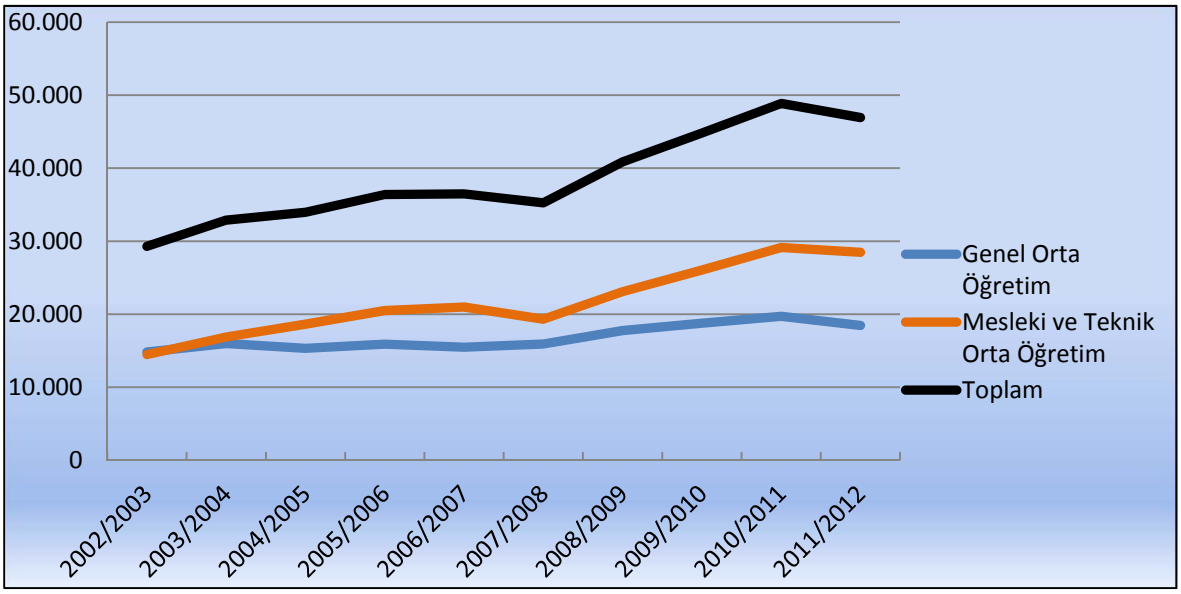

Kaynak: MEB

Sakarya ilinde ortaöğretime kayıt olanların sayısı 2002-2012 yılları itibariyle incelendiğinde hem Mesleki ve Teknik Ortaöğretime kayıtlı olan öğrenci sayısında hem de Genel Ortaöğretime kayıtlı olan öğrenci sayısında artış olduğu gözlenmektedir. Ancak buradaki ilgi çekici fark, Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde okuyan öğrenci sayısındaki neredeyse iki katına varan oldukça yüksek bir artıştır. Bu noktadan hareketle Genel Ortaöğretimden Mesleki ve Teknik Ortaöğretime doğru bir yönelim olduğu sonucuna ulaşılabilir.

1.4. GENEL İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

İşgücü piyasasında işgücünün temel özelliklerini ve istihdamın yapısını değerlendirmek için kullanılacak başlıca kaynak TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Anketleridir.

İşgücüne Katılma Oranı, İşsizlik Oranı ve İstihdam Oranı, işgücü piyasası açısından oldukça önem arz eden verilerdir. Genel olarak; İşsizlik Oranının yüksek, İşgücüne Katılma ve İstihdam Oranlarının ise düşük seyretmesi işgücü piyasasının sıkıntılarının başında gelmektedir.

Grafik 13: İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları, Sakarya, 2010

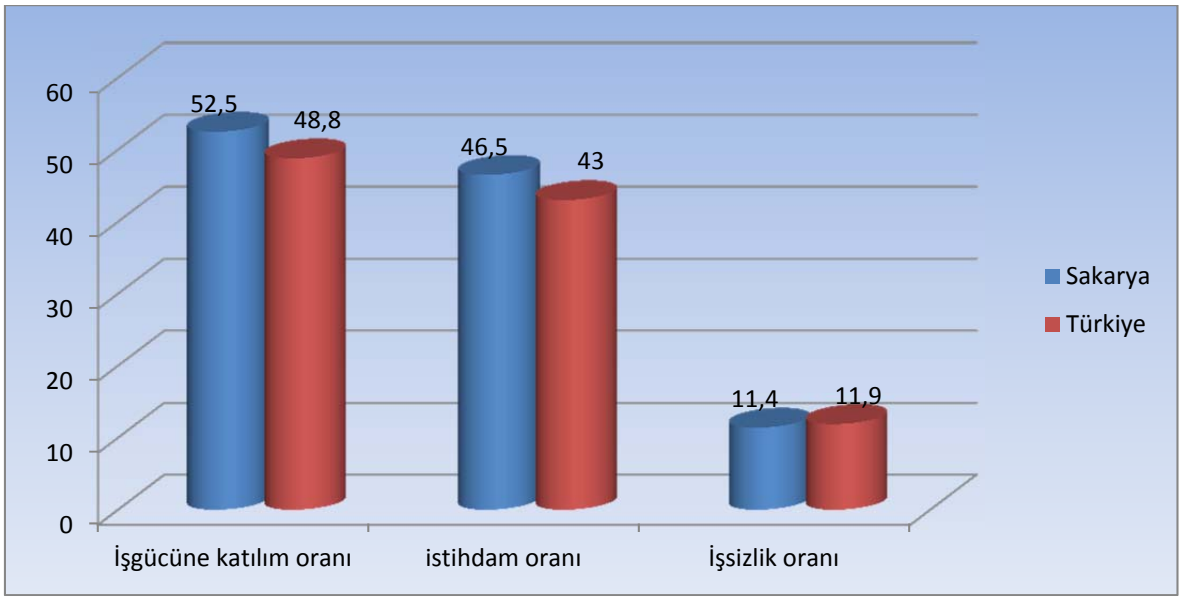

Kaynak: TÜİK, HİA

2010 yılı verilerine göre[8]; il bazında mevcut işgücü piyasası temel değişkenler itibariyle ele alındığında Sakarya ilinde işsizlik oranının Türkiye geneline göre daha düşük olduğu görülmektedir. İşsizlik oranı 2010 yılı itibariyle Türkiye genelinde %11,9 iken, Sakarya ilinde %11,4'tür. Bu oran ile en düşük işsizlik oranına sahip 49. İldir. Sakarya ilinde 2010 yılında %52,5 olan İşgücüne Katılım Oranı ile %48,8 olan Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. İstihdam oranı ise %46,5 ile %43 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 13: İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları, Sakarya, 2009-2010

	TÜRKİYE		SAKARYA	
	2009	2010	2009	2010
İşgücüne Katılma Oranı (%)	47,9	48,8	52,1	52,5
İşsizlik Oranı (%)	14,0	11,9	11,0	11,4
İstihdam Oranı (%)	41,2	43,0	46,3	46,5

Kaynak: TÜİK

2010 yılı verilerine göre Sakarya ilinde işsizlik oranı, Türkiye ortalamasının altında, istihdam ve işgücüne katılma oranı da Türkiye ortalamasının üstündedir. Bu şekilde olmasına rağmen, bir önceki yıla göre işsizlik oranının arttığı görülmektedir. İşsizlik oranı ile birlikte istihdam oranı ve işgücüne katılım oranı da 2010 yılında bir önceki yıla göre artmıştır. Sakarya ilinde, 2009 yılı sonuçlarına göre %11 olarak gerçekleşen işsizlik oranı, 2010 yılında %11,4'e yükselirken, 2009 yılında %46,3 olarak gerçekleşen istihdam oranı 2010 yılında %46,5'e, %52,1 olan işgücüne katılma oranı da 2010 yılında %52,5'e yükselmiştir.

[8] TÜİK il düzeyinde temel işgücü göstergelerini 2008 yılından itibaren yayınlamaktadır. En son haber bülteni 24.06.2011 tarihinde yayınlanmıştır ve 2010 sonuçlarını içermektedir. 2011 yılı için henüz yayınlanmamıştır.

Türkiye genelinde ise, 2009 yılında %14 olan işsizlik oranı 2010 yılında %11,9'a düşmüş, %47,9 olan işgücüne katılım oranı 2010 yılında artarak %48,8 olarak gerçekleşmiş, istihdam oranı ise %41,2'den %43'e çıkmıştır.

1.4.1. İşgücü

Hanehalkı İşgücü İstatistiklerinde işgücü piyasası verilerinden işgücüne katılım oranı, istihdam oranı ve işsizlik oranı dışında kalan diğer tüm göstergeler bölgesel bazdadır. Yani veriler sadece Sakarya iline ilişkin olmayıp İBBS 2-TR42 bölümlenmesi çerçevesinde Kocaeli, Yalova, Bolu, Düzce illerini de kapsamaktadır. TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketlerinin doğrudan Sakarya iline ilişkin bilgi vermemesi ve Sakarya ile birlikte Kocaeli, Yalova, Bolu ve Düzce illerinden edinilen bilgilerin toplamı üzerinden bir değerlendirme yapılması, analizlerde göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 14: Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İstihdam Ve İşsizlik, Bin Kişi, TR42, 2011

	Nüfus	İstihdam	İşsiz	İşgücü dışı nüfus
Okuma yazma bilmeyen	168	33	2	133
Lise altı	1586	716	86	784
Lise	490	265	44	181
Yüksekokul	266	195	31	40
Toplam	2510	1210	163	1138

Kaynak: TÜİK, HİA

TR42 bölgesine nüfus, istihdam, işsizlik ve işgücü dışı nüfus olarak bakıldığında, Bölgede 15+ yaş kurumsal olmayan nüfus 2.510 bin kişidir[9]. Bu nüfusun %6,7'si okuma yazma bilmiyorken, %68,9'u lise altı eğitimli, %19,5'i lise ve dengi okul , %10,6'sı ise yüksekokul mezunudur. Çalışan nüfus 1.210 bin kişi, işsiz 163 bin kişi, işgücü dışı nüfus ise 1.138 bin kişidir. İşgücü (istihdam edilenler ve işsizler) ve işgücü dışında bulunan nüfusun büyük çoğunluğu lise altı eğitimlidir.

[9] TÜİK kurumsal olmayan nüfusu okul, yurt, otel, huzurevi, hastahane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfus olarak tanımlamaktadır.

Tablo 15: Geniş Yaş Grubuna ve Eğitim Durumuna Göre Sivil Nüfus (15+ yaş), Bin Kişi, TR42, 2011

Eğitim Durumu	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	2	3	10	41	112	168
Lise altı	221	93	313	625	334	1586
Lise ve dengi meslek okulu	50	107	155	146	32	490
Yükseköğretim	0	42	123	78	23	266
Toplam	273	245	601	890	501	2510

Kaynak: TÜİK

TR42 Bölgesinde nüfusun en fazla yoğunlaştığı yaş grubunun 35-54 yaş grubu (890 bin) olduğu görülmektedir. Bu grubun toplam nüfusa oranı %35,5'tir. Yoğunluğa göre ikinci sırada olan 25-34 yaş grubunun sayısı 601 bin, toplam nüfusa oranı %23,9'dur. 55 ve üstü yaş grubu 501 bin kişidir ve toplam nüfusa oranı %20'dir. 20-24 yaş grubu 245 bin kişi ile %9,8'lik orana sahiptir. Yoğunluğu en az grup olan 15-19 yaş grubu ise 273 bin kişi ile %10,9'luk paya sahiptir.

TR42 Bölgesinde sivil nüfusun yaş grubuna göre eğitim durumuna bakıldığında ise; 20-24 yaş grubu haricindeki bütün yaş gruplarında en ağırlıklı nüfusun eğitim seviyesi lise altı derecesindedir. 20-24 yaş grubunda ise en ağırlıklı nüfusun eğitim durumu lise ve dengi meslek okuludur.

Tablo 16: Geniş Yaş Grubuna ve Eğitim Durumuna Göre İşgücü (15+ yaş), Bin Kişi, TR42, 2011

Eğitim Durumu	15-19	20-24	25-34	35-54	55+	Toplam
Okuma yazma bilmeyen	0	1	2	11	21	35
Lise altı	64	54	193	381	111	803
Lise ve dengi meslek okulu	15	61	121	106	8	311
Yükseköğretim	0	35	111	68	10	224
Toplam	79	151	427	566	150	1373

Kaynak: TÜİK

TR42 Bölgesinde 2.510 bin olan sivil nüfusun, 1.373 binlik kısmını işgücü oluşturmaktadır. Oransal olarak bakıldığında sivil nüfusun %54,7'lık kısmının işgücüne katıldığı görülmektedir. Bu oran 2011 yılı için %49,9 olarak gerçekleşen Türkiye ortalamasının 4,8 puan üzerindedir.

İşgücünün eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında; %2,5'lik kısmının okuma yazma bilmeyen, %58,5'lik kısmının lise altı eğitim düzeyinde , %22,7'lik kısmının lise ve dengi meslek okulu düzeyinde ve %16,3'lük kısmının ise yükseköğretim düzeyinde olduğu gözlemlenmiştir.

TR42 Bölgesinde işgücünün yaş grubuna göre eğitim durumuna bakıldığında sivil nüfusla aynı özelliklere sahiptir yani, 20-24 yaş grubu haricindeki bütün yaş gruplarında en ağırlıklı nüfusun eğitim seviyesi lise altı derecesindedir. 20-24 yaş grubunda ise en ağırlıklı nüfusun eğitim durumu lise ve dengi meslek okuludur.

1.4.2. İşgücüne Katılım

Türkiye geneline bakıldığında işgücü piyasasının en büyük sorunlarından bir tanesi çalışma yaşı nüfusun, işgücüne katılım oranının düşük olmasıdır. Özellikle de kadınların işgücüne katılma oranlarındaki düşüklük, her ne kadar son bir kaç yılda az miktarda artmış ve 2011'de %28,8'e ulaşmış olsa da hala Avrupa Birliği ortalamalarının çok altındadır.

Tablo 17: Nüfus, İşgücü ve İşgücüne Katılım Oranları, Bin Kişi, TR42, 2004-2011

Yıllar	15+ yaştaki nüfus			İşgücü			İşgücüne Katılma Oranı(%)			İşgücüne Dışındakiler		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2004	1021	1025	2046	673	170	843	65,9	16,6	41,2	348	855	1203
2005	1036	1049	2085	713	202	915	68,9	19,3	43,9	322	847	1169
2006	1067	1073	2140	751	224	975	70,4	20,9	45,6	316	849	1165
2007	1088	1102	2190	769	231	1000	70,7	20,9	45,6	319	872	1191
2008	1124	1153	2277	805	276	1081	71,6	24	47,5	319	877	1196
2009	1152	1190	2342	846	305	1151	73,4	25,6	49,2	306	885	1191
2010	1198	1210	2408	871	340	1211	72,7	28,1	50,3	327	870	1197
2011	1249	1261	2510	944	429	1373	75,6	34	54,7	305	832	1137

Kaynak: TÜİK

TR42 (Kocaeli, Bolu, Düzce, Yalova, Sakarya) bölgesinde hem çalışabilir yaştaki nüfus hem de işgücü her yıl artış göstermektedir. 2011 yılında 15 ve daha yukarı çalışma çağındaki nüfus 2 milyon 510 bin kişi, işgücü ise 1 milyon 373 bindir. TR42 bölgesi işgücü piyasasında işgücüne katılım oranları yıllar itibariyle artış eğilimi göstermektedir. TR42'de 2004 yılında %41,2 olan işgücüne katılma oranı, 13,5 puan artarak 2011 yılında %54,7'e yükselmiştir.

İşgücüne katılma oranlarının yükselmesinde, kadınların giderek daha fazla işgücüne katılması rol oynamaktadır. Kadınların 2004 yılında %16,6 olan işgücüne katılım oranları aradan geçen sekiz yılda yaklaşık iki katına çıkarak %34 olmuştur.

Grafik 14: Yaş Gruplarına Göre İşgücüne Katılma Oranları, %, TR42, 2010-2011

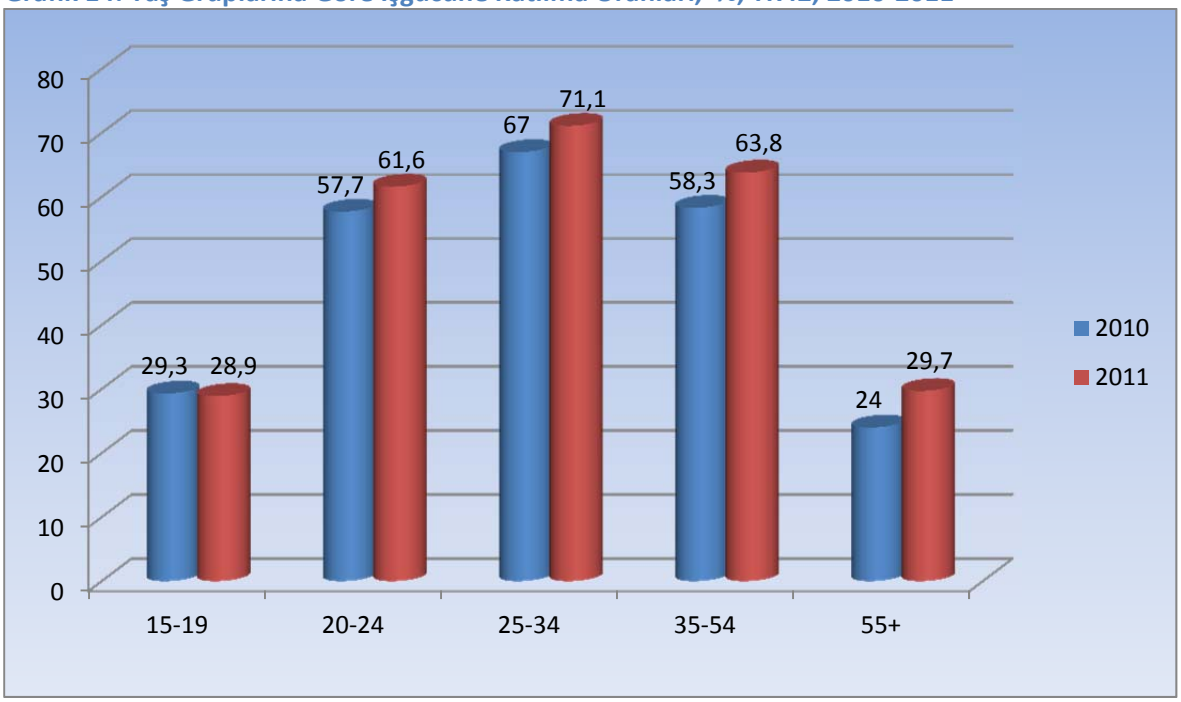

Kaynak: TÜİK

2011 yılı için TR42 Bölgesinde işgücüne katılma oranlarına yaş gruplarına göre bakıldığında ise; işgücüne katılımın %71,1 ile 25-34 yaş grubunda yoğun olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu yaş grubunu %63,8'lik işgücüne katılım oranı ile 35-54 yaş grubu izlemektedir.

Türkiye için yaş gruplarına göre işgücüne katılım oranları ise; 35-39 yaş grubunda %67,3, 30-34 yaş grubunda %66,7, 40-44 yaş grubunda %65,8 ve 25-29 yaş grubunda ise %65,3 olarak gerçekleşmiştir.

2011 yılı verilerini bir önceki yıla göre incelersek, 15-19 yaş grubu hariç tüm yaş gruplarında işgücüne katılım oranı artmıştır. İşgücüne katılım oranındaki, en fazla artış 55+ yaş grubunda meydana gelmiştir. Bu yaş grubunda 2010 yılına %24 olan işgücüne katılım oranı 5,7 puan artarak %29,7'ye yükselmiştir. 35-54 yaş grubunda %58,3'lük işgücüne katılım oranı 5,5 puan artarak %68,8'e yükselmiştir. 15-19 yaş grubundaki işgücüne katılım oranında ise az da olsa bir düşüş yaşanmıştır.

Grafik 15: Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranları, TR42, 2010-2011

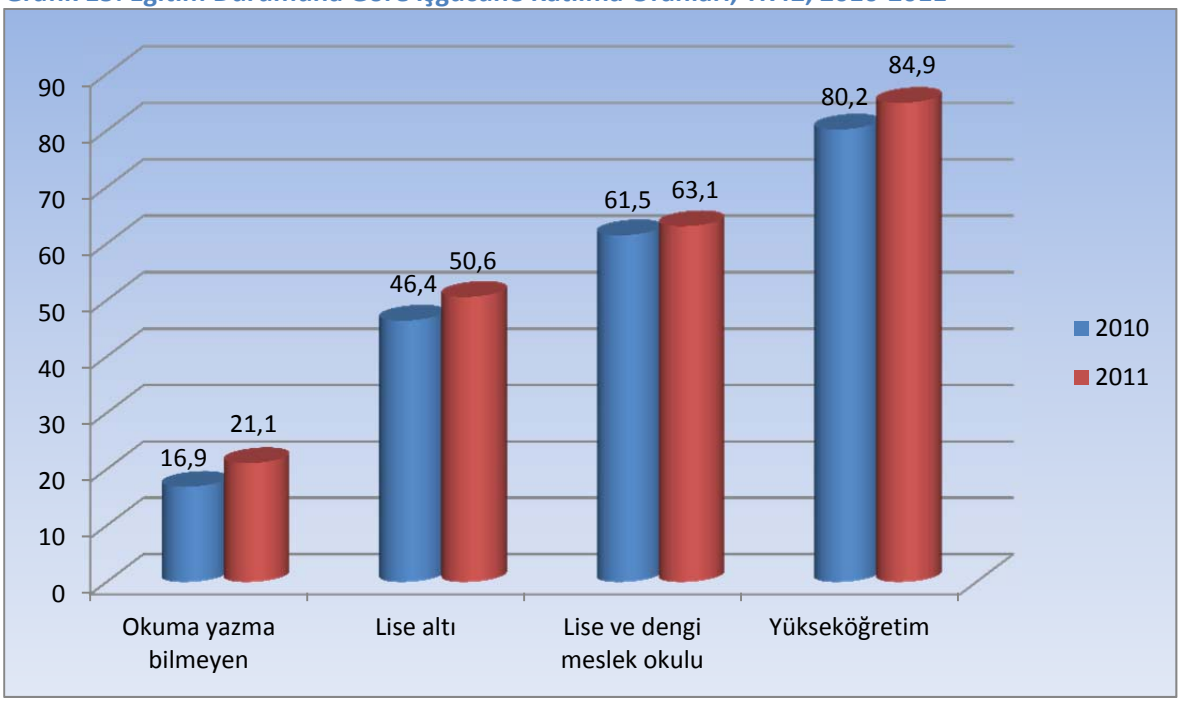

Kaynak: TÜİK

2011 yılı için TR42 Bölgesinde eğitim durumlarına göre işgücüne katılma oranlarına bakıldığında; yükseköğretim eğitim düzeyinde %84,9 gibi oldukça yüksek bir oran göze çarpmaktadır. Bu oran lise ve lise dengi meslek okullarında %63,1 olarak gerçekleşirken, lise altı eğitim düzeyinde %50,6'ya kadar düşmektedir.

Türkiye geneli için eğitim durumlarına göre işgücüne katılma oranlarına bakıldığında ise; yükseköğretim eğitim düzeyinde %79,3 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Bu oran TR42 Bölgesindeki oranla paralellik göstermektedir. İşgücüne katılma oranı lise ve lise dengi meslek okullarında %65,5 olarak gerçekleşirken, Genel Lise eğitim düzeyinde ise %52,1'e düşmektedir.

2011 yılı verilerini 2010 yılına göre incelersek, tüm eğitim seviyelerinde işgücüne katılım oranı artmıştır. İşgücüne katılım oranındaki, en fazla artış yükseköğretim eğitim düzeyinde meydana gelmiştir. Bu eğitim seviyesinde 2010 yılına %80,2 olan işgücüne katılım oranı 4,7 puan artarak %84,9'a yükselmiştir.

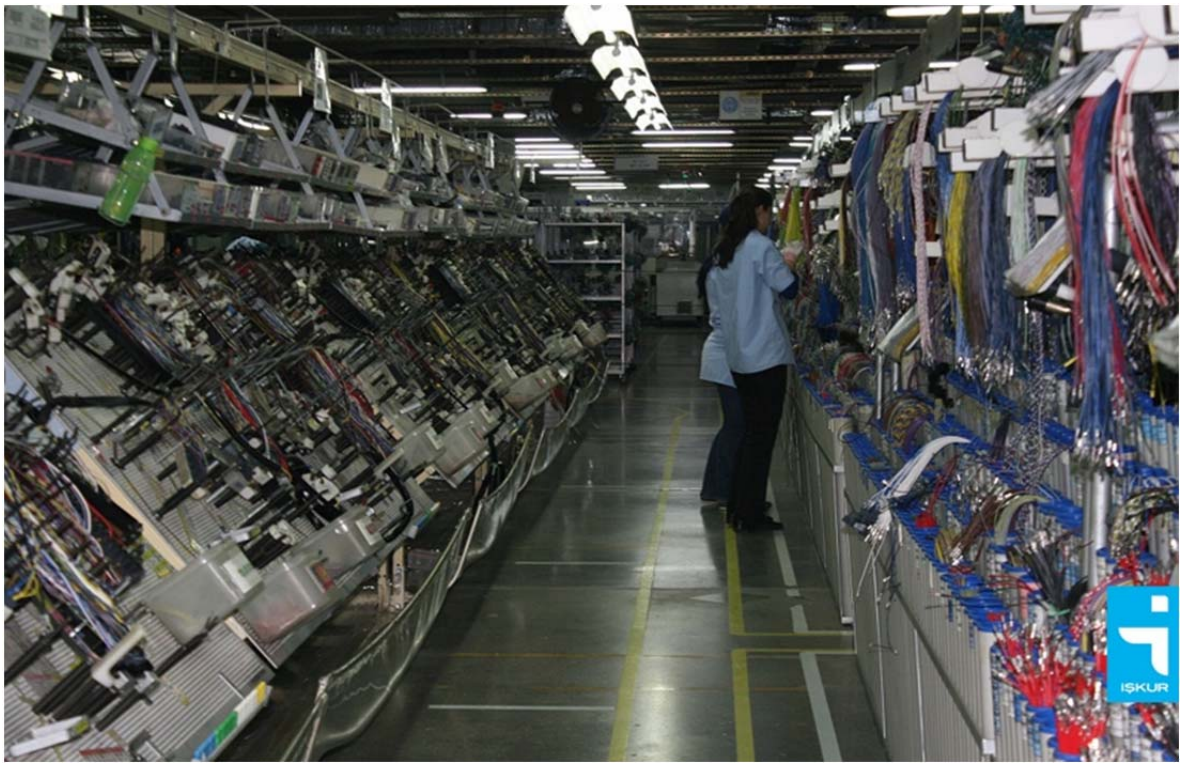

1.4.3. İstihdam

İstihdam, emek faktörünün üretim sürecinde bir girdi olarak kullanılması olarak tanımlanmaktadır. İşgücü piyasasına emeğini arz eden ve makul istihdam şartları içinde iş bulup çalışanların toplamı istihdam seviyesini oluşturmaktadır. İstihdam edilenlerin aktif nüfusa oranı istihdam oranını vermektedir.

Grafik 16: Kurumsal Olmayan Sivil Nüfusun Yıllara Göre İstihdam oranı, TR42, 2007-2011

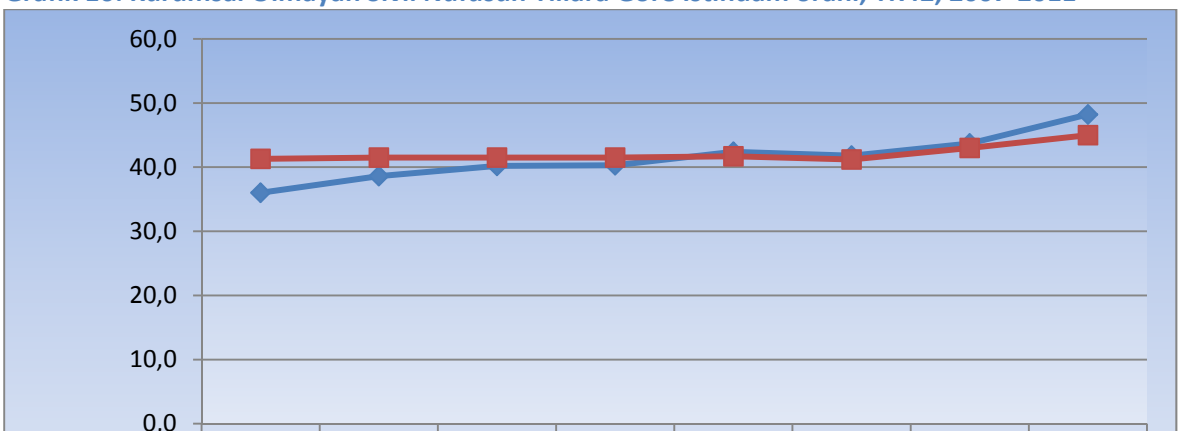

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
TR42	36,0	38,6	40,2	40,3	42,4	41,8	43,7	48,2
Türkiye	41,3	41,5	41,5	41,5	41,7	41,2	43,0	45,0

Kaynak: TÜİK

2011 itibariyle Sakarya ilinin içinde yer aldığı TR42 bölgesinin istihdam oranı %48,2'dir. Sakarya ve Türkiye genelinin yıllara göre istihdam oranındaki değişimi irdelersek; 2004 yılındaki %36'lık istihdam oranı, %41,3 olan Türkiye ortalamasının oldukça altında gerçekleşmiştir. 2005-2007 döneminde %41,5'le sabit bir oran izleyen genel istihdam oranın aksine, TR42 bölgesinde sürekli bir yükselişin olduğu görülmektedir. TR42 bölgesi 2005 yılında %38,6 olan istihdam oranı, 2006 yılında %40,2 ve 2007 yılında %40,3 olarak gerçekleşmiştir. Bölge, 2008 yılında %42,4'lük istihdam oranı ile %41,7 olan genel istihdam oranını geçmiştir. 2009 yılında küresel krizin de etkisiyle istihdam oranları hem bölgede hem de Türkiye genelinde düşüşe geçmiştir. 2009 yılında bölge istihdam oranı %41,8 iken genel istihdam oranı %41,2'dir. Bu dönemde uygulamaya konulan sonuç odaklı politikalar ve kararlılıkla izlenen programlar sonuçlarını vermiş ve hem bölge istihdam oranı hem de genel istihdam oranı 2010 yılından itibaren tekrar yükselişe geçmiştir. 2010 yılında bölge istihdam oranı %43,7, genel istidam oranı %43 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında ise bölge istihdam oranı ile genel istihdam oranı arasındaki fark açılmaya devam etmiştir. Bölge istihdam oranı %48,2 olarak, genel istihdam oranı ise %45 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 17: Geniş Yaş Grubu Göre İstihdam Oranı (%), TR42, 2011

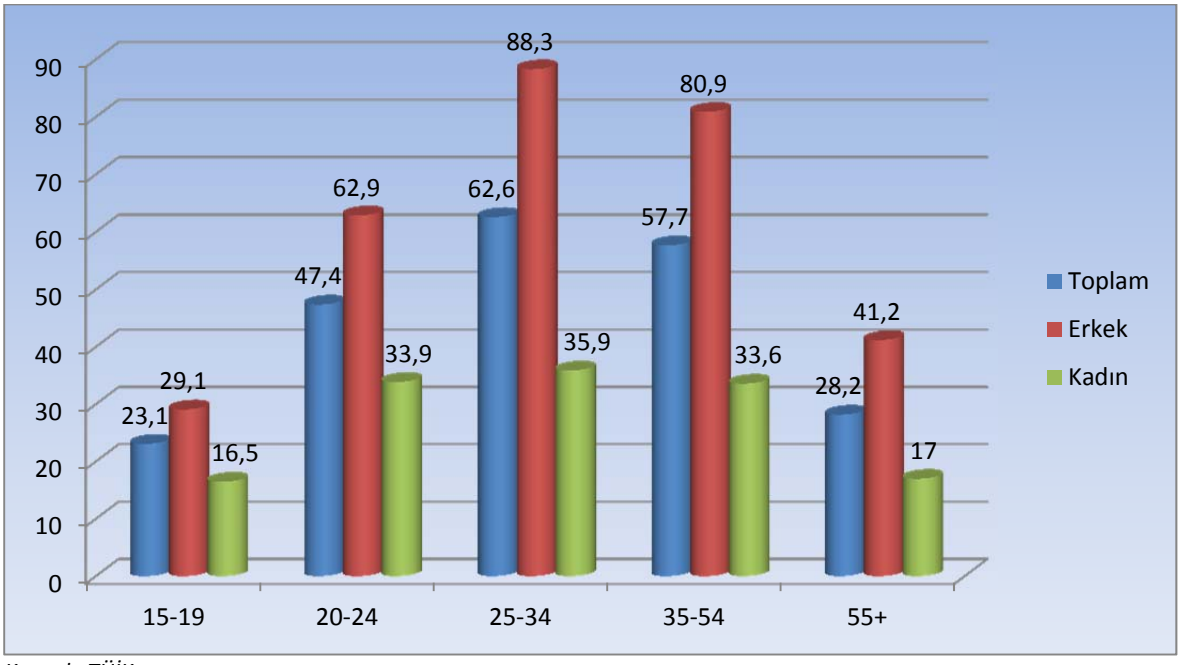

Kaynak: TÜİK

Genel olarak istihdam oranının en yüksek olduğu yaş grubu %62,6'lık oranla 25-34 yaş grubudur. İstihdamın en yüksek olduğu ikinci yaş grubu ise %57'lik oranla 35-54 yaş grubudur. 20-24 yaş grubu %47,4'lük oranla üçüncü sıradadır. Daha sonra %28,2'lik oranla 55 ve daha üstü yaş grubu gelmektedir. İstihdamın en az olduğu yaş grubu ise 15-19 yaş arası genç nüfustur. Bu nüfusun istihdam oranı %23,1'dir.

En yüksek istihdam oranı her iki cinsiyette de 25-34 yaş grubundadır ve cinsiyetler arası fark çok fazladır. Bu yaş grubundaki erkeklerde istihdam oranı %88,3 iken kadınlarda %35,9'dur. İstihdam oranının en yüksek olduğu ikinci yaş grubu olarak erkeklerde %80,9'luk oranla 35-54 yaş grubu, kadınlarda ise %33,9'luk oranla 20-24 yaş grubudur. İstihdam oranın en az olduğu yaş grubu her iki cinsiyette de 15-19 yaş grubudur. Bu yaş grubundaki erkeklerde istihdam oranı %29,1 iken, kadınlarda %16,5'tir.

Grafik 18: Cinsiyete Göre İstihdam Oranı, TR42, %, 2011

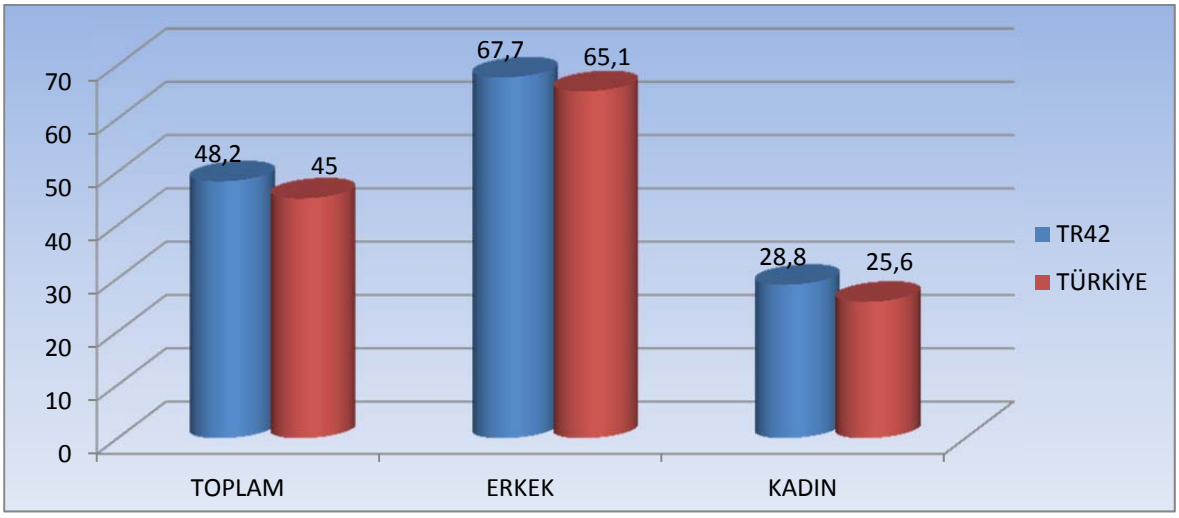

Kaynak: TÜİK, HİA

Her 100 erkekten 67'si (%67,7) her 100 kadından 28'i (%28,8) çalışmaktadır. Erkek istihdamı oranı, %65,1 olan Türkiye ortalamasından 2,6 puan yüksek iken, kadın istihdam oranı, %25,6 olan Türkiye ortalamasından 3,2 puan yüksektir. Diğer bir ifade ile bölge istihdam oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Grafik 19: Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranı, TR42,%,2011

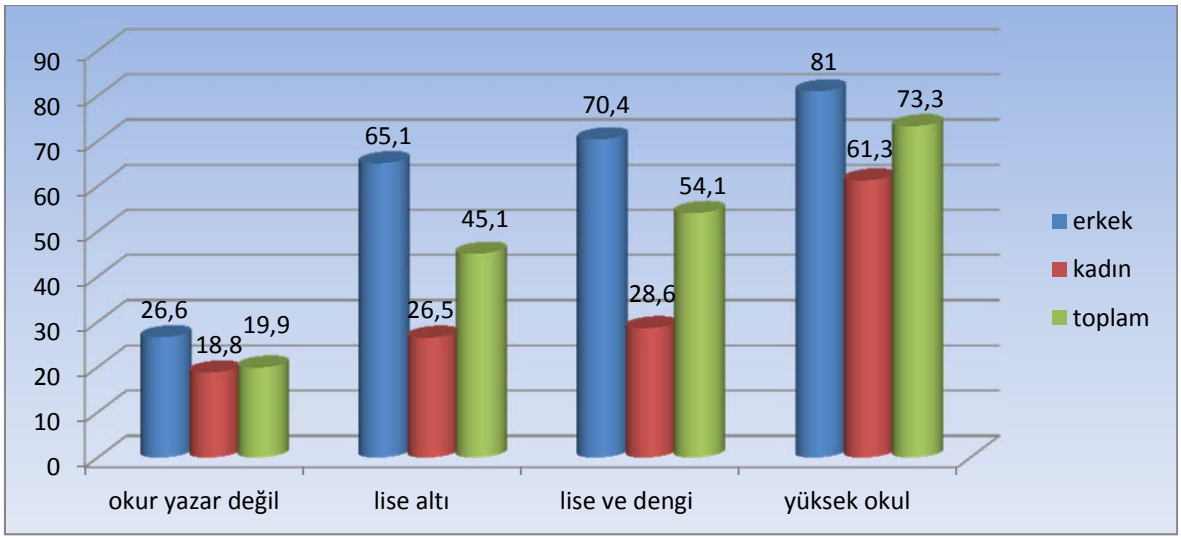

Kaynak: TÜİK, HİA

Eğitim seviyesi ile istihdam arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe istihdam oranları bölgede de yükselmektedir. Eğitim düzeyi ve istihdam arasındaki pozitif ilişki özellikle kadınlarda daha belirgin olarak gözlenmektedir. Okur yazar olmayanlarda %19,9 olan istihdam oranı, lise altı eğitimlilerde %45,1'e, lise ve dengi okul mezunlarında %54,1'e yüksek okul mezunlarında %73,3'e yükselmektedir. Kadınlarda lise altı eğitimlilerde %26,5 olan istihdam oranı 25,7 puan artarak yüksek eğitimlilerde %61,3'e, erkeklerde 15,9 puan artarak %65,1'den % 81'e yükselmektedir.

Grafik 20: İstihdamın Cinsiyete Göre Tarım Ve Tarım Dışı Dağılımı,TR42,%,2011

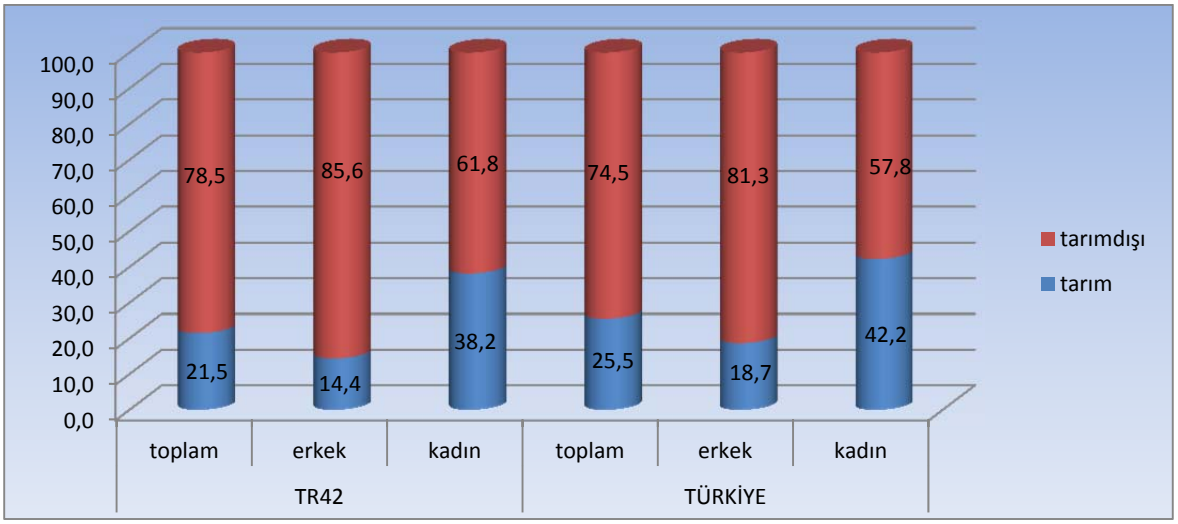

Kaynak: TÜİK

İstihdamın cinsiyete göre tarım ve tarım dışı dağılımı grafiği verilerine göre; TR42 bölgesinde tarım sektöründe çalışanların oranı %21,5'lik oranla %25,5 olan Türkiye ortalamasının altındadır. Cinsiyete göre bakıldığında ise; bölgedeki erkeklerin %14,4'ü tarım sektöründe çalışırken %85,6'sı tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Türkiye genelinde erkeklerin %18,7'si tarım sektöründe çalışırken %81,3'ü tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Kadınlarda ise hem bölgede hem de Türkiye genelinde tarımda çalışanların oranı erkeklere göre daha yüksektir. TR42 bölgesindeki kadınların %38,2'si tarım sektöründe, %61,8'i tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Türkiye genelinde kadınların %42,2'si tarım sektöründe çalışırken %57,8'i tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır.

Grafik 21: İktisadi Faaliyet Kolu ve Cinsiyete Göre İstihdam, TR42, 2011

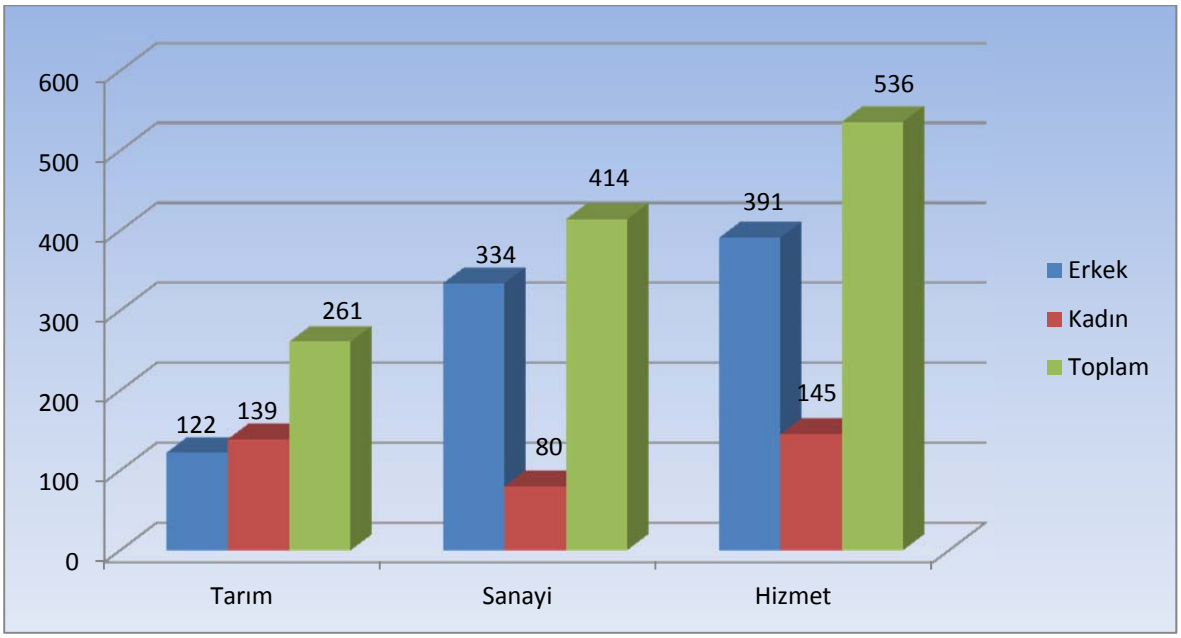

Kaynak: TÜİK, HİA

İktisadi faaliyet kolu ve cinsiyete göre istihdam grafiği verilerine göre; TR42 Bölgesinde kadın istihdamın sayısal olarak en yüksek olduğu sektörün 145 bin kişi ile hizmet sektörü olduğu, bunu 139 bin kişi ile tarım sektörünün takip ettiği görülmektedir. Sanayi sektöründe ise kadın istihdamının 80 bin kişi ile düşük seviyede kaldığı gözlenmektedir. Erkeklerde 391 bin kişi ile kadınlarda olduğu gibi hizmet sektörü istihdamın en yüksek olduğu sektördür. Bunu 334 bin kişi ile sanayi sektörü ve 122 bin kişi ile tarım sektörü takip etmektedir.

Genel olarak bakıldığında ise toplam çalışanların %44,3'ünün hizmet sektöründe, %34,2'sinin sanayi sektöründe ve %21,6'inin ise tarım sektöründe istihdam edildiği görülmektedir.

Grafik 22: Eğitim Durumuna Göre Sektörel İstihdam, TR42,% , 2011

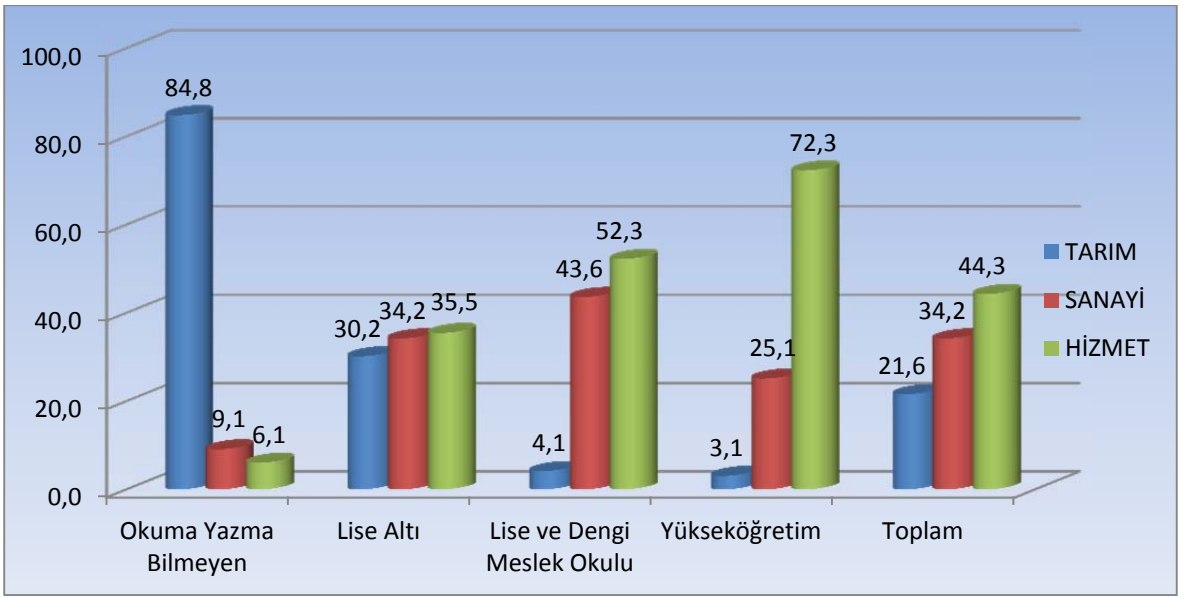

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgede düşük eğitim seviyesinde olanlar ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin neredeyse tamamı (%84,8) tarım sektöründe çalışırken, lise altı eğitimlilerin de %30,2'si tarım sektöründe çalışmaktadır. Buna karşın lise ve yüksek eğitimlilerin tercih ettikleri sektör hizmet sektörüdür. Lise ve dengi okul mezunlarının %52,3'ü, yükseköğretim mezunlarının da %72,3'ü hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Grafik 23: İşteki Duruma Göre İstihdam, TR42 , %, 2011

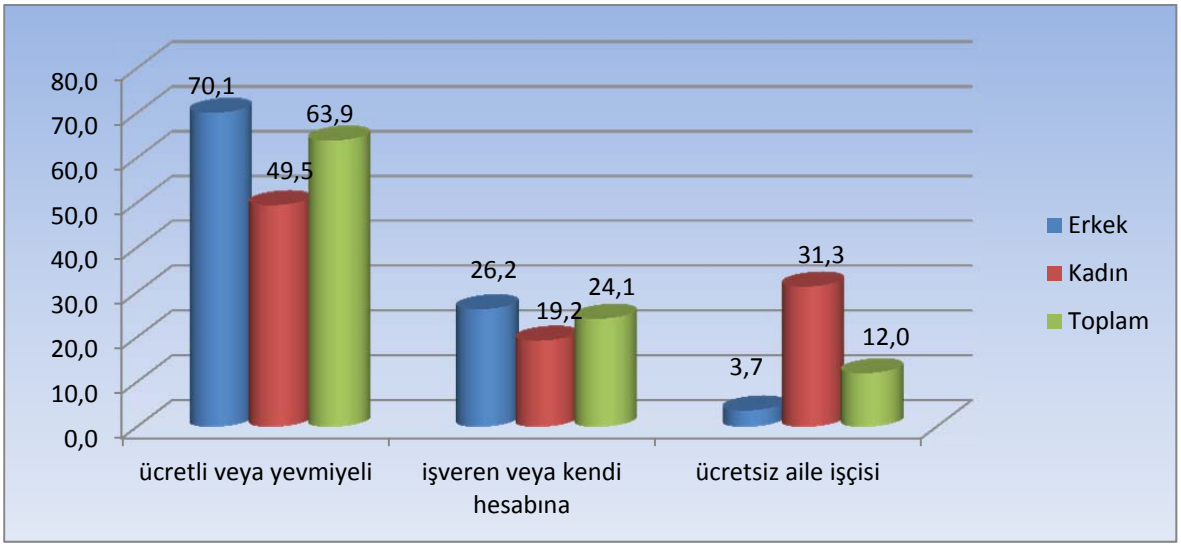

Kaynak: TÜİK, HİA

Toplam çalışanların %63,9'u ücretli veya yevmiyelidir. Bu oran, %61,7 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgede istihdamın %24,1'i kendi hesabına veya işveren olarak çalışmakta iken Türkiye'de bu oran %24,6'dır. Tarım sektörünün hâkimiyeti ücretsiz aile

işçiliğini de beraberinde getirmektedir. Bölgede çalışanların %12'si ücretsiz aile işçisi iken bu oran Türkiye'de %13,7'dir.

İşteki durum ve istihdamın sektörel dağılımı cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Erkeklerin %70,1'i ücretli veya yevmiyeli olarak çalışırken, bu oran kadınlarda %49,5'e gerilemektedir. Buna karşın ücretsiz aile işçisi olarak çalışan erkeklerin oranı %3,7 iken, bu oran kadınlarda %31,3'e çıkmaktadır. Ücretsiz aile işçilerinin %90'ını kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 18: Sektörlere ve İşteki Duruma Göre İstihdam, TR42, bin kişi, 2011

	Tarım	Sanayi	Hizmet	Toplam
ERKEK				
Ücretli veya yevmiyeli	9	305	279	593
İşveren veya kendi hesabına	95	26	101	222
Ücretsiz aile işçisi	18	3	11	32
Toplam	122	334	391	847
KADIN				
	Tarım	**Sanayi**	**Hizmet**	**Toplam**
Ücretli veya yevmiyeli	5	58	118	181
İşveren veya kendi hesabına	34	21	15	70
Ücretsiz aile *işçisi*	100	1	12	113
Toplam	139	80	145	364

Kaynak: TÜİK, HİA

TR42 bölgesinde tarım sektöründe çalışan erkeklerin %77,9'u işveren veya kendi hesabına çalışmaktadır. Sanayi sektöründe çalışan erkeklerin %91,3'ü ve hizmet sektöründe çalışan erkeklerin %71,3'ü ücretli veya yevmiyeli olarak çalışmaktadır. Kadınlarda ise; tarım sektöründe çalışan kadınların %71,9'u olarak ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadırlar. Sanayi sektöründe çalışan kadınların %72,5'i ve hizmet sektöründe çalışan kadınların %81,4'ü ücretli veya yevmiyeli olarak çalışmaktadır.

1.4.3.1. Kayıt dışı İstihdam

Kayıt dışı istihdam hem TR42 bölgesinde hem de Türkiye genelinde en önemli işgücü piyasası sorunlarından biridir. Türkiye genelinde yıllar içerisinde kayıt dışı istihdamda ufak düşüşe rağmen toplam istihdamın yaklaşık yarısı kayıt dışı çalışmaktadır. İktisadi faaliyet koluna göre kayıtlılık durumuna bakıldığında hem Türkiye, hem de bölgede kayıt dışı istihdam oranının en fazla olduğu sektörün tarım olduğu görünmektedir.

Grafik 24: Türkiye ve TR42 Tarım ve Tarım dışı Kayıt Dışı Çalışma Oranı, %, 2011

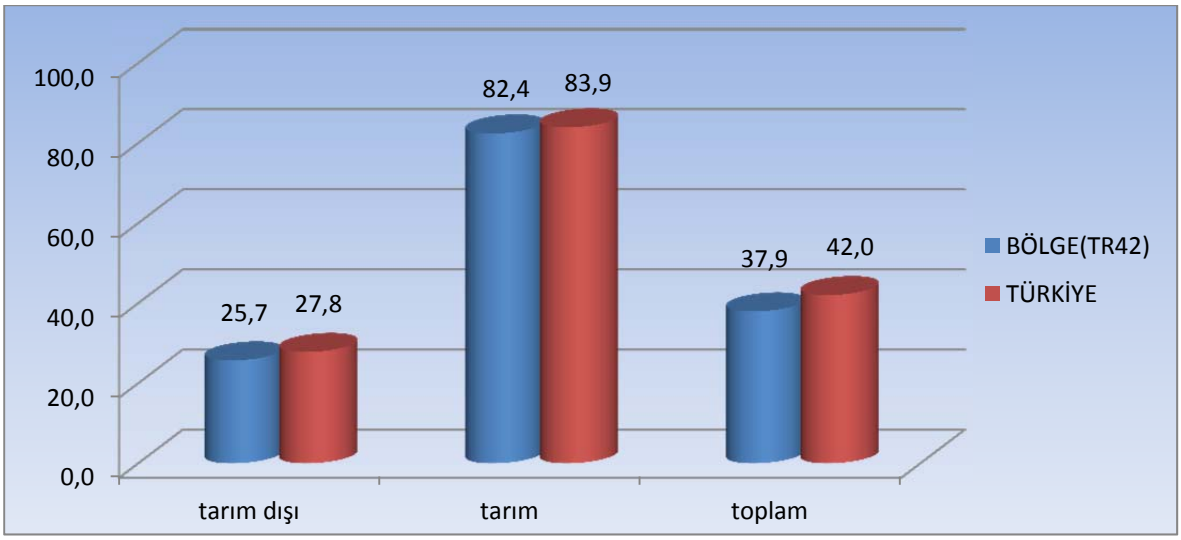

Kaynak: TÜİK, HİA

2011 yılı verilerine göre tarım sektöründeki istihdamın toplam kayıt dışı istihdam oranını artırıcı etkenlerden biri olarak düşünülmektedir. Bölge istihdamının %37,9'u kayıt dışındadır. Bölge kayıt dışı çalışma oranları itibariyle ilginç bir yapıya sahiptir. Tarım, tarım dışı ve toplamda kayıt dışı istihdam oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgede toplam istihdamın %21,6'sı tarımda iken, bu oran Türkiye ortalamasında %25,5'tir. Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranı %25,7, tarım sektöründe %82,4'tür.

Grafik 25: Türkiye ve TR42 Sektörel Kayıtdışı Çalışma Oranı, %, 2011

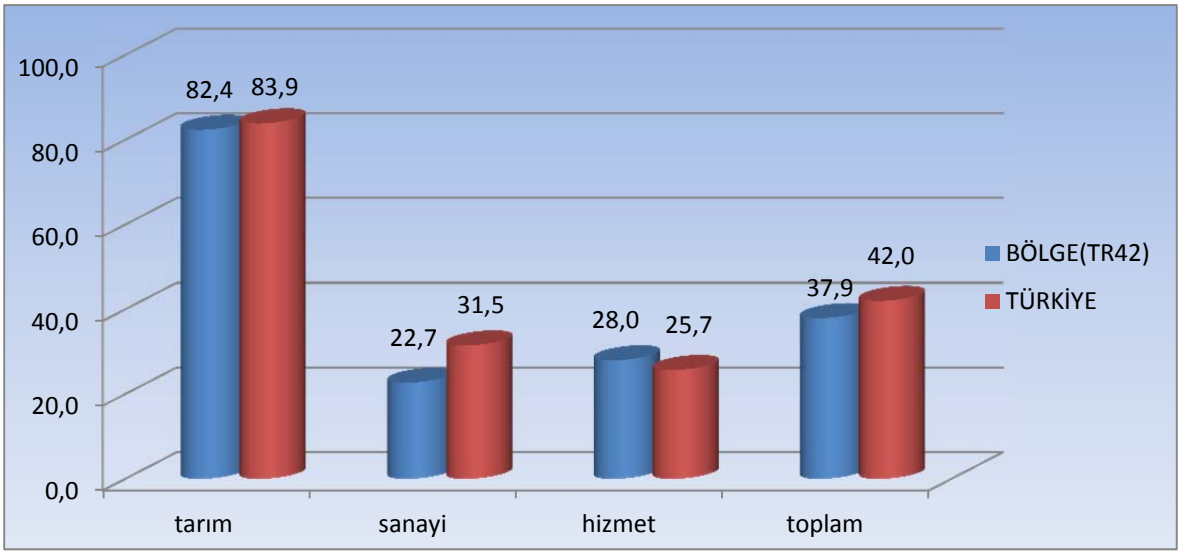

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgede kayıt dışılığın en fazla olduğu sektör tarım sektörüdür (%82,4). Sanayi sektöründe %22,7 olan kayıt dışı çalışma oranı hizmetler sektöründe %28'e çıkmaktadır. Bölgede kayıt dışı çalışma oranının Türkiye ortalamasından yüksek olduğu tek sektör hizmetler sektörüdür. En düşük kayıt dışı istihdamın olduğu sektör %22,7 ile sanayi sektörüdür.

Grafik 26. Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde Cinsiyete Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı, %, TR42, 2011

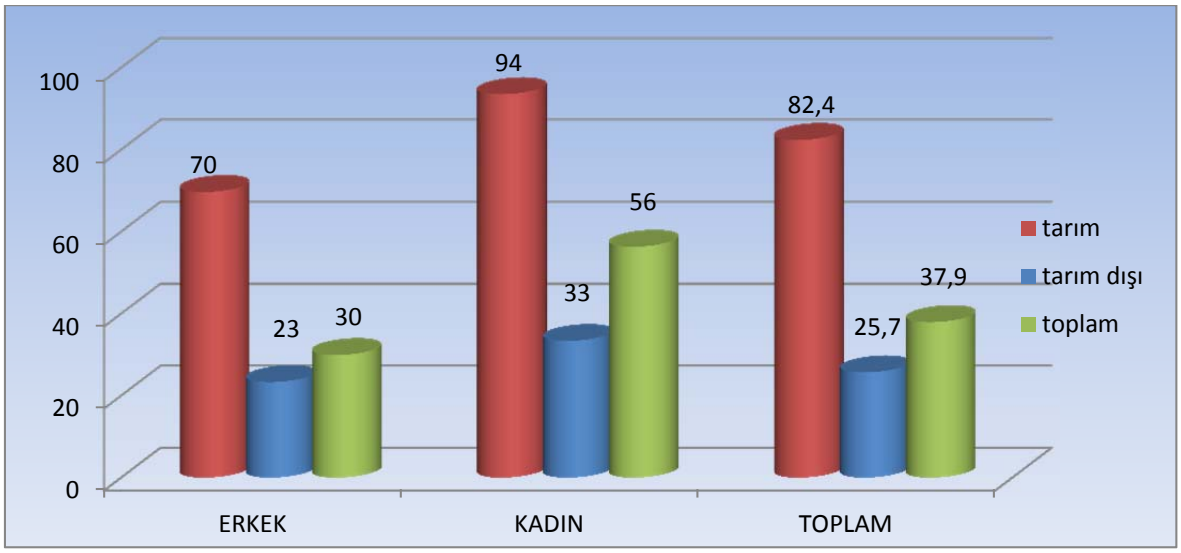

Kaynak: TÜİK, HİA

Erkeklerde %30 olan kayıt dışı çalışma oranı kadınlarda %56'ya yükselmektedir. Bölgede kayıt dışı çalışma oranı %37,9'dur. Tarım dışı sektörlerde kayıt dışı çalışma oranlarında cinsiyetler arası fark, yine kadınlar aleyhine olmakla birlikte, tarımdaki gibi fazla değildir. Tarım dışında erkeklerin %23'ü, kadınların da %33'ü kayıt dışı çalışmaktadır. Tarım dışı sektörlerde toplam kayıt dışı çalışma oranı %25,7'dir. Tarım sektöründe kayıt dışı çalışma oranı erkeklere %70 iken kadınlarda %94'tür. Tarım sektöründe toplam kayıt dışı çalışma oranı ise %82,4'tür.

Grafik 27: Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Kayıtdışı İstihdam Oranı, TR42,%,2011

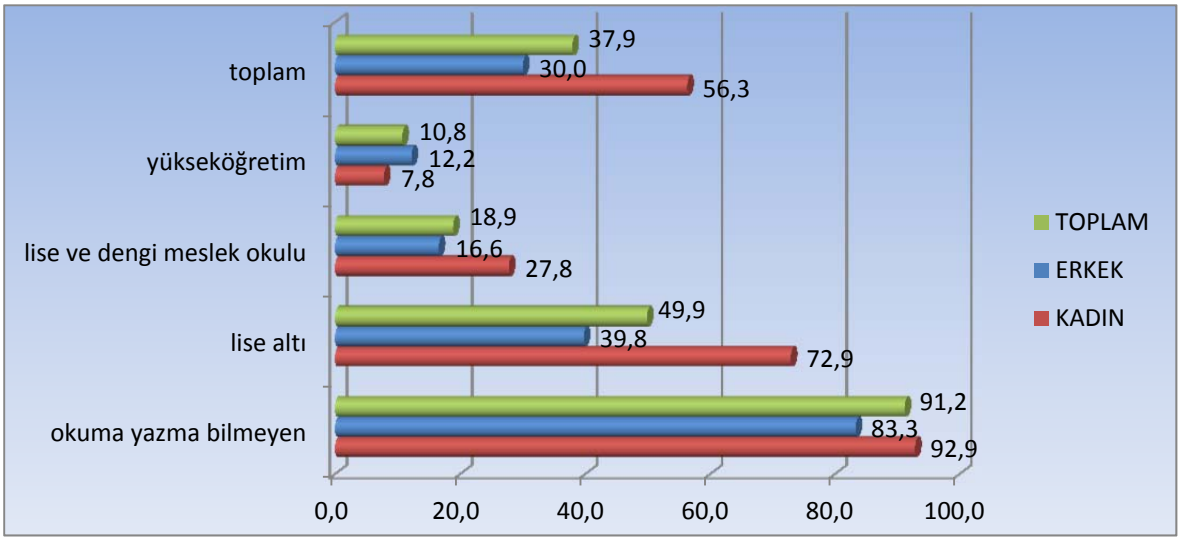

Kaynak: TÜİK, HİA

Kayıt dışılık ile eğitim arasında negatif ilişki vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe kayıt dışı çalışma azalmaktadır. Kayıt dışılıkta özellikle cinsiyetler arasında çok büyük farklılık vardır. Erkeklerde %30 olan kayıt dışı çalışma oranı kadınlarda %56,3'e yükselmektedir.

Bölgede en yüksek kayıt dışılık oranı %92,9 ile okuma yazması olmayan kadınlardadır. Bu eğitim seviyesinde erkeklerde kayıt dışı çalışma oranı %83,3'dir. Kayıt dışılık oranında cinsiyetler arası fark lise altı eğitimlilerde en yüksek noktaya ulaşmaktadır. Lise altı eğitimli kadınlarda kayıt dışı çalışma oranı erkeklerin tam 2 katına yakındır. En düşük kayıt dışı çalışma oranı %7,8 ile yüksek eğitimli kadınlardadır ve bu eğitim düzeyinde cinsiyetler arası fark çok azdır. Türkiye'de kayıt dışılıkla mücadele edilmesine rağmen bölgede yeterince etkisini göstermemiş ve yıllar itibariyle kayıt dışılıkta artış görülmüştür. 2007 yılında %32,5 olan kayıt dışı çalışma oranı, 2011 yılında %37,9 olarak artış göstermiştir.

Grafik 28: İşteki Duruma Göre Kayıtdışılık Oranı, TR42, %, 2011

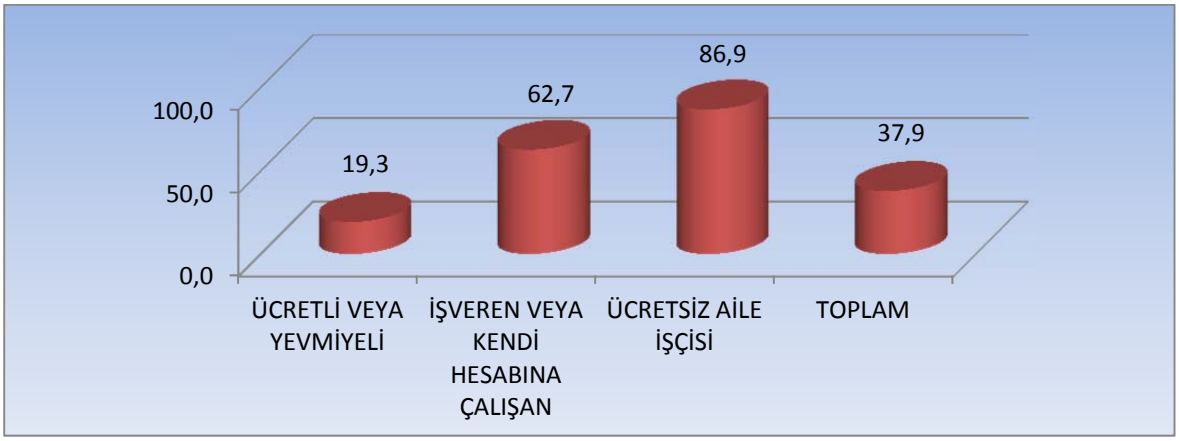

Kaynak: TÜİK, HİA

En yüksek kayıt dışı istihdam oranı ücretsiz aile işçilerindedir (%86,9). Ücretli veya yevmiyeli çalışanların %19,3'ü kayıt dışı istihdam edilmektedir. İşveren ve kendi hesabına çalışanlarda kayıt dışı çalışma oranı %62,7'dir.

1.4.3.2. Genç İstihdamı

2011 yılı verileri ışığında bölgede 264 bini kadın, 267 bini erkek olmak üzere 531 bin genç[10] bulunmaktadır. Gençlerin 179 bini istihdamda yer almaktadır. Gençlerin istihdam oranı %33,7'dir. Genç erkeklerin istihdam oranı genç kadınların istihdam oranından yüksektir. Genç erkeklerin istihdam oranı %63,1 iken genç kadınlarda %36,9 dur. İstihdamdaki durumları incelendiğinde ise 15-19 yaş grubundaki gençlerde istihdam oranı %23,1 iken 20-24 yaş grubundaki gençlerde %47,4'e yükselmektedir.

[10] Genç nüfus: 15-24 yaş grubu, TÜİK

Grafik 29: Gençlerin Çalıştıkları Sektörler, TR42, %, 2011

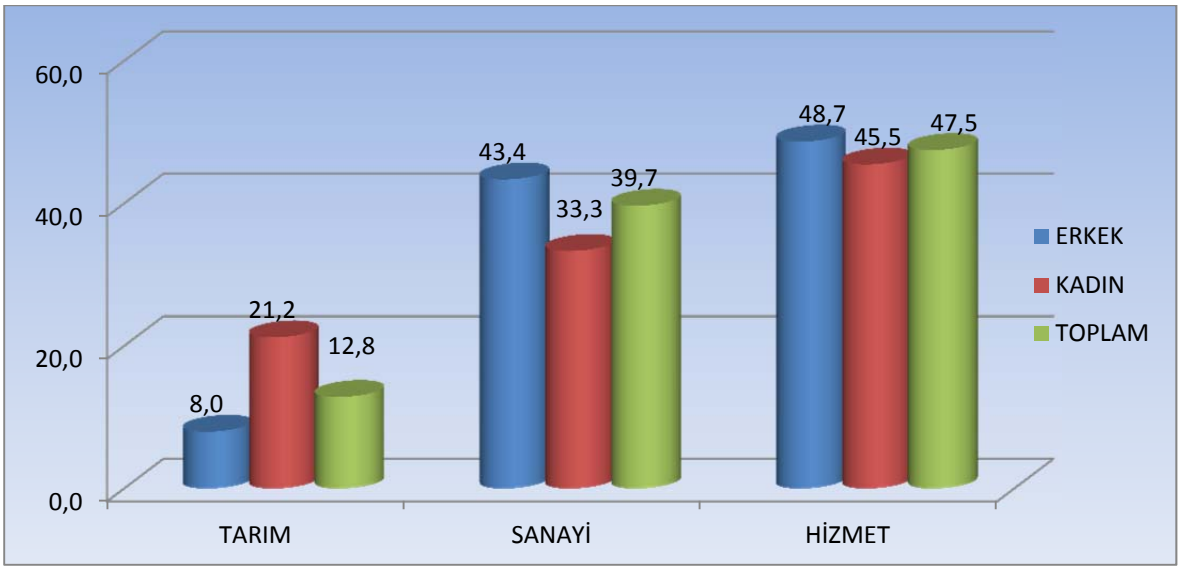

Kaynak: TÜİK, HİA

Gençlerin en fazla çalıştıkları sektör hizmet sektörüdür. Her çalışan gencin %47,5'i hizmet sektöründedir. İkinci sırada %39,7 ile sanayi ve %12,8 ile tarım sektörleri takip etmektedir. Genç kadınların %45,5'i hizmet sektöründe çalışırken, genç erkeklerde ise bu oran %48,7'dir. Genç erkek istihdamında sanayi ve hizmet sektörleri birbirine çok yakın orandadır.

Diğer taraftan, genç erkeklerin %81'i ücretli ve yevmiyeli olarak çalışırken genç kadınlarda bu oran %77'dir. Genç kadınların %21'i ücretsiz aile işçisidir. Çalışan gençlerin %59'u lise altı eğitimlidir. Düşük eğitim seviyesi ve tarım sektörü kayıt dışılığı da beraberinde getirmektedir. Gençlerin %43'ü kayıt dışı çalışırken, lise altı eğitimlilerde kayıt dışılık %50'ye ulaşmaktadır. Kayıt dışılık %10 ile en düşük yüksekokul mezunlarındadır. Cinsiyetler arası farklılık kayıt dışılıkta da ortaya çıkmamakta ve genç erkeklerin %41'u, genç kadınların %46'i kayıt dışı çalışmaktadır.

1.4.4. İşsizlik

TÜİK'in açıklamış olduğu "hanehalkı işgücü anketi" sonuçlarına göre, 2010 yılı verilerine göre Sakarya ilinde işsizlik oranı %11,4'tür. 2011 yılı verilerine göre TR42 bölgesinde toplam işsizlik oranı %11,9'dur. Bölgedeki Erkeklerde işsizlik oranı %10,4, kadınlarda ise %15,2'dir. Bölgedeki işsizlik oranı Türkiye geneli işsizlik oranın (%9,8) 2,1 puan üzerindedir.

Grafik 30: Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı, TR42, %, 2011

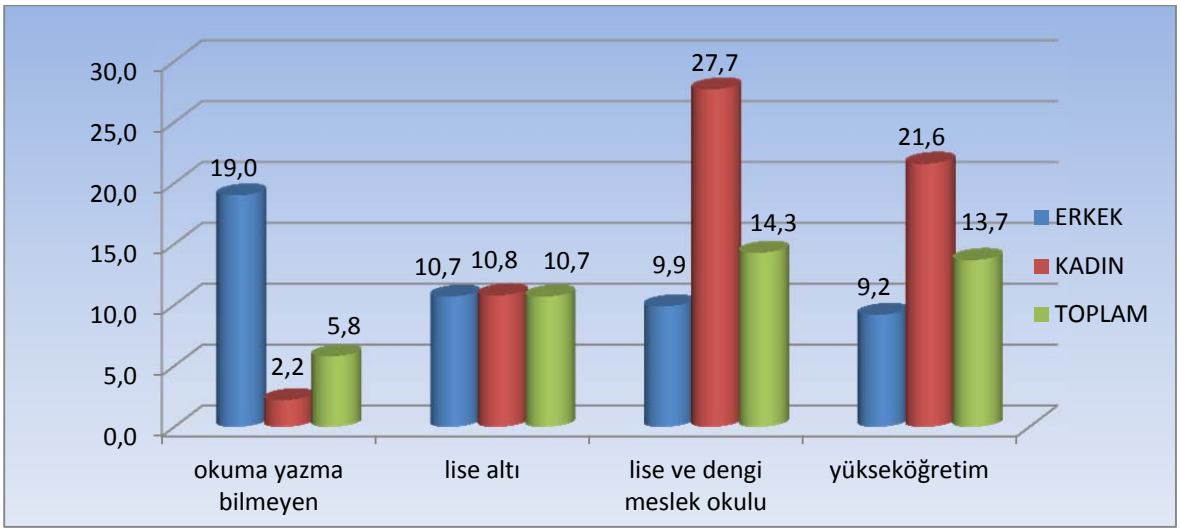

Kaynak: TÜİK, HİA

En düşük işsizlik oranı %5,8 ile okur yazar olmayanlarda iken bunu %10,7 ile lise altı eğitimliler izlemektedir. Eğitimsizler ve düşük eğitimliler işgücü piyasası dışında yer almaktadırlar. Lise ve dengi okul mezunlarında %14,3 olan işsizlik oranı yüksekokul mezunlarında %13,7'dir. Diğer bir ifade ile işsizlik oranının en yüksek olduğu eğitim seviyesi lise ve dengi eğitimdir. Lise ve dengi meslek okulunda erkeklerde %10 olan işsizlik oranı, kadınlarda %27,7'dir; işsizlik oranı yükseköğrenimli erkeklerde %9,2, kadınlarda ise %21,6'dır. Lise ve dengi meslek okulu mezunu kadınlardaki işsizlik oranı, bölgenin en yüksek işsizlik oranıdır(%27,7).

Grafik 31: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı,TR42, %, 2011

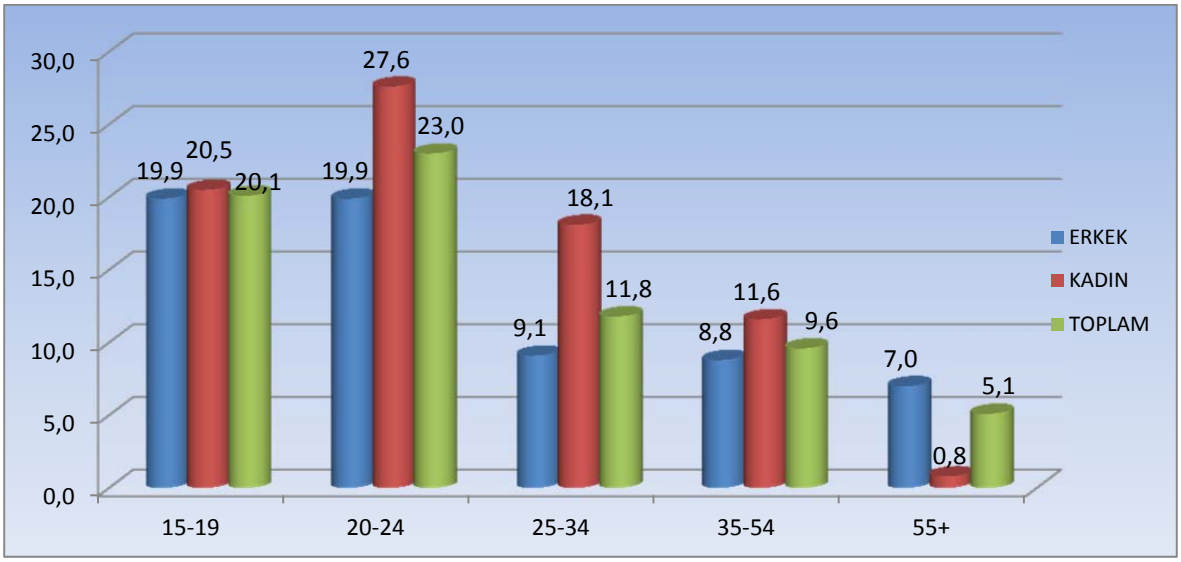

Kaynak: TÜİK, HİA

En yüksek işsizlik oranı %27,6 ile 20-24 yaş grubu arası kadınlardadır. Kadınlarda %20,5 işsizlik oranı ile ikinci sırayı 15-19 yaş grubu izlemektedir. Erkeklerde en yüksek işsizlik

oranı %19,9 ile 15-19 yaş grubu ve 20-24 yaş gruplarına aittir. Buradan anlaşılacağı üzere, en yüksek işsizlik oranları genç nüfusta görülür. Bunun en büyük nedeni, genç nüfusun yeterli iş tecrübesine sahip olmamasıdır.

Tablo 19: Daha Önce Çalışılan Faaliyete Göre İşsizlerin Eğitim Durumu, TR42, Bin kişi, 2012

	Tarım	Sanayi	Hizmet	İlk kez iş arayanlar	Toplam
Okur yazar değil	0	1	1	0	2
Bir okul bitirmeyen	1	1	1	0	3
İlkokul	4	25	15	3	47
Orta veya dengi meslek okul	1	8	6	0	15
Genel lise	1	6	9	3	19
Lise dengi meslek okul	0	11	13	1	25
Yüksekokul veya fakülte	2	4	18	6	30
İlköğretim	1	7	8	2	18
Toplam	10	63	71	15	159

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgenin eğitim düzeyine paralel olarak işsizlerin büyük çoğunluğu lise ve dengi okul mezunu ve yükseköğretim mezunu olanlardan oluşmaktadır. Bunun nedeni ise kişilerin eğitimlerinin açık işlerle istenen taleplerle uyumlu olmamasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 20: İş Arama Sürelerine Göre İlk Kez İş Arayanlar, TR42, Bin Kişi, 2011

	Erkek	Kadın	Toplam
1 yıldan az	3	4	7
1 yıl ve daha çok	2	6	8
Toplam ilk kez iş arayan	5	10	15
Toplam işsiz	98	65	163

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgedeki işsizlerin %9,2'si ilk kez iş aramaktadır. Kadın işsizlerin içinde ilk kez iş arayan kadın oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Kadın işsizlerin %15,4'ü ilk kez iş aramaktadır. Bu oran erkeklerde %5,1'dir.

Grafik 32: İlk Kez İş Arayanların İş Arama Sürelerine Göre Dağılımı, TR42, %, 2011

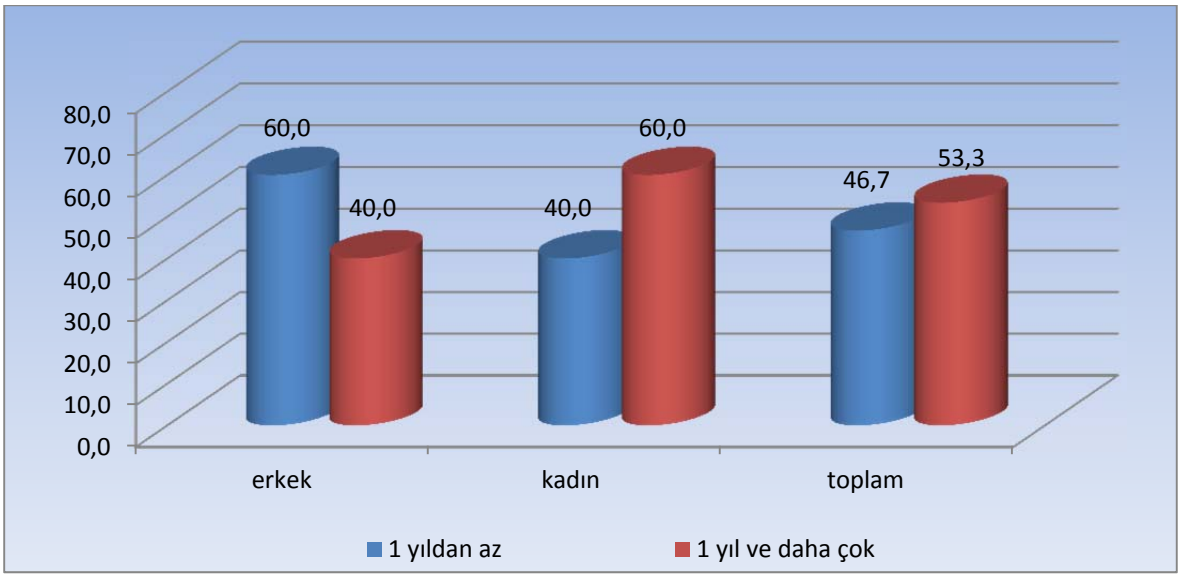

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgede dikkat çeken diğer bir husus ilk kez iş arayanların, toplam işsizlerden daha uzun süreli işsizliğe maruz kalmalarıdır. Bölgede ilk kez iş arayanların iş arama sürelerine göre dağılımı incelendiğinde toplam ilk kez iş arayanların %53,3'ü bir yıldan daha çok süredir iş aramaktadır. Buna karşılık , %46,7'sinin ise bir yıldan daha az sürede iş bulabildiğine ulaşılmıştır. İlk kez iş arayan erkeklerin %60'ı bir yıldan az sürede iş bulabiliyorken, %40 bir yıldan daha çok sürede iş bulabiliyordur. Kadınların ise %40'ı bir yıldan az sürede iş bulabiliyorken %60'ı bir yıldan fazla sürede iş bulabiliyordur.

Tablo 21: Eğitim Düzeyine Göre İş Arama Süreleri, TR42, bin kişi, 2011

	1 yıldan az	1 yıl ve daha çok	Bekleyen	Toplam
TOPLAM				
Okuma yazma bilmeyenler	2	1	0	2
Lise altı	61	25	1	86
Lise ve dengi meslek okulu	29	15	0	44
Yükseköğretim	18	12	1	31
Toplam	109	52	2	163
ERKEK				
Okuma yazma bilmeyenler	1	0	0	1
Lise altı	46	14	0	60
Lise ve dengi meslek okulu	17	7	0	23
Yükseköğretim	7	6	1	13
Toplam	71	26	1	98
KADIN				
Okuma yazma bilmeyenler	0	0	0	1
Lise altı	15	11	1	26
Lise ve dengi meslek okulu	12	9	0	21
Yükseköğretim	11	6	0	18
Toplam	39	26	1	65

Kaynak: TÜİK, HİA

Bölgede toplam işsizlerin %32'si bir yıldan daha çok süredir iş aramaktadır, %68'i bir yıldan az sürede iş bulabilmektedir. Cinsiyete göre iş arama sürelerinde ise; erkeklerin %72,5'i bir yıldan az sürede iş bulurken %26,5'i bir yıldan fazla sürede iş bulabilmektedir. Kadınların %60'ı bir yıldan az sürede iş bulurken %40'ı bir yıldan fazla sürede iş bulabilmektedir.

Eğitim düzeyine göre de iş arama süreleri farklılaşmaktadır. Lise altı eğitimlilerin verilen kayıt dışı çalışmayı daha çok kabul etmeleri, işsizlik sürelerinde de etkili olmaktadır. Lise altı eğitimlilerin %71'i bir yıldan daha az sürede iş bulurken, yüksek eğitimlilerin %38,7'si bir yıldan fazla süredir iş aramaktadır.

1.4.4.1. Genç İşsiz

Bölgede işsizlik, 15-19 yaş grubunda %20,1 ve 20-24 yaş grubunda %23 olarak gençlerden oluşmaktadır. İşsizlik oranı genç nüfusta daha fazladır.

Genç işsizliğin nedenleri;

Eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında uyumsuzluk olması, diğer bir deyişle eğitim sisteminin işgücü piyasası gereklerine uygun olarak eğitim programlarını yeterince sunamaması ve dolayısı ile kişilerin meslek liselerine bakışının yeterince olumlu olmaması nedeniyle mesleki ve çıraklık eğitimlerine olan talep düşüklüğü,

Tecrübesizlik nedeniyle, işverenlerin gençlere iş öğretmekle geçen süreyi zaman kaybı olarak görmeleri, aynı zamanda bu sürecin maliyetleri arttıran bir unsur olarak değerlendirilmesi,

Daha önce işgücü piyasasında bulunmamaları ya da işgücü piyasası ile ilişkilerinin çok düşük seviyelerde kalması nedeniyle, işgücü piyasasını yeterince tanımamaları,

İlk defa iş piyasasına girecek olmaları nedeniyle, kendi yetenekleri ile iş piyasası gerçekleri arasında gerçekçi bir eşleştirme yapamamaları. Örneğin; iş beğenmeme, işte seçici olma ya da yanlış iş seçme gibi nedenlerden kaynaklanan işsizlik sorunlarının aşılamaması,

Gençlerin iş tecrübelerinin bulunmaması ya da yeterli tecrübeye sahip olmamaları gibi nedenler genç istihdamın önündeki engeller olarak sayılabilir.

Sonuç olarak; dünyada olduğu gibi ülkemizde de en önemli sorunların başında yer alan işsizlik ve özellikle de genç işsizliği ile mücadelede, çok kapsamlı ve birçok alanı içine alan bir yapısal değişiklik ve planlama şarttır. Ülkemiz için bir demografik fırsat penceresi olan genç nüfus eğitilerek, girişimci ve becerikli işgücü haline getirilmesi, aynı zamanda yeni işler yaratarak istihdamlarının sağlanması halinde, Türkiye yüksek ve sürdürülebilir bir kalkınma hızına ve refah seviyesine ulaşacaktır. Ayrıca, insan kaynaklarına yatırım ve meslek eğitimi konusunda sosyal taraflara da önemli görevler düşmektedir. Devlet ve sosyal taraflar sorumlulukları paylaşmalı, gençler de mesleki eğitim konusunda bilinçlendirilmelidir.

1.4.5. İşgücü Dışındaki Nüfus

İl bazında mevcut olan işgücü piyasası göstergeleri Sakarya'da işgücüne katılım oranının arttığı, işgücü dışı nüfusun azaldığını göstermektedir. 2008 yılında Sakarya ilinde çalışabilir yaştaki nüfusun %51,1'i işgücüne ya çalışarak ya da iş arayarak katılmaktadır. 2010 yılında ise bu oran %52,5'e yükselmiştir. Yani işgücü dışı nüfus üç yılda 1,4 puan azalış göstermiştir. Aynı durum bölgede de gözlenmektedir. 2008 yılında bölgede çalışabilir yaştaki nüfusun %47,5'i işgücüne katılırken, 2010 yılında bu oran %50,3'e yükselmiştir. 2011 yılında işgücüne katılım oranı %54,7 iken bölgede çalışabilir yaştaki nüfusun %45,3'ü işgücü dışındadır.

Grafik 33: Eğitim Durumuna Göre İşgücü Dışında Bulunma oranı,TR42,%,2011

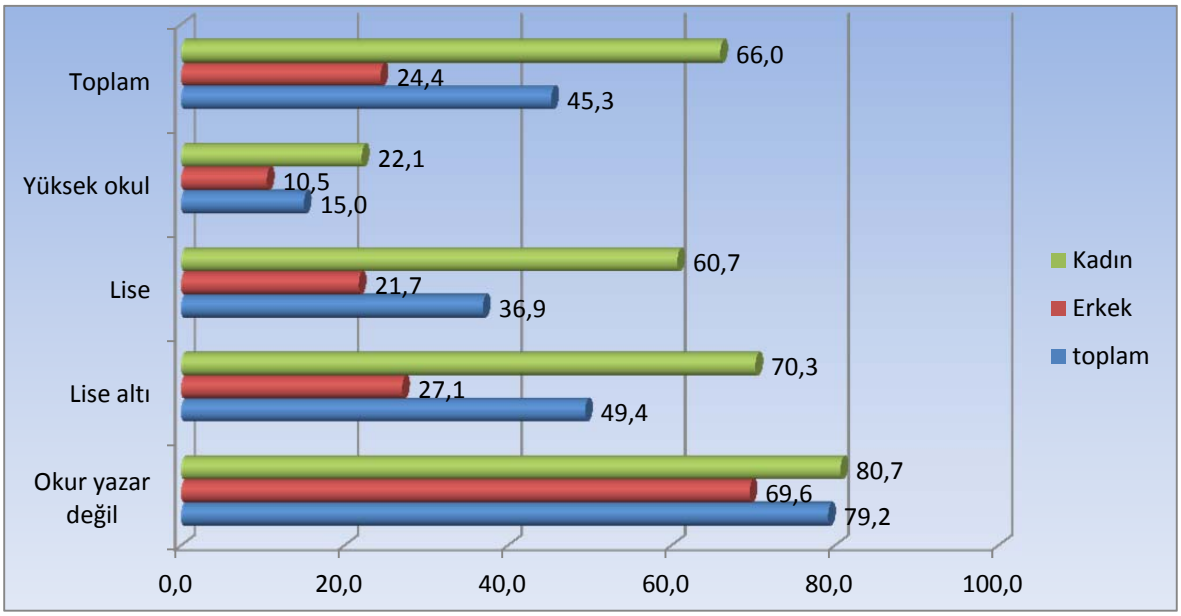

Kaynak: TÜİK, HİA

Cinsiyet ve eğitim düzeyine göre işgücü dışında bulunma oranı ve nedeni farklılaşmaktadır. Çalışabilir yaştaki erkek nüfusun %24,4'ü işgücü dışında iken, kadınlarda bu oran % 66'ya çıkmaktadır. Toplamda ise işgücü dışında bulunma oranı% 45,3'tür.

Eğitim düzeyi arttıkça her iki cinsiyette de işgücü dışında kalma azalmaktadır. Bu durum özellikle yüksek eğitimde çok belirgindir. Durum yine kadınların aleyhine olmakla birlikte, yüksek eğitimli kadınların %22,1'i, erkeklerin de %10,5'i işgücü dışındadır. Cinsiyetler arası fark 12,6 puandır. Farkın en yüksek olduğu iki grup vardır. Bunlar lise altı eğitimliler ve lise mezunlarıdır. Her iki grupta da cinsiyetler arası fark kadınlar aleyhine 43,2 puana kadar ulaşmaktadır.

Tablo 12: İşgücü Dışında Bulunma Nedeni, TR42, bin kişi, 2011

	Erkek	Kadın	Toplam
İş bulma ümidi yok	3	3	6
İş aramayıp çalışmaya hazır olan	12	16	28
Mevsimlik çalışan	1	7	8
Eğitim ve öğretimde olanlar	102	95	197
Ev işleri ile meşgul	0	582	582
Emekli	130	29	159
Özürlü yaşlı veya hasta	45	75	120
Ailevi ve kişi nedenler	8	24	32
Diğer	5	3	8
Toplam	306	834	1140

Kaynak: TÜİK, HİA

İşgücü dışında kalanların büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. İşgücü dışında bulunan kadınların oranı %73,2 iken erkeklerin oranı %26,8'dir. Bu sebeple işgücü dışında bulunma nedeni olarak en yüksek pay %51'lik oranla ev işleri ile meşgul olmalarıdır. İkinci sırada ise %17,3 ile eğitim hayatına devam edenler gelmektedir. Daha sonra %14'lük oranla emeklilik nedeniyle iş hayatından uzak kalan vatandaşlar gelmektedir.

Grafik 34: Nedene ve Cinsiyete Göre İşgücü Dışında Bulunma Oranı,TR42,%,2011

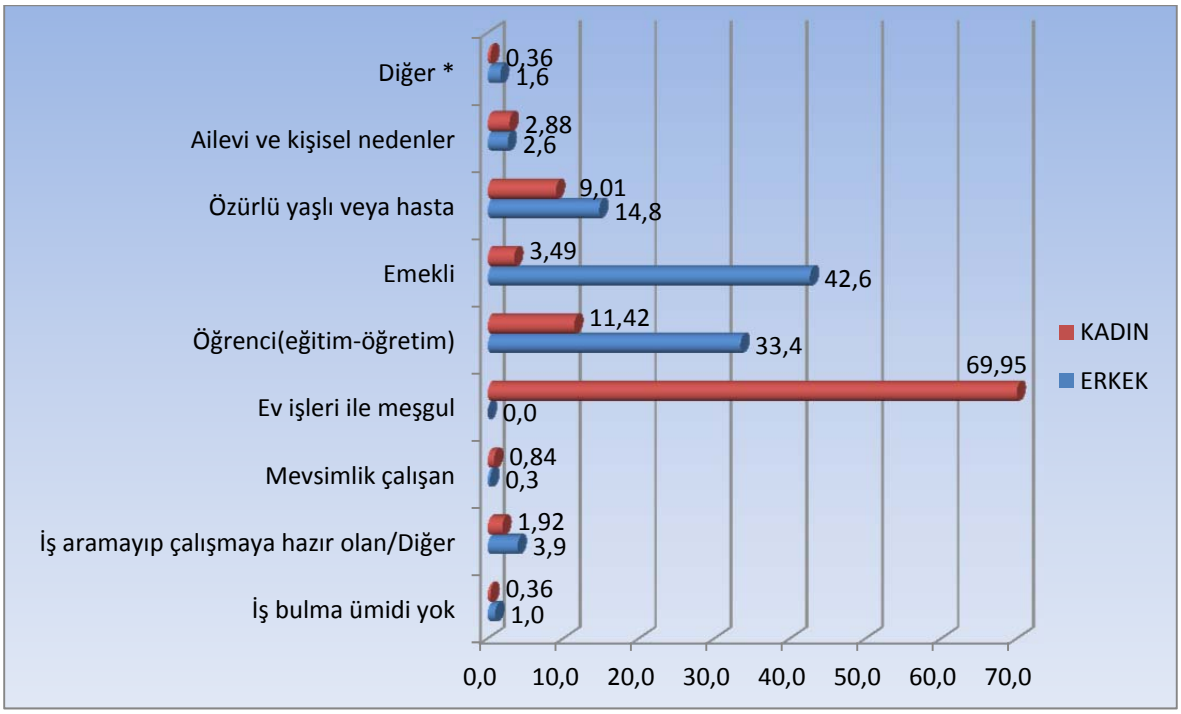

Kaynak: TÜİK, HİA

İşgücü dışında bulunma nedenlerinde kadınlarda ilk sırada %70 ile ev işleri ile meşgul olma yer alırken, erkeklerde %42,6 ile emeklilik yer almaktadır. İşgücü dışındaki kadın nüfusun sadece %3,4'ü emeklidir. Erkeklerde ikinci sırada %33,4 ile eğitim ve öğretimde olanlar yer alırken, kadınlarda bu oran %11,3'tür. Erkeklerde dikkat çeken diğer bir husus iş bulma ümidi olmayanlar ve çalışmak istedikleri halde iş aramayanların işgücü dışındaki erkeklerin %4,9'unu oluşturmalarıdır.

1.4.5.1. İşgücü Dışındaki Genç Nüfus

Bölgedeki 531 bin gencin 179 bini çalışmakta, 51 bini de iş aramaktadır. 115 bin genç de işgücü dışındadır. İşgücü dışı nüfusun %37'sini genç nüfus oluşturmaktadır. İşgücü dışında bulunmanın temel nedeni genç nüfusta eğitim öğretime devam edilmesidir.

Her iki cinsiyette de işgücü dışında bulunma nedeninin başında eğitim ve öğretime devam etme yer almaktadır. İşgücü dışındaki genç erkeklerin %33,4'ü, genç kadınların da %11,2'si eğitim ve öğretimlerine devam etmektedir.

1.5. İŞKUR'A KAYITLI İŞGÜCÜ GÖSTERGELERİ

Bu kısımda, İŞKUR istatistiklerinden yararlanarak ilin işgücü piyasası değerlendirilmiştir. İŞKUR istatistikleri sadece İŞKUR'a kayıtlı kesim itibariyle mevcut olmasına rağmen bu veri seti il bazında cinsiyet, yaş, eğitim gibi kayıtlı işsizlerin özelliklerini ve açık işlerin sektörel dağılımı gibi özellikleri içermesi açısından önemli göstergelerdir.

Tablo 23: Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Başvurular, Sakarya, 2012

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	1677	1454	3131
20-24	4874	3363	8237
25-29	4546	2344	6890
30-34	3592	1945	5537
35-39	2299	1405	3704
40-44	1463	1013	2476
45-49	944	517	1461
50-54	325	223	548
55-59	114	74	188
60-64	47	21	68
65+	15	8	23
Toplam	19896	12367	32263

Kaynak: İŞKUR

2012 yılı verilerine göre Çalışma ve İş Kurumu Sakarya İl Müdürlüğü'ne başvuran kişi sayısı 32.263 kişi olup, başvuranların 19.896'sı erkek, 12.367'si ise kadındır. Oransal açıdan değerlendirildiğinde başvuranların %61,7'si erkek, %38,3'ünün kadın olduğu görülmektedir.

Yaş grupları açısından başvurulara bakıldığında, %25,5'lik oranla 20-24 yaş grubunda olduğu, bunu %21,4'lik oranla 25-29 yaş grubu ve %17,2'lik oranla 30-34 yaş grubu izlemektedir. Tüm yaş gruplarında erkek sayısının kadınlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 35: Eğitim Durumuna Göre Başvurular, Sakarya, 2012

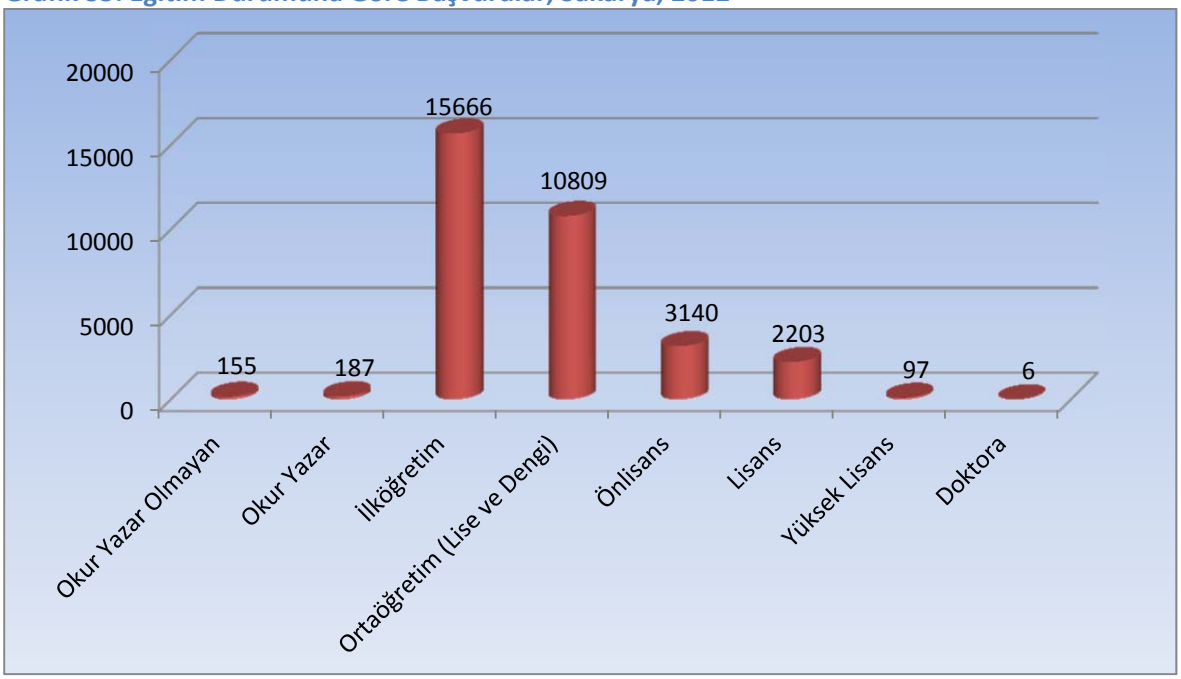

Kaynak: İŞKUR

Başvuranların eğitim durumuna bakıldığında ise, 15.666 kişi ile toplam başvuruların %48,6'sının ilköğretim eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir. 10.809 kişilik başvuru ile toplam başvuruların %33,5'lik kısmını ise ortaöğretim (lise ve dengi) eğitim düzeyindeki başvuru sahipleri oluşturmaktadır.

Çalışma ve İş Kurumu Sakarya İl Müdürlüğü'ne başvuranların profiline oransal açıdan bakıldığında, toplam başvuranların yaklaşık olarak %83,1'lik kısmının ortaöğretim (lise ve dengi) eğitim düzeyi ve daha alt eğitim düzeylerinde olduğu görülmektedir. Başvuranların sadece %9,7'si önlisans, %6,8'i ise lisans düzeyindedir. Bu veriler ışığında, Kuruma başvuranların büyük bir kısmının eğitim düzeyi düşük ve nispeten vasıfsız kişiler olduğu, eğitim düzeyi yüksek kişilerin ise büyük bir çoğunluğunun Kuruma başvurmama yönünde bir davranış sergilediği söylenebilir.

Tablo 24: Kayıtlı İşsizlerin Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
Yaş Grupları	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
15-19	644	513	1.157	50.288	32.115	82.403
20-24	3.669	3.339	7.008	274.705	199.468	474.173
25-29	3.798	2.966	6.764	313.831	211.007	524.838
30-34	3.154	2.286	5.440	258.215	170.357	428.572
35-39	2.402	1.683	4.085	191.732	130.177	321.909
40-44	1.639	1.262	2.901	149.106	96.750	245.856
45-49	1.367	732	2.099	114.150	55.503	169.653
50-54	559	346	905	46.710	26.124	72.834
55-59	234	119	353	22.494	10.309	32.803
60-64	74	41	115	8.248	4.391	12.639
65+	28	17	45	4142	2.440	6.582
Toplam	17.568	13.304	30.872	1.433.621	938.641	2.372.262

Kaynak: İŞKUR

Sakarya'da 2012 yılı sonunda kayıtlı işsiz sayısı 30.872 kişidir. Kayıtlı işsizlerin %57'si erkek, % 43'ü kadındır. Kayıtlı işsizlerin cinsiyet dağılımları Türkiye dağılımı ile paralellik göstermektedir. Türkiye toplamında da kayıtlı işsizlerin %60,4'ü erkek, % 39,6'sı kadındır.

2012 İŞKUR İstatistiklerine göre ilde en yüksek kayıtlı işsiz sayısı, %22,7 ile 20-24 yaş grubundadır. Bunu, %21,9 ile 25-29 yaş grubu ve %17,6 ile 30-34 yaş grubu izlemektedir. Yaş artıkça kayıtlı işsiz sayısı azalmaktadır. 20-34 yaş grubundaki kayıtlı işsizler, %62,2 ile Türkiye toplamındaki orana yakındır. 20-34 yaş grubunun payı Türkiye toplamında %60,2'dir. 15-19 yaş grubundaki işsizlerin toplam işsizler içindeki payı ise Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İlde % 3,7 ile 15-19 yaş grubunun payı, Türkiye toplamında %3,5'tir.

Kayıtlı işsizlere cinsiyet açısından bakılacak olursa; erkeklerde en yüksek kayıtlı işsiz sayısı, %21,6'lık oran ile 25-29 yaş grubunda iken kadınlarda %25,1 oran ile 20-24 yaş grubundadır. Türkiye genelinde ise, hem erkeklerde hem de kadınlarda en fazla kayıtlı işsiz 25-29 yaş grubundadır.

Tablo 25: Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
Eğitim durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okur-yazar değil	89	99	188	21.759	23.216	44.975
Lise altı	8.665	6.120	14.785	775.745	393.230	1.168.975
Ortaöğretim	5.965	3.980	9.945	417.795	294.049	711.844
Yüksek okul	2.849	3.105	5.954	218.322	228.146	446.468
Toplam	17.568	13.304	30.872	1.433.621	938.641	2.372.262

Kaynak: İŞKUR

Sakarya ilinde kayıtlı işsizlerin eğitim seviyesi Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İlde, lise altı eğitimlilerinin kayıtlı işsiz içindeki payı %47,9 ile %49,3 olan Türkiye toplamının altında iken, lise mezunlarının payı %32,2 ile %30 olan Türkiye toplamından daha yüksektir. %19,3 olan yüksekokul mezunlarının payı %18,8 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Grafik 36: Kayıtlı İşsizler İçinde Öğrenim Durumuna Göre Kadın Payı, %, 2012

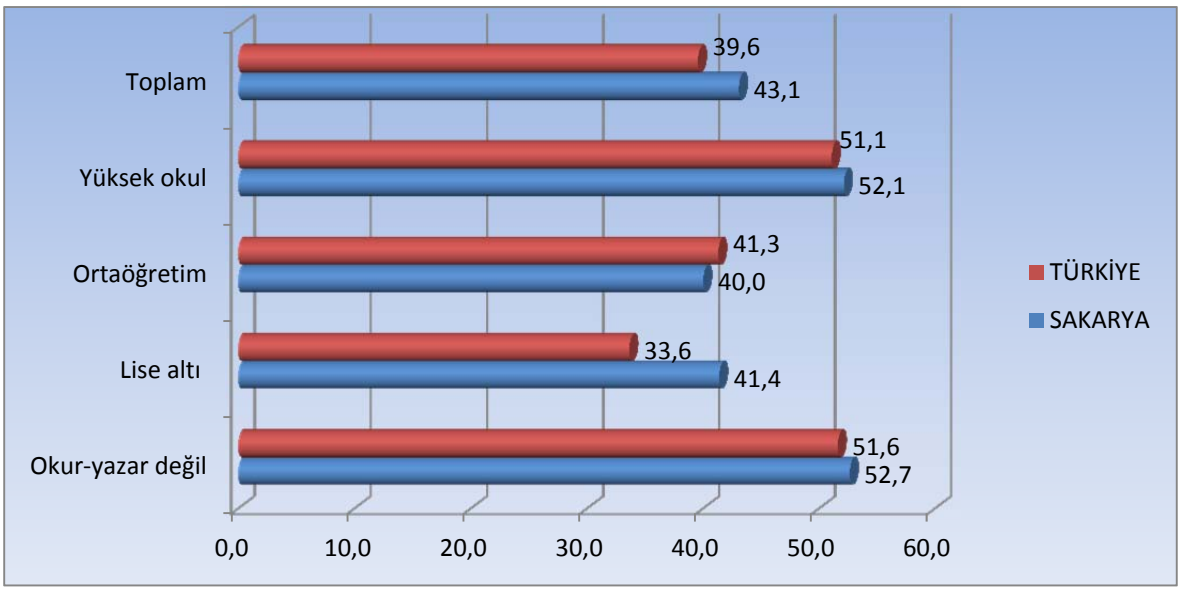

Kaynak: İŞKUR

İlde kayıtlı işsizler içinde kadınların oranı %43'tür. Bu oran Türkiye ortalamasından (%39,6) daha yüksektir. Cinsiyetler arası dağılımda iki cinsiyet arasındaki en belirgin fark lise altı mezunlarındadır. Sakarya'da lise mezunları olan kayıtlı işsizler içinde %40 olan kadın işsiz oranı, Türkiye'de %41,3'tür. Okur yazar olmayanlar ve orta öğretim altı eğitimlilerde Sakarya'da ve Türkiye'de kayıtlı kadın işsiz oranları birbirine çok yakındır, yüksek okul mezunlarında Türkiye'de % 51,1 olan kadın oranı Sakarya'da %52,1'dir.

Tablo 26: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, %, 2012

	SAKARYA		TÜRKİYE	
	Toplam	% payı	Toplam	% payı
15-19	10	0,2	958	0,3
20-24	403	8,6	25.343	6,9
25-29	1.175	25,1	80.598	22
30-34	1.249	26,7	91.279	25
35-39	849	18,1	69.412	19
40-44	553	11,8	53.790	14.7
45-49	345	7,4	32.843	9
50-54	68	1,5	8.068	2.2
55-59	20	0,4	2.817	0.8
60-64	7	0,1	429	0.1
65+	0	0	182	0
Toplam	4.679	100	365.719	100

Kaynak: İŞKUR

İşsizlik ödeneği başvurularının büyük çoğunluğunu 30-34 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu yaş grubundaki işsizlik ödeneği başvurularının oranı %26,7'dir. Türkiye geneline bakıldığında da işsizlik ödeneği başvurularının büyük çoğunluğu %25'lik oranla yine aynı yaş grubundadır. Bu yaş grubunu hem Sakarya da hem de Türkiye de 25-29 yaş grubu izlemektedir. 34 yaşından sonrasında hem Türkiye genelinde hem de Sakarya da işsizlik başvurularının azaldığı görülmektedir.

Grafik 37: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik ve İşsizlik Ödeneği Başvuruları, Sakarya, %, 2012

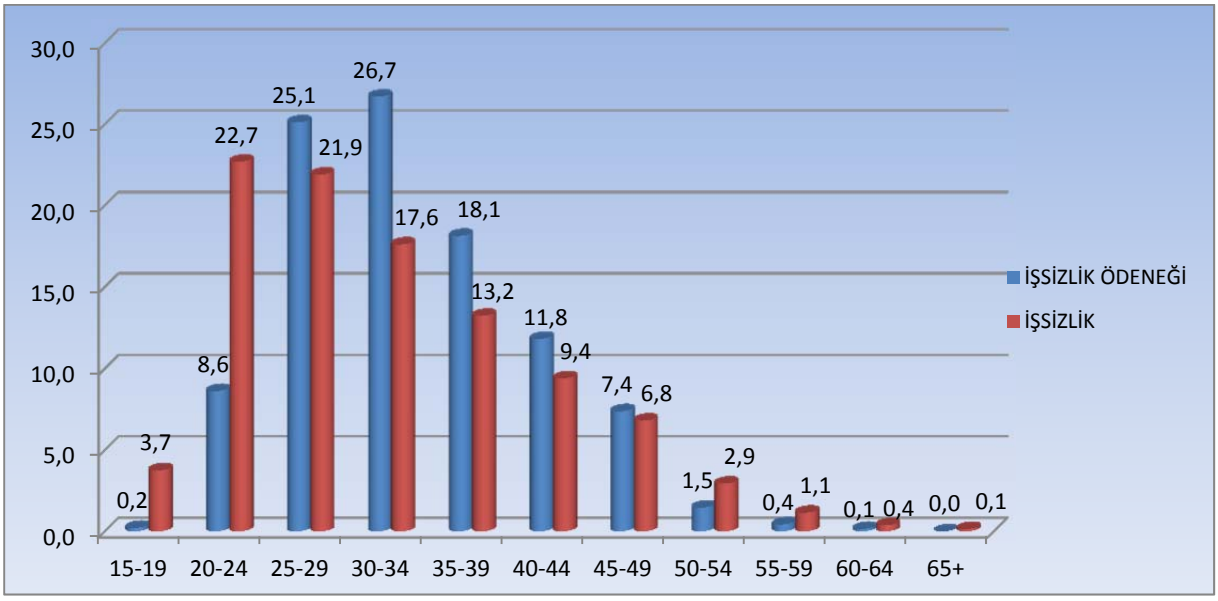

Kaynak: İŞKUR

İşsizlik ödeneğinde çalışma sürelerinin etken olması nedeni ile işsizlik ve işsizlik ödeneği dağılımı arasında bir paralellik "olmaması" beklenmektedir. En yüksek işsizlik oranı

20-24 yaş grubunda iken en yüksek işsizlik ödeneği 30-34 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 27: Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Ödeneği Başvuruları, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
Eğitim durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okuma yazma	5	3	8	1.417	1.026	8.222
Okur yazar olanlar	3	1	4	2.265	1.010	5.424
İlköğretim	1.850	431	2281	144.185	38.436	224.733
Ortaöğretim	1.262	424	456	75.717	39.121	134.528
Önlisans	182	160	82	11.817	12.670	27.881
Lisans	201	139	82	19.429	16.960	38.419
Yüksek Lisans	15	3	2	761	845	1.927
Doktora	0	0	0	32	28	104
Toplam	3.518	1.161	4.679	255.623	110.096	365.719

Kaynak: İŞKUR

İşsizlik ödeneği başvurularında her iki cinsiyette de hem Sakarya2da hem de Türkiye genelinde en fazla başvuru ilköğretim seviyesindedir. Sakarya ilinde ilköğretim seviyesinde başvuru oranı %48,7 iken Türkiye genelinde bu oran %61'dir. Bunu orta öğretim mezunları takip etmektedir.

İşsizlik ödeneği başvurularına cinsiyete göre bakılacak olursa ilde en fazla başvuru erkeklerde %52,6'lık oranla, kadınlarda %37,1'lik oranla ilköğretim seviyesindedir. Türkiye genelinde ise erkeklerde en fazla başvuru %56'lık oranla ilköğretim seviyesinde iken kadınlarda %35,5'lik oranla ortaöğretim seviyesindedir.

Tablo 28: Açık İşlerin Dağılımı, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
	Tarım dışı	**Tarım**	**Toplam**	**Tarım dışı**	**Tarım**	**Toplam**
Kamu	690	459	1149	129528	11140	140668
Özel	17249	28	17277	846360	4776	851136
Toplam	17939	487	18426	975888	15916	991804

Kaynak: İŞKUR

Sakarya ilinde 2012 yılında 30.872 kayıtlı işsize karşın toplam 18.426 açık iş mevcuttur. Açık işlerin 1.149 kamu sektöründe iken 17.277'si özel sektördedir. İlde kamunun istihdam yaratma gücü çok azdır. Açık işlerin sadece %6,2'si kamu sektörüne aittir. Bunun da önemli bir kısmı (%40) ile tarım sektöründen kaynaklanmaktadır. Türkiye'de kamu sektöründeki açık işler toplam açık işlerin %14,2'sini oluşturmaktadır.

Tarım sektöründeki açık işlerin çok büyük bir kısmı %94,2 pay ile kamu talepleridir. Tarım dışı sektörlerde ise tam tersi bir durum görülmektedir. Tarım dışı sektörlerdeki açık işlerin %96,2'si özel sektöre aittir.

Tablo 29: İşe Yerleştirilenler ve İşe Yerleştirme Oranı, 2012

	Sektörler	Açık iş	İşe yerleştirilenler	İşe yerleştirme oranı(%)
SAKARYA	Tarım dışı	17939	10712	59,7
	Tarım	487	447	91,8
	Toplam	18426	11159	60,6
TÜRKİYE	Tarım dışı	975888	543621	55,7
	Tarım	15916	12966	81,5
	Toplam	991804	556587	56,1

Kaynak: İŞKUR

Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nce İlde 2012 yılı itibariyle 11.159 kişi işe yerleştirilmiştir. İlde işe yerleştirme oranı[11] %60,6'dır ve %56,1 olan Türkiye işe yerleştirme oranının üzerindedir. Tarım dışı sektörlerde %59,7 olan işe yerleştirme oranı, tarım sektöründe %91,8'e kadar çıkmaktadır. Türkiye genelinde ise, tarım dışı sektörlerde işe yerleştirme oranı %55,7 iken tarım sektöründe %81,5'tir.

Tablo 30: Yaş Gruplarına Göre İşe Yerleştirmeler, 2012, bin kişi

	SAKARYA			TÜRKİYE		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	481	463	944	24961	14201	24962
20-24	2239	1028	3267	88397	39393	127790
25-29	1911	682	2593	88408	31386	119794
30-34	1239	680	1919	69815	28025	97840
35-39	745	452	1197	47764	23797	71561
40-44	404	302	706	33708	16386	50094
45-49	241	107	348	22844	8340	31184
50-54	82	42	124	9603	2969	12572
55-59	30	15	45	4043	874	4917
60-64	9	3	12	1157	196	1353
65+	2	2	4	279	41	320
Toplam	7383	3776	11159	390979	165608	556587

Kaynak: İŞKUR

Yaş gruplarına göre işe yerleştirmelerde, hem ilde hem de Türkiye genelinde en fazla işe yerleştirmenin olduğu yaş grubu 20-24 yaş grubudur. İlde yaş gruplarına göre işe yerleştirmenin olduğu ilk üç grup sırasıyla; %29,3'lük oranla 20-24 yaş grubu, %23,2'lik oranla

[11] İşe yerleştirme oranı: İse yerleştirilen sayısı/ Açık iş sayısı*100

25-29 yaş grubu ve %17,2'lik oranla 30-34 yaş grubudur. Türkiye genelinde ilk üç yaş grubu ise %23'lük oranla 20-24 yaş grubu, %21,5'lik oranla 25-29 yaş grubu ve %17,6'lık oranla 30-34 yaş grubudur. Görüldüğü gibi yaş arttıkça işe yerleştirme oranları azalmaktadır.

Kayıtlı işsizlerin %43,1'i kadın iken, işe yerleştirilenlerin %33,8'i kadındır. İlde kadınların işe yerleştirme oranı Türkiye ortalamasından yüksektir. Türkiye toplamında toplam işe yerleştirilenlerin % 29,7'si kadındır.

Tablo 31: Eğitim Durumuna Göre İşe Yerleştirmeler, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
Eğitim durumu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Okuma yazma bilmeyenler	13	13	26	1.739	863	2.602
Okur-yazar olanlar	16	18	34	15.200	5.765	20.965
İlköğretim	3.708	2.139	5.847	229.017	89.619	318.636
Ortaöğretim	2.801	1.068	3.869	113.021	46.740	159761
Ön lisans	600	390	990	19.487	13.060	32.547
Lisans	240	145	385	12.229	9.196	21.425
Yüksek lisans	5	3	8	280	364	644
Doktora	0	0	0	6	1	7
Toplam	7.383	3.776	11.159	390.979	165.608	556.587

Kaynak: İŞKUR

İlde, işe yerleştirilen erkeklerin %50,2'si, kadınların %56,6'sı ilköğretim mezunudur. Eğitim seviyesine göre işe yerleştirmelerde hem ilde hem de Türkiye genelinde en fazla işe yerleştirmenin olduğu eğitim seviyesi ilköğretimdir. İlde eğitim seviyelerine göre işe yerleştirmenin olduğu ilk üç grup sırasıyla; %52,4'lük oranla ilköğretim, %34,7'lik oranla ortaöğretim ve %8,9'luk oranla ön lisans mezunlarıdır. Türkiye genelinde ilk eğitim seviyesi ise %57,2'lik oranla ilköğretim, %28,7'lik oranla ortaöğretim ve %5,8'lik oranla ön lisans mezunlarıdır.

İlde, işe yerleştirilen erkeklerin %50,2'si, kadınların %56,6'sı ilköğretim mezunudur. Türkiye genelinde, işe yerleştirilen erkeklerin %58,6'sı ilköğretim mezunu iken kadınların %54,1'i ilköğretim mezunudur.

Tablo 32: Düzenlenen Kurs ve Katılımcı Sayısı, 2012

	SAKARYA		TÜRKİYE	
	Kurs Sayısı	Katılan sayısı	Kurs Sayısı	Katılan sayısı
UMEM Projesi	164	2.765	5.692	16.520
İşbaşı eğitim programları	155	238	8.018	18.570
İstihdam garantili işgücü yetiştirme	81	1.583	4.564	115.451
Diğer kurslar	73	2.087	5.818	314.104
Toplam	473	6.673	24.092	464.645

Kaynak: İŞKUR

2012 yılı sonuna kadar İŞKUR tarafından açılan kurs sayısı 473'tür. Açılan kursların %17,1'i istihdam garantili işgücü yetiştirme kursudur. İstihdam garantili kurslara, toplam kurs katılımcılarının %23,7'si olan 1583 kişi katılmıştır. Türkiye genelinde ise, açılan kursların %18,9'u istihdam garantili işgücü yetiştirme kursudur. Ülke genelinde istihdam garantili kurslara, toplam kurs katılımcılarının %24,8'i olan 115.451 kişi katılmıştır.

Tablo 33: Kursa Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı, 2012

	SAKARYA			TÜRKİYE		
	Erkek	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
Kursa katılan sayısı	5.825	3.918	9.743	136.795	327.850	464.645
Kursa katılan sayısı(%)	59,8	40,2	100,0	29,4	70,6	100,0

Kaynak: İŞKUR

Türkiye toplamından farklı olarak kursa katılanların çoğunluğu erkektir. Sakarya ilinde kursa katılanların %40,2'si kadın iken, %59,8'i erkektir. Türkiye genelinde ise kursa katılanların %29,4'ü erkek iken, %70,6'sı kadındır.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

2.1. AMAÇ VE YÖNTEM

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. Birçok ülkede yüksek işsizlik oranlarına rağmen özellikle kısa dönemli işgücü talebinin hep yüksek olduğu da sık sık ifade edilmektedir. Birçok sektörde işgücü fazlalığı olmasına rağmen etkin eşleştirme eksikliği ve beceri uyumsuzlukları nedeniyle işgücü açığı karşılanamaya bilmektedir. Açık işler, işgücünün mobilitesinin yetersizliği ve işverenin talep ettiği niteliklere sahip eleman olmayışı nedenlerinin yanı sıra bazı mesleklerde iş ortamı ve ücretin beğenilmemesi nedeniyle zamanında doldurulamamaktadır. İşgücü piyasasının talep boyutuyla ele alınıp mevcut durumda işgücü, mevcut açık iş ve gelecek dönemde işgücünün eğilimlerinin bilinmesi kısa dönemli işgücü yetiştirilmesi için temel verileri sağlamaktadır.

İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde uyumlaştırılabilmesi için işgücü piyasası bilgileri oldukça önemlidir. İşgücü Piyasasının arz tarafına yönelik veriler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun yapmış olduğu Hane halkı İşgücü Anketi sonuçlarından elde edilmektedir. Ancak işgücü piyasasının talep tarafına yönelik pek fazla veri bulunmamaktadır. Bu açığı da Türkiye İş Kurumu İşgücü Piyasası Araştırmaları ile doldurmaya çalışmaktadır. Arz tarafı ile ilgili verilerde il düzeyinde yeterli veri bulunmamaktadır. Talep tarafı ile ilgili yapılan araştırmalar ise, henüz istenen düzeyde değildir. Örneğin EUROSTAT nezdinde hala ülkemiz için açık iş oranı açıklanamamaktadır. Bu bağlamda işgücü piyasası araştırmalarını daha da geliştirerek yapmamız büyük önem arz etmektedir.

4904 sayılı Kanunda Türkiye İş Kurumuna verilen görevlere istinaden işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla Türkiye İş Kurumunca 2007 yılından beri işgücü piyasası araştırmaları (İPA) sürdürülmektedir. Değişik yöntemler kullanılarak 2007'den beri devam ettirilen araştırmalar 2009 yılından itibaren yılda iki defa yapılmıştır. İşgücü piyasası araştırmalarının EUROSTAT normlarına uygun şekilde yürütülmesi ve Resmi İstatistik Programı kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar 2011 yılı ikinci yarısından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu işbirliğiyle devam etmektedir.

Bu çalışmaların temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen mesleki değişim ve gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek

şeklindedir. Bu çalışmalar sayesinde Türkiye için bir açık iş sayısına erişebilir olunacak ve EUROSTAT'ın talep ettiği açık işler istatistikleri için veri toplanabilmiş olacaktır. Bu çalışmanın önemli amaçlarından biride İŞKUR dışında da diğer kurum ve kuruluşların işgücü talebi hakkında bilgi ihtiyacını karşılamaktır.

Türkiye İş Kurumu, 2012 Yılı Yerel Düzeyde İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması kapsamında 10 Eylül – 31 Ekim 2012 tarihleri arasında Türkiye genelinde (66 İl tam sayım, 15 il örneklem) 53.194 işyerine yüze görüşme yöntemiyle anket uygulamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu İş Kayıtları Sistemi altlık kullanılarak sektörel kapsam dâhilinde yer alan ve 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri, araştırmada örnekleme çerçevesi olarak kullanılmıştır. Araştırmanın kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev 2.0 sınıflandırmasına göre, tarım, kamu, hane halklarında işverenler ve uluslar arası kurum/kuruluşlar dışındaki 17 alt sektörde yer alan, 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri örnekleme çerçevesi olarak kabul edilmiştir. Örnekleme birimi işyeri olarak belirlenmiş ve 17 sektör bazında il ve Türkiye tahmini verilmiştir.

Tablo 34: İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırmaları (2007-2012)

İŞKUR'UN UYGULADIĞI İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI YÖNTEM VERİLERİ						
Dönem	**Kapsamı**	**Periyod**	**Sınıflamalar**	**Yöntem**	**Görüşme Yapılan İşyeri Sayısı**[12]	
2007	50+ Tüm İşyerleri	15 Ekim - 30 Kasım	İSCO 88- NACE REV.1.1	Yüz yüze	Toplam	**12.712**
2008	Tüm İşyerleri	15 Ekim - 5 Aralık	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**71.001**
					10+ işyeri	26.409
					50+işyeri	7.224
2009/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	17 Nisan - 30 Mayıs	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**275.099**
					10+ işyeri	83.404
					50+işyeri	15.273
2009/II	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	4 Kasım-13 Aralık	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**255.938**
					10+ işyeri	80.638
					50+işyeri	15.985
2010/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**218.068**
					10+ işyeri	73.418
					50+işyeri	14.476
2010/II	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**198.479**
					10+ işyeri	69.442
					50+işyeri	14.688
2011/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	İSCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**159.862**
					10+ işyeri	60.501
					50+işyeri	13.393
2011/II	10 + Girişimler (TÜİK)	19 Aralık- 19 Ocak	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam	**5.941**
					10+ işyeri	3.283
					50+işyeri	1.606
2012/I	10 + Girişimler (TÜİK)	2 Mayıs- 15 Haziran	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam Girişim	**5.225**
2012/II	10 + İşyerleri (TÜİK)	10 Eylül-31 Ekim	İSCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam İşyeri	**53.164**

Kaynak: İŞKUR

İşyerleriyle yüz yüze görüşme yöntemiyle (Araştırmanın saha çalışmasının tamamı İŞKUR personeli tarafından gerçekleştirilmiştir.) gerçekleştirilen "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu[13]" kapsamında,

- Temel işletme bilgileri
- Mevcut istihdam bilgileri (Cinsiyet, Meslek)
- Açık iş, (Meslek, Talep Edilen Eğitim ve Beceri düzeyleri, Karşılanma Yolları)
- Temininde güçlük çekilen meslekler, (Meslek, Güçlük Nedeni)

[12] Genelleme yapılmamış işyeri sayısıdır.
[13] Soru Formu Ek 1'de verilmiştir.

- 2012 yılı içerisinde işe giriş-çıkışlar,
- 31 Aralık 2012 ve 30 Haziran 2013 tarihleri itibariyle artış/azalış olacağı düşünülen mesleklere ilişkin sorular sorulmuştur.

Talep Araştırması, bahsi geçen 17 sektör[14] bazında il tahmini vermek üzere planlandığından mesleklere göre yapılan genellemelerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü mesleklere göre bir çerçeve olmadığı için tabakalamaya mesleki kırılım dâhil edilememiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler detay olarak sunulmuştur.

2.2. İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM

Sakarya ilinde gerçekleştirilen Yerel Düzeyde İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması çerçevesinde toplam 1124 işyeri ile görüşülmüştür. Bu işyerlerinin 193'ünün (%17,2) 50 üzeri çalışanı, 688'inin (%61,2) 10-49 çalışanı, 243 tane işyerinin (%21,6) 1-9 arasında çalışanı vardır. Her ne kadar 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri, araştırmada örnekleme çerçevesi olarak seçilmiş olsa da, 243 adet işyerinin 1-9 arası kişi çalıştıran işyerine dönüştüğü 10 Eylül – 31 Ekim 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen saha çalışması esnasında tespit edilmiş olup, bu işyerleri de araştırma kapsamına alınmıştır.

Grafik 38: İşyerlerinin Sektörel Dağılımı, %, 2012

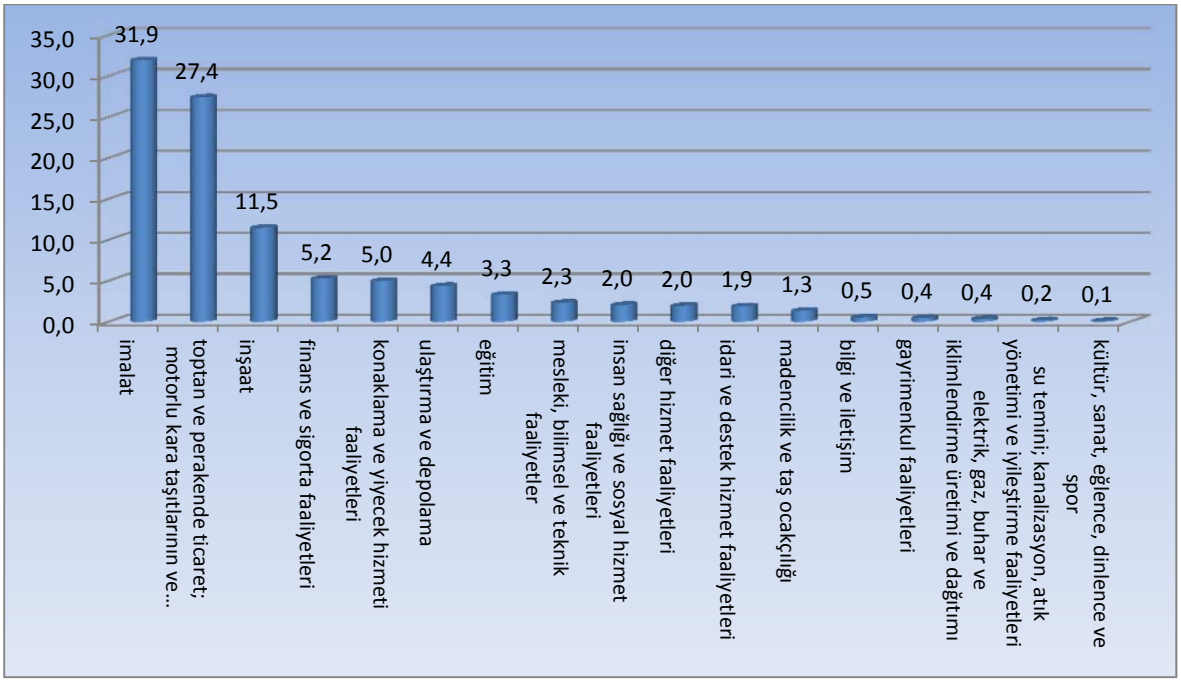

Kaynak: İPA

[14] Madencilik ve taşocakçılığı; İmalat; Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı; İnşaat; Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı; Ulaştırma ve depolama; Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri; Bilgi ve iletişim; Finans ve sigorta faaliyetleri; Gayrimenkul faaliyetleri; Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler; İdari ve destek hizmet faaliyetleri; Eğitim; İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri; Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor; ve Diğer hizmet faaliyetleri.

Araştırma sonuçlarına göre işyerlerinin büyük çoğunluğu İmalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Her 100 işyerinin 31,9'u İmalat sektöründedir. Bu sektörü %27,4 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ve %11,5 ile İnşaat sektörü takip etmektedir. Dördüncü sırada %5,2 pay ile Finans Ve Sigorta Faaliyetleri sektörü yer almaktadır. Türkiye genelinde en büyük paya sahip ilk üç sektör; %20,6 ile İmalat, %19,8 ile Toptan ve Perakende Ticaret ve %9,8 ile İnşaat sektörüdür.

İlde 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde sektör sıralaması aynı olmakla beraber bu sektörler arası oranlar değişmektedir. 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerinde ilk sırada %48,2 ile İmalat sektörü yer almakta, İmalat sektörünü %17,6 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ve %9,3 ile İnşaat sektörü takip etmektedir. Çalışan sayısı 50'den az 9'dan büyük olan işyerlerinde ilk üç sektör sıralaması aynıdır, ilk sırada %31,1 ile İmalat sektörü, ikinci sırada %28,1 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü üçüncü sırada %10,5 ile İnşaat sektörü yer almaktadır. Görüldüğü gibi çalışan sayısı azaldıkça Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün payı da artmaktadır.

Tablo 35: Sektörlere Göre Toplam Çalışanların Dağılımı,%, 2012

	Kadınların Oranı	Erkeklerin Oranı	Toplam
İmalat	47,3	55,9	54,2
Toptan ve Perakende Ticaret	16,2	17,1	17,0
İnşaat	2,3	8,2	7,0
Ulaştırma ve Depolama	2,1	3,5	3,2
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	4,8	2,8	3,2
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	3,2	3,0	3,0
Eğitim	7,6	1,6	2,8
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	7,7	1,3	2,6
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3,7	1,5	1,9
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi Ve	0,9	1,4	1,3
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	1,9	0,8	1,0
Diğer Hizmet Faaliyetleri	1,3	0,8	0,9
Bilgi ve İletişim	0,7	0,9	0,8
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,2	0,5	0,4
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme	0,0	0,4	0,4
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	0,0	0,2	0,2
Gayrimenkul Faaliyetleri	0,1	0,1	0,1

Kaynak: İl İPA

Araştırma kapsamındaki işyerlerinde toplamda 46.975 kişi çalışmaktadır. Çalışanların %54,2'si İmalat, %17'si Toptan Ve Perakende Ticaret, %7'si İnşaat sektöründe yer almaktadır. En fazla çalışanı olan sektör Türkiye'de olduğu gibi İmalat sektörüdür ama çalışanların sektördeki ağırlığı Türkiye'den çok yüksektir. İmalat sektöründe çalışanlar Türkiye'de toplam çalışanların %23'8'i iken, bu oran ilde %54,2'ye yükselmektedir. Türkiye genelinde İmalat sektöründen sonra %12,7'lik payla İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri ve %10,2'lik payla Toptan ve Perakende Ticaret sektörü gelmektedir. Türkiye'deki toplam çalışanların % 0,8'i Sakarya ilinde istihdam edilmektedir.

Cinsiyete göre Toplam çalışanların sektörel dağılımına bakıldığında ise, İmalat sektörü Türkiye toplamında olduğu gibi, hem erkeklerin hem de kadınların en fazla çalıştığı sektördür. Erkeklerin %55,9'u, kadınların %47,3'ü İmalat sektöründe çalışmaktadır. Hem erkeklerin hem de kadınların en fazla çalıştığı ikinci sektör Toptan Ve Perakende Ticaret sektörüdür. Bu sektörde erkeklerin %17,1'i, kadınların %16,2'si istihdam edilmektedir. Erkeklerin en fazla çalıştığı üçüncü sektör %8,2'lik oranla İnşaat iken kadınların ise %7,7'lik oranla İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri sektörüdür.

Tablo 36: Sektörlere Göre Kadın ve Erkek Oranları , %, Sakarya

Sektör	Erkek Çalışan Oranı,%	Kadın Çalışan Oranı,%	Sektördeki İşyerlerinin Toplam İşyerleri İçindeki Oranı,%
Bilgi ve İletişim	83,5	16,5	0,8
Diğer Hizmet Faaliyetleri	70,1	29,9	0,9
Elektrik, Gaz Üretim ve Dağıtım	85,9	14,1	1,3
Eğitim	46,0	54,0	2,8
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	61,4	38,6	1,9
Gayrimenkul Faaliyetleri	78,8	21,2	0,1
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti	70,3	29,7	3,2
Kültür, Sanat, Eğlence	96,7	3,3	0,2
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	92,1	7,9	0,4
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faal.	64,8	35,2	1,0
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yön.	98,2	1,8	0,4
Toptan ve Perakende Ticaret	81,0	19,0	17,0
Ulaştırma ve Depolama	87,0	13,0	3,2
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	79,1	20,9	3,0
İmalat	82,7	17,3	54,2
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler	40,3	59,7	2,6
İnşaat	93,5	6,5	7,0
Toplam	80,2	19,8	100

Kaynak: İl İPA

Sektörlere göre çalışan kadın ve erkek oranlarına bakılacak olursa, Sakarya ilinde çalışanların büyük çoğunluğu erkektir. Çalışanların içinde kadınların payı %19,8'dir, erkeklerin payı ise %80,2'dir. Türkiye toplamında ise kadın çalışanların payı %25,3, erkek çalışanların payı %74,7'dir.

Sakarya ilinde erkek çalışanların, kadın çalışanlara kıyasla oranının çok yüksek olduğu sektörler sırasıyla; %98,2 ile Su Temini; Kanalizasyon ve Atık Yönetimi sektörü, %96,7 ile Kültür, Sanat, Eğlence ve %93,5 ile İnşaat sektörleridir.

Sakarya İlinde kadın çalışanların erkeklere oranla daha fazla olduğu iki sektör vardır. Bunlar; %59,7 ile İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektörü ve %54 oran ile Eğitim sektörüdür. Bu sektör dışında erkeklere göre düşük olmakla birlikte kadınların en fazla çalıştığı diğer sektörler; %38,6 ile Finans ve Sigorta Faaliyetleri, %29,9 ile Diğer Hizmet Faaliyetleri sektörüdür.

Kadın çalışanların toplam çalışanlar içindeki payı Türkiye ortalamasından düşük olmasının yanında, kadın çalışanların görece olarak ağırlık kazandıkları sektörler Türkiye ile aynı eğilimi göstermektedir. Hem Sakarya'da hem de Türkiye'de kadınların biraz daha ağırlık kazandıkları sektörlerdeki işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payları da çok azdır. Örneğin

çalışanlarının 59,7'si kadın olan İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetlerindeki işyerlerinin toplam içindeki ağırlığı %2,6, çalışanlarının %54'ünün kadın olduğu Eğitim sektörü işyerlerinin toplam ağırlığı içindeki oranı %2,8, çalışanlarının %38'inin kadın olduğu Finans ve Sigorta Faaliyetlerinin toplam işyerleri içindeki ağırlıkları %1,9'dur. Eğitim ile İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri sektörlerinde Türkiye genelinde de kadınlar erkeklerden daha fazla çalışmaktadır.

Tablo 37: Çalışanların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı, %, Türkiye, Sakarya, 2012

	Türkiye			Sakarya		
Meslek Grupları	**Kadınların Oranı**	**Erkeklerin Oranı**	**Toplam**	**Kadınların Oranı**	**Erkeklerin Oranı**	**Toplam**
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	23,3	9,8	13,1	13,9	6,1	7,7
Hizmet ve Satış Elemanları	9,4	11,3	10,9	10,6	8,8	9,1
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	25,7	27,1	26,7	22,3	22,0	22,0
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	0,1	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1
Profesyonel Meslek Mensupları	23,7	9,8	13,2	19,8	8,0	10,3
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	0,0	13,0	9,9	4,7	19,3	16,4
Teknisyenler, Teknikerler ve Yrd. Prof. Meslek Mensupları	7,7	10,5	9,8	7,7	13,2	12,1
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	6,7	14,8	12,8	18,6	19,2	19,1
Yöneticiler	3,4	3,3	3,3	2,3	3,4	3,2

Kaynak: İl İPA

Çalışanların ana meslek gruplarına[15] göre dağılımı tablosuna bakıldığında; Sakarya ilinde en fazla çalışanın olduğu meslek grubu %22 ile Nitelik Gerektirmeyen Meslekler grubudur. Nitelik Gerektirmeyen Meslekler grubunda çalışanların il genelinde toplam çalışanlara oranının Türkiye genelindeki %26,7'lik oranın altında olduğu görülmektedir. Sakarya ili için bu meslek grubunun ardından toplam çalışanların %19,1'ünü oluşturan Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubu gelmekte olup, bu grup için Türkiye genelindeki oran %9,8 ile Sakarya ilinin oldukça altındadır. Bu iki meslek grubunu %16,4'lük oranla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubu izlemektedir ve bu meslek grubunun Türkiye genelindeki oranı ise %9,9'dur.

[15] Ana meslek grubu: ISCO 2008

Sakarya ilinde erkeklerin en fazla çalıştığı meslek grupları sırasıyla; %22 ile "Nitelik Gerektirmeyen Meslekler" meslek grubu, %19,3 ile "Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar" meslek grubu, %19,2 ile "Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar" meslek grubu ve %13,2 ile "Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları" meslek grubu gelmektedir. Türkiye geneli için ise; ilk sırada %27,1 ile ''Nitelik Gerektirmeyen Meslekler'' meslek grubu gelirken ikinci sırada %14,8 ile '' Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar'' meslek grubu ve üçüncü sırada %13 ile "Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar" meslek grubu gelmektedir.

Sakarya İlinde kadınların en fazla çalışmakta olduğu meslek grupları sırasıyla; %22,3 ile 'Nitelik Gerektirmeyen Meslekler'' meslek grubu, %19,8 ile "Profesyonel Meslek Mensupları'' meslek grubu, %18,6 ile "Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar" meslek grubu ve %13,9 ile "Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar" meslek grubu şeklindedir. Türkiye geneli için ise; ilk sırada %25,7 ile ''Nitelik Gerektirmeyen Meslekler'' meslek grubu gelirken ikinci sırada %23,7 ile ''Profesyonel Meslek Mensupları'' meslek grubu ve üçüncü sırada %23,3 ile "Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar" meslek grubu gelmektedir.

Grafik 39: Ana Meslek Gruplarına Göre Kadın ve Erkek Oranları, %, 2012

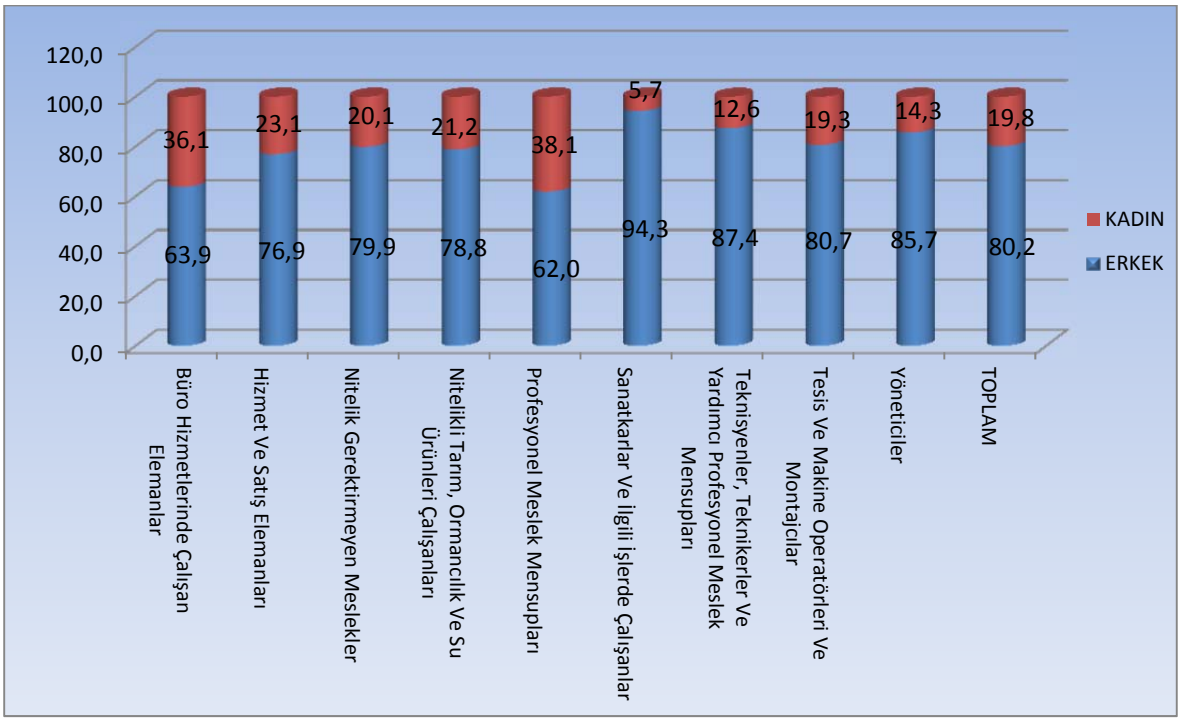

Kaynak: İl İPA

Ana meslek gruplarına göre çalışan kadın ve erkek oranlarına bakılacak olursa, Sakarya ilinde erkek çalışanların kadınlara kıyasla yoğunluğunun çok yüksek olduğu meslekler sırasıyla; %94,3 ile "Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar" meslek grubu, %87,4 ile "Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları" meslek grubu ve %85,7 ile "Yöneticiler" meslek grubudur.

Sakarya İlinde kadın çalışan oranlarının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu meslek grubu yoktur. Kadın çalışanların yoğunluğunun en fazla olduğu meslek grupları ise sırasıyla; %38,1 ile "Profesyonel Meslek Grupları" meslek grubu, %36,1 ile "Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar" meslek grubu ve %23,1 ile "Hizmet ve Satış Elemanları" meslek grubudur.

Tablo 38: En fazla Çalışanı Olan İlk On Mesleğin Toplam Çalışanlar İçindeki Oranı , %, Sakarya

İlk On Meslek (Toplam)	Yüzde Oranı	İlk On Meslek (Erkek)	Yüzde Oranı	İlk On Meslek (Kadın)	Yüzde Oranı
Beden İşçisi(Genel)	12,7	Beden İşçisi (Genel)	12,8	Beden İşçisi(Genel)	12,3
İmal İşçisi	5,8	İmal İşçisi	6,5	Bobin-Katlama-Büküm	6,4
Beden(İnşaat)	3,4	Beden İşçisi(İnşaat)	4,3	Muhasebeci	5,4
Temizlik Görevlisi	2,9	Şoför-Yük Taşıma	3,2	Temizlik Görevlisi	5,2
Şoför-Yük Taşıma	2,5	Elektrik Teknisyeni	3,0	Büro Memuru	3,2
Elektrik Teknisyeni	2,4	Temizlik Görevlisi	2,3	Satış Elemanı	2,9
Büro Memuru(Genel)	2,1	Gaz Altı Kaynakçısı	2,3	İmal İşçisi	2,9
Muhasebeci	2,0	Torna Tezgâh Opr.	2,3	Beden İşçisi(Temizlik)	2,4
Satış Elemanı(Tanıtım)	2,0	Metal İşleme Tezgâh	2,1	Makineci(Dikiş)	2,3
Bobin-Katlama-Büküm	1,8	Metal İşleri Teknisyeni	2,1	Dikiş Makinesi	2,2
Toplam	35,6	Toplam	40,8	Toplam	45,1

Kaynak: İl İPA

Araştırma kapsamında Sakarya ilinde 880 farklı meslekte 46 bin 975 çalışan tespit edilmiştir. En yüksek çalışanı olan ilk 10 meslekte çalışanlar, toplam çalışanların %35,6'sini oluşturmaktadır. İlk sırada Beden İşçisi(Genel) yer almaktadır. İlk onda yer alan diğer meslekler sırası ile İmal İşçisi, Beden İşçisi(İnşaat), Temizlik Görevlisi, Şoför-Yük Taşıma, Elektrik Teknisyeni, Büro Memuru(Genel), Muhasebeci, Satış Elemanı(Tanıtım) ve Bobin-Katlama-Büküm elemanıdır.

Kadın ve erkeklerin mesleklere göre dağılımı ve mesleki çeşitliliği cinsiyetler arasında farklıdır. Erkeklerde mesleki yoğunlukta başta yer alan ilk on meslek toplam erkek mesleklerinin %40,8'ini oluştururken, kadınlarda %45,1'ini oluşturmaktadır. Hem kadınlarda hem de erkeklerde en fazla çalışılan meslek Beden İşçisidir. Kadınlarda en fazla çalışılan ilk on meslek içerisinde özellikle Tekstil sektörü ile ilgili meslekler dikkat çekmektedir.

2.3. AÇIK İŞLER

Açık iş; İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında işverenlerin hemen veya yakın zamanda "fiilen" ihtiyaç duydukları meslekleri veya işleri ifade etmektedir. Başka bir deyişle açık iş; boş veya yakında boşalacak olan pozisyonları tanımlar. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı 10 Eylül-31 Ekim 2012 tarihleri arasında ziyaret edilen işyerlerinin eleman ihtiyaçları tespit edilmeye çalışılmıştır. İlgili dönemde Sakarya ilinde mevcut açık işler tespit edilerek derlenmiştir.

Bu kapsamda Sakarya ilinde işyerlerine yapılan ziyaretler neticesinde, referans dönemi (10 Eylül-31 Ekim 2012) esas alınmak üzere, var olduğu öğrenilen açık iş sayısı 2525'tir.

Grafik 40: Açık İşlerin Sektörlere Göre Dağılımı, %, 2012

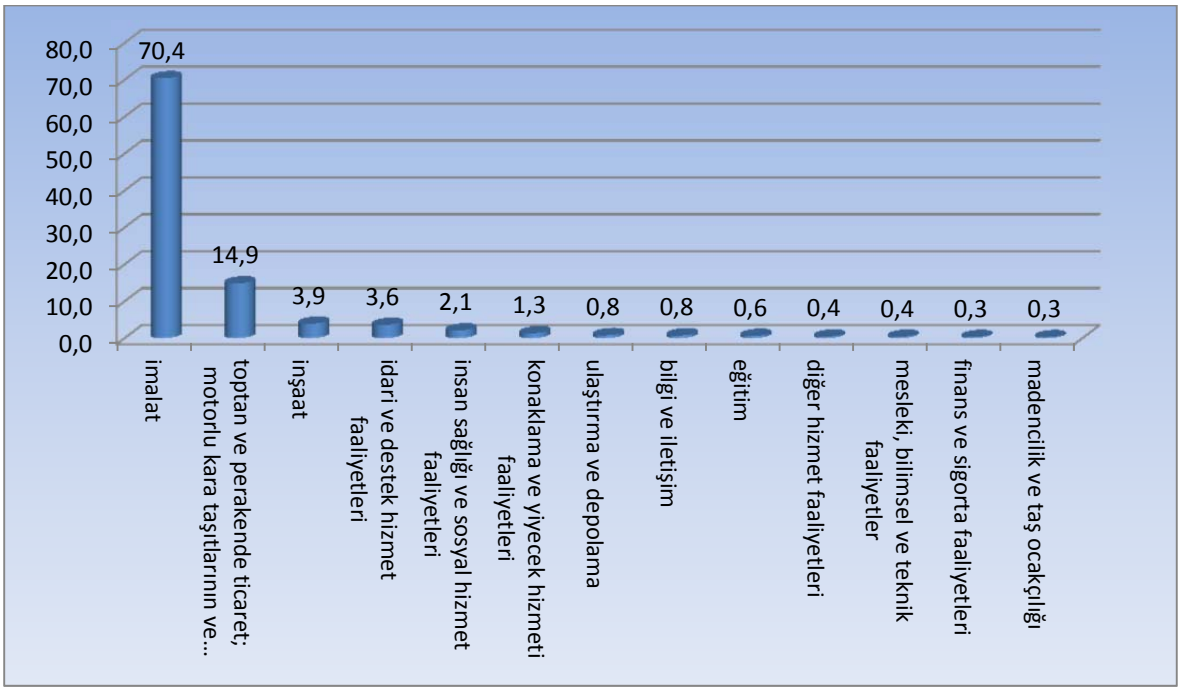

Kaynak: İl İPA

Sakarya ilinde 10'dan fazla çalışanı olan özel sektör işyerlerinde hem işyeri sayısı hem de çalışanlar itibariyle lokomotif sektörler imalat ve toptan perakende ticarettir. Bu husus açık işlerde de kendini göstermekte ve en fazla açık işin olduğu sektör de imalat olmakta ve imalatı ticaret ve inşaat sektörleri takip etmektedir.

Araştırmaya cevap veren işyerleri itibariyle en fazla açık[16] iş sayısı %70,4'lük oranla imalat sanayindedir. İmalat sektörünü sırasıyla, %14,9 oranla Toptan ve Perakende Ticaret ve %3,9 oranla İnşaat sektörü izlemektedir. Başka bir deyişle, Sakarya ilindeki her 100 açık işin 70'i İmalat, 15'i Toptan ve Perakende Ticaret ve 4'ü inşaat sektörlerindedir. İmalat sektörü ile diğer sektörler arasındaki açık iş sayısının çok büyük olmasında, Sakarya ilinde imalat sektörünün gelişmiş olması rol oynamaktadır. Gayrimenkul faaliyetleri, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretim ve dağıtım, su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri ile kültür, sanat ve eğlence sektörlerinde ise, ilgili dönemde açık iş bulunmamaktadır.

Türkiye genelindeki açık iş sayılarında ise, yine İmalat sektörünün ağırlığı görülmektedir. Toplam açık iş sayısı içerisinde İmalat sektörünün oranı %36,2'dir. İmalat sektörünün ardından en fazla açık işin bulunduğu sektörler sırasıyla %12,2 oran ile İnşaat ve %11,6 oran ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörüdür.

Grafik 41: Sektörlere Göre Açık İş Oranları, %, 2012

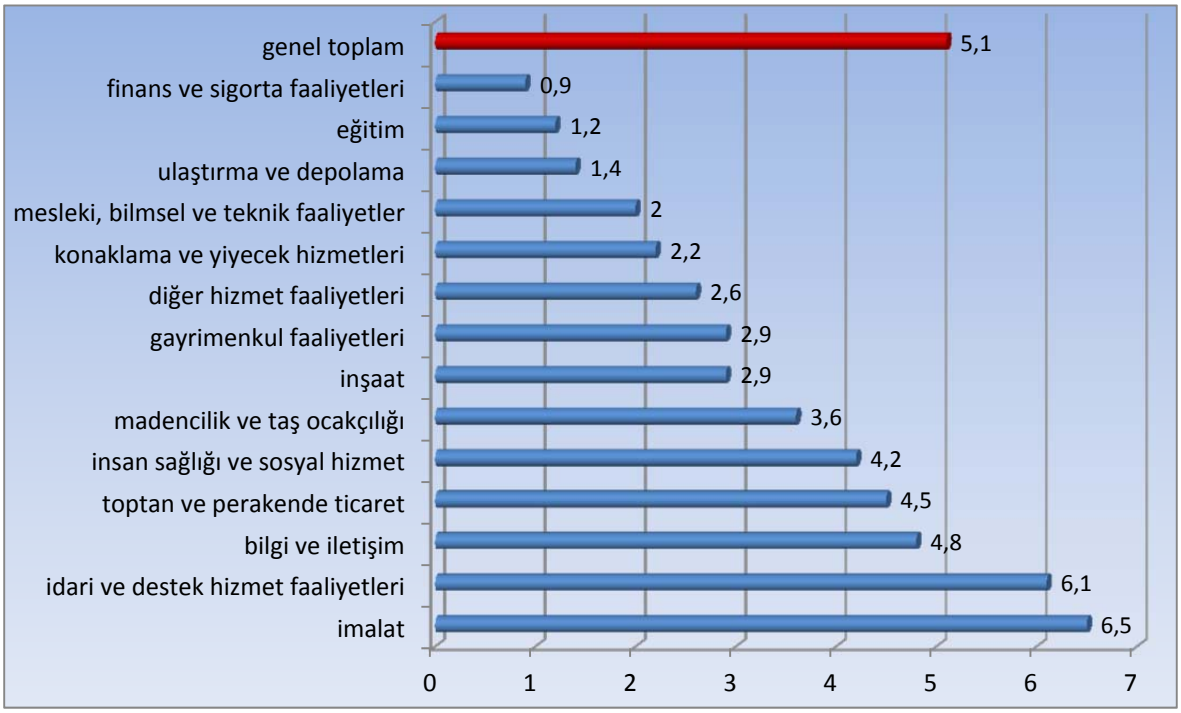

Kaynak: İl İPTA

Sakarya İşgücü Piyasası Talep araştırmasının sonuçlarına göre, Sakarya ilinde açık iş oranı[17] %5,1 ile %3,3 olan Türkiye toplamının 1,8 puan üzerindedir. İlde sektörlere göre, açık

[16] Açık iş, dolu olmayan veya yakında boşalacak bir pozisyon olarak tanımlanır. İşveren, bu pozisyon için, kurum dışından uygun bir aday bulmak amacıyla aktif olarak adım atmaktadır ve daha fazla adım atmaya da hazırdır ve bu pozisyonu ya hemen ya da yakın bir gelecekte doldurmayı planlamaktadır. İşgücü talep araştırması kapsamında işyerleri ziyaret edildiğinde mevcut olan açık işler derlenmiştir.

[17] Açık iş oranı (AİO) açık olan toplam pozisyonların oranını ölçer ve şu şekilde ifade edilir:
AİO = Açık İşlerin Sayısı / (Mevcut Çalışanların Sayısı + Açık İşlerin Sayısı) * 100.

iş oranında önde gelen sektör İmalat sektörüdür. Bu sektörde açık iş oranı %6,5'dur. İmalat sektörünü %6,1 ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü, %4,8 ile Bilgi ve İletişim sektörü ve %4,5 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü takip etmektedir.

Türkiye genelinde açık iş oranının en fazla olduğu sektör %6,1 ile İnşaat sektörüdür. Daha sonra %5,7 ile Gayrimenkul Faaliyetleri sektörü gelmektedir. Üçüncü sırada ise, %5 ile İmalat sektörü gelmektedir.

Grafik 42: Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Dağılımı, %, 2012

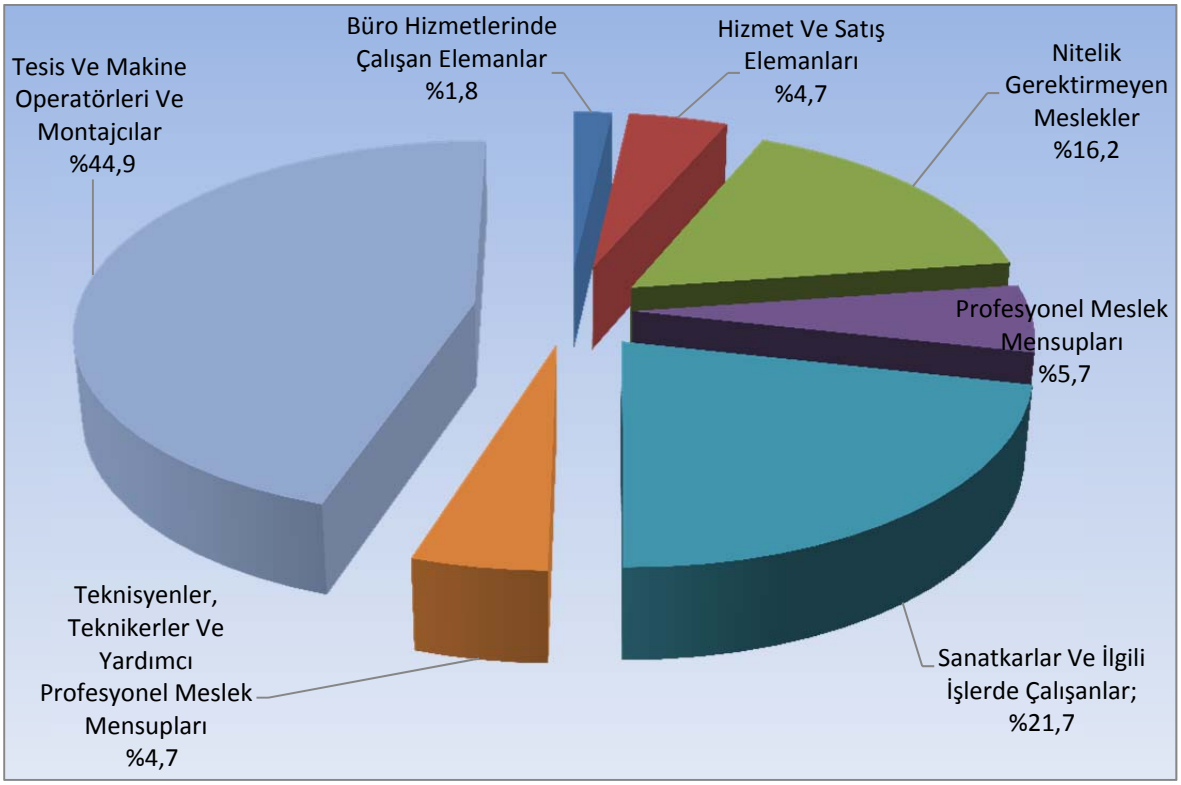

Kaynak: İl İPTA

Ana meslek grupları itibariyle en fazla ihtiyaç duyulan meslek grubu %44,9 pay ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubudur. Bu ana meslek grubunu %21,7 ile Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve %16,2 ile Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde çalışanlar takip etmektedir. Çalışanların meslek grubuna göre dağılımında Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde çalışanlar %22'lik oranla ilk sırada iken açık işlerde ise üçüncü sıradadır.

Türkiye genelinde en çok açık iş olan meslek grupları ise sırasıyla; %24,7 ile Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar, %20,9 ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar ve %15,9 ile Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde Çalışanlar meslek gruplarıdır.

Grafik 43: Ana Meslek Gruplarına Göre Açık İşlerin Oranları, %, 2012

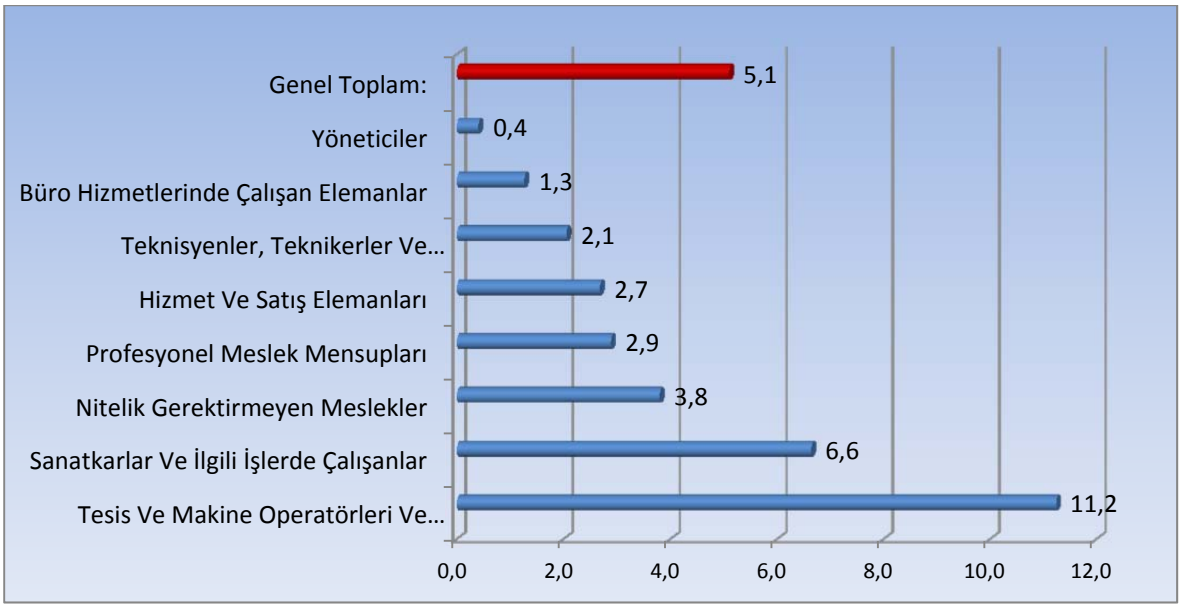

Kaynak: İl İPA

Ana meslek grupları itibariyle Sakarya'da açık iş oranının en yüksek olduğu ana meslek grubu %11,2 ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubudur. Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ise % 6,6'lık oranı ile ikinci sıradadır. Nitelik gerektirmeyen mesleklerin açık iş oranı ise %3,8'dir.

Ana mesleklere göre açık işlerin dağılımı işyeri büyüklüklerine göre farklılaşmaktadır. Örneğin, en fazla ihtiyaç duyulan Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubuna talep 50 ve üzeri çalışanı olan işyerlerindedir. Bu meslek grubuna olan talebin %89,5'u bu büyüklükteki işyerlerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşılık nitelik gerektirmeyen meslekler grubuna olan talebin %64,5'u 10-49 arası çalışanı olan işyerlerindedir.

Türkiye genelinde açık iş oranının en yüksek olduğu meslek grubu %7,2 ile Sanatkârlar ve İlgili İşlerde çalışanlardır. İkinci sırada %5,4 ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcıları ve üçüncü sırada ise, %3,8 ile Hizmet ve Satış Elemanları meslek grupları gelmektedir.

Tablo 39: En Fazla Açık İş Belirtilen İlk On Mesleğin Toplam Açık İş İçindeki Oranı ,%, Sakarya

İmal işçisi	38,1
Beden işçisi(genel)	10,3
Gaz altı kaynakçısı	7,4
Beden işçisi(temizlik)	3,6
Makineci(dikiş)	1,8
Hemşire	1,7
Satış elemanı(tanıtım)	1,5
Metal dökümcüsü(elle)	1,5
Mobilya montaj işçisi	1,3
Mobilya döşemecisi	1,2
Toplam	68,4

Kaynak: İl İPA

Meslekler itibariyle de açık işin en fazla olduğu meslek imal işçisidir. Açık işlerin %38,1'ini imal işçileri oluşturmaktadır. Bunu %10,3 ile beden işçisi(genel) takip etmektedir. Daha sonra ise %7,4 ile gaz altı kaynakçıları gelmektedir. En çok talep edilen meslekler sıralamasında ilk on meslekte yer alan diğerleri arasında ise fark minimum düzeydedir ve %3,6 ile beden işçisi(temizlik), %1,8 ile makineci(dikiş), %1,7 ile hemşire, %1,5 ile satış elemanı(tanıtım) izlemektedir. Açık iş sayısının en yüksek olduğu ilk on meslek toplam açık işlerin %68,4'ünü oluşturmaktadır.

Grafik 44: Açık İşler İçin İstenen Eğitim Düzeyleri, %, 2012

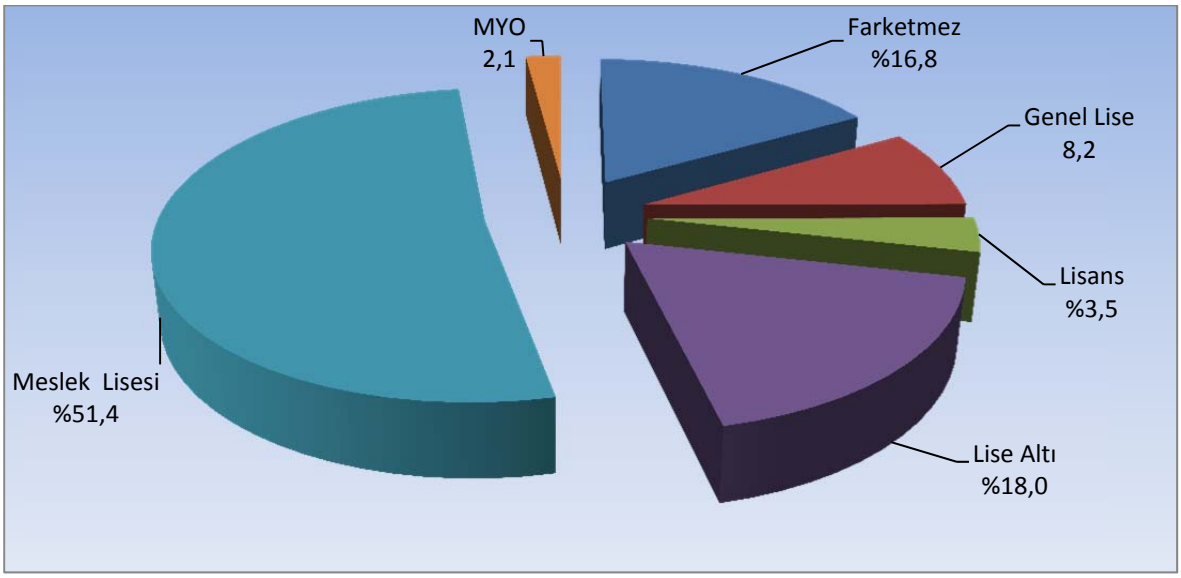

Kaynak: İl İPA

10 Eylül-31 Ekim 2012 içerisinde gerçekleştirilen İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması ile işverenlerden, açık işlerle birlikte bu açık işler için talep edilen eğitim düzeylerine ait bilgiler de derlenmiştir.

Bu veriler ışığında yapılan değerlendirmeler neticesinde; açık işlerde istenen eğitim düzeyinde en çok dikkat çeken husus %51,4 ile meslek lisesi mezunlarına olan talebin fazlalığıdır. Bu oran Türkiye'deki orandan oldukça fazladır (%15 Türkiye). İkinci sırada hem ilde (%18) hem de Türkiye'de (%27,7) lise altı eğitim gelmektedir. Sakarya ilindeki işverenlerin %16,8'i talep edilen eğitim düzeyi sorusuna "farketmez" cevabı vermiştir. Bu oran, %36 olan Türkiye genelinin altındadır. Bu verilerden anlaşılacağı üzere yetişmiş kalifiye işçiye olan talep yüksektir. Bunun en büyük nedeni, bölgenin imalat sektöründe yoğun olarak faaliyet göstermesi ve bu sektörde nitelikli işgücüne oldukça yoğun ihtiyaç duyulmasıdır.

Açık işler için Genel lise eğitim düzeyine olan talep %8,2 olurken, lisans eğitimi için %3,5, Meslek Yüksekokulu (MYO) için % 2,1 oranında gerçekleşmiştir. Çıraklık eğitimi ve yüksek lisans eğitim seviyelerini talep eden hiç bir işyeri olmamıştır.

Grafik 45: Açık İşler İçin İstenen Beceri Düzeyleri, %, 2012

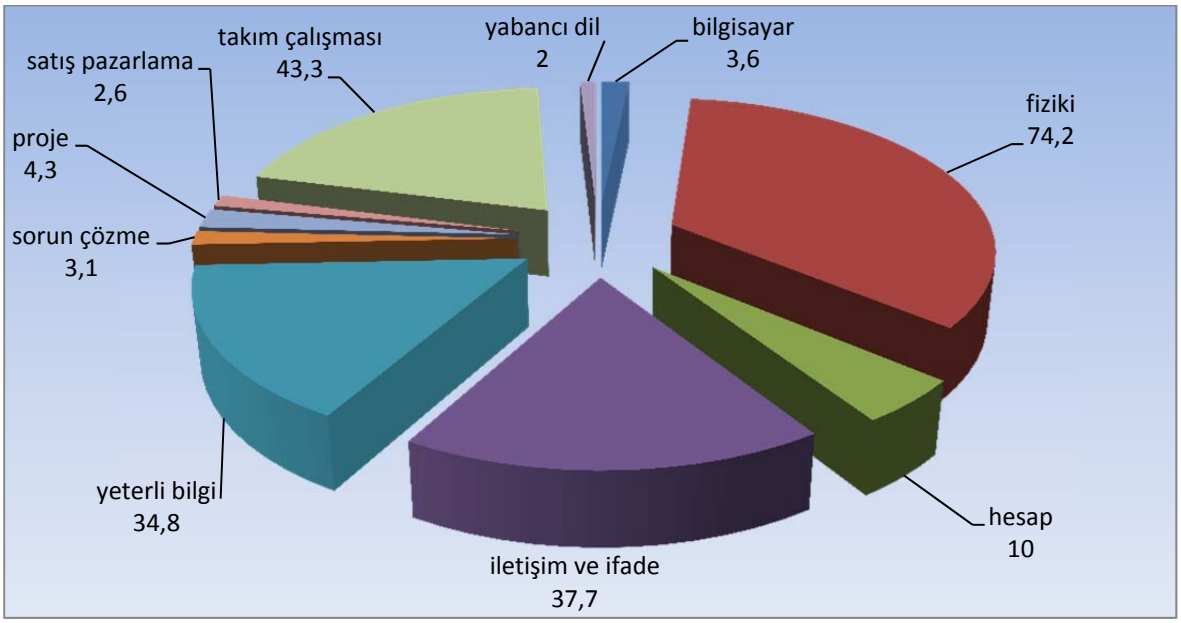

Kaynak: İl İPA

İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırmasının amaçlarından biri de, işgücü piyasasındaki mevcut açık işler için aranan nitelik ve becerileri tespit etmektir. Bu kapsamda ziyaret edilen işverenlerden açık işler için talep ettikleri beceri düzeylerine ilişkin bilgiler alınmıştır.

İşverenlerin en çok talep ettikleri beceri ihtiyacı %74,2'lik oranla, "fiziki ve bedensel yeterliliktir". Bunun en büyük nedeni, bölgenin imalat sektöründe yoğun olarak faaliyet göstermesi ve imal işçilerine olan ihtiyacın oldukça yüksek olmasıdır. Bu sektörde özellikle nitelik gerektirmeyen işlerde, işverenlerin talebi, iş arayanların fiziksel bakımdan dayanıklı ve

güçlü olmasıdır. Bu beceriyi sırasıyla %43,3 ile "takım çalışmasına uygunluk", %37,7 ile "iletişim ve ifade yeteneği" ve %34,8 ile "mesleğe ilişkin yeterli bilgi" becerileri takip etmektedir. En az istenen beceri sıralaması ise şu şekildedir; "hesap yapabilme(analitik beceri)", "proje tabanlı çalışma", "bilgisayar kullanımı", "sorun çözme ve bağımsız karar verebilme", "satış ve pazarlama" ve "yabancı dil" becerileridir.

Grafik 46: Açık İşlerin Karşılanma Yolları, %, Sakarya, 2012

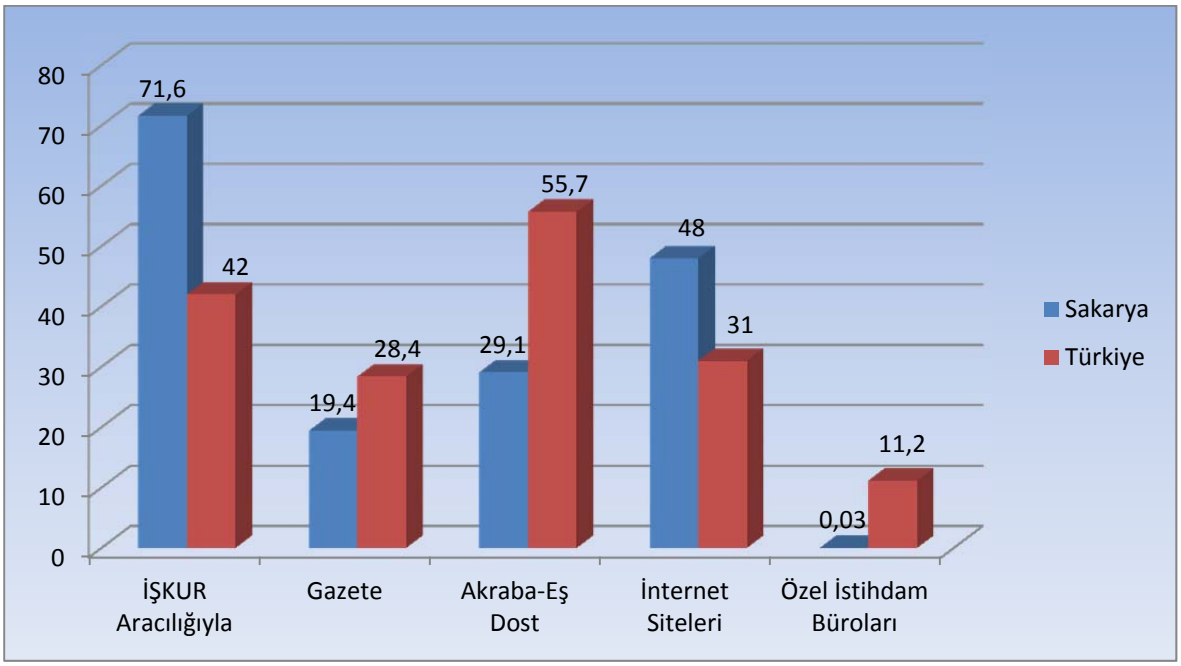

Kaynak: İl İPA

İşverenler açık işlerine uygun eleman bulabilmek için birbirinden farklı ve birden fazla yöntem kullanabilmektedir. Açık işlerin tamamı için işyerlerinin açık iş arama kanallarından hangi düzeylerde yararlandıklarına bakılacak olursa, açık işlerin %71,6'sı İŞKUR, %48'si Kariyer İnternet Siteleri, %29,1 Akraba-Eş-Dost, %19,4'ü Gazete ve %0,03'ü Özel İstihdam Büroları aracılığı ile aranmaktadır.

Sakarya ilinde işverenler en çok İŞKUR aracılığıyla açık işler için eleman aramaktadırlar. Türkiye genelinde ise durum farklıdır, Türkiye genelinde işverenler açık işler için eleman arama yöntemi olarak en çok "Akraba-Eş-Dost" kanalını kullanmaktadırlar. "Özel istihdam büroları" kanalı ile açık işlerin karşılanma yöntemi Sakarya da yok denecek kadar az kullanılmaktayken Türkiye genelinde ise bu yöntem daha etkin bir şekilde kullanılmaktadır. "İnternet siteleri" aracılığıyla açık işlerin karşılanma şekli Sakarya ilinde Türkiye geneline göre daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Türkiye genelinde açık işlerin karşılanmasında gazete ilanları aktif olarak kullanılırken, Sakarya ili için bu yöntemin kullanımı Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır.

2.4. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

Temininde güçlük çekilen meslekler işverenlerin açık işlerini istedikleri meslek ve/veya becerilere sahip çalışanlarla dolduramamaları veya zorluk çekerek doldurmaları durumunu ifade eder.

İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamındaki işyerlerine 2012 yılı içerisinde hangi mesleklerde eleman teminde güçlük çektikleri ve hangi nedenlerden dolayı güçlük çektikleri sorulmuştur. İşyerlerinin işgücü piyasasında eleman bulmada güçlük çektikleri meslekler bize işgücü piyasasının talep yapısı ile ilgili değerli bilgiler sunmaktadır. Bu kapsamda, 245 farklı meslekte 2 bin 326 kişinin temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir.

Grafik 47: Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sektörel Dağılımı, %, 2012

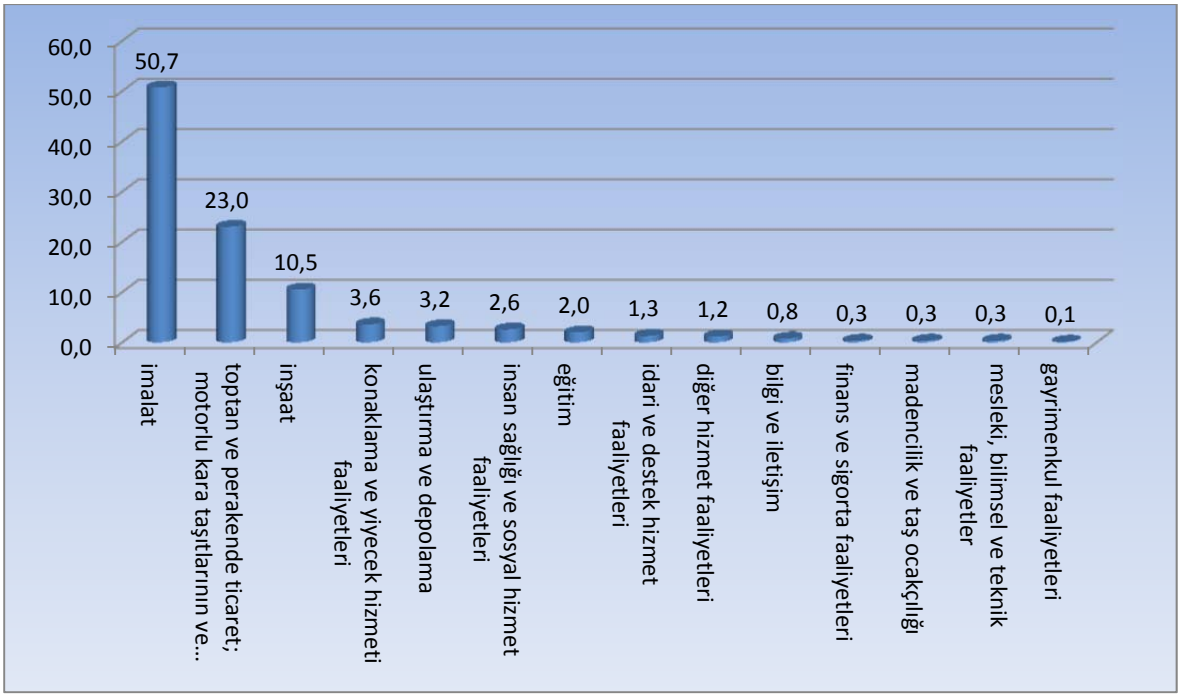

Kaynak: İl İPA

Ankete cevap veren işyerleri içinde en yüksek payla eleman temininde güçlük çeken sektör Türkiye sonucunda olduğu gibi imalat sektörüdür. İmalat sektöründeki işyerlerinin %50,7'si eleman temininde güçlük çektiklerini ifade etmişlerdir. Türkiye genelinde de bu oran %34,2'dir. İlde %23 ile ikinci sırada olan Toptan ve Perakende ticaret sektörü Türkiye genelinde de %13,5 ile ikinci sırada yer almaktadır. İlde üçüncü sırada %10'5'lik dilimle inşaat sektörü yer alırken, Türkiye sonucunda inşaat %7,4 ile dördüncü sıradadır. Türkiye genelinde üçüncü sırada %10,1 ile Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri sektörü yer almaktadır.

Sakarya ilinde de en fazla açık iş olan ilk üç sektör ile temininde güçlük çekilen ilk üç sektör aynıdır ve bu sektörlerin sıralamasının da aynı olduğu görülmüştür.

Tablo 40: Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Meslek Grupları, 2012

TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEK GRUPLARI		
Meslek Grupları	**Sakarya**	**Türkiye**
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	37	11.595
Hizmet Ve Satış Elemanları	252	48.288
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	235	36.616
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	4	547
Profesyonel Meslek Mensupları	254	29.339
Sanatkârlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	878	53.384
Silahlı Kuvvetlerle İlgili Meslekler	0	0
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profes. Mes. Men.	219	33.048
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	446	56.393
Yöneticiler	1	1.375
Toplam	2.326	270.583

Kaynak: İl İPA

Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan "Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Meslek Grupları" tablosuna bakıldığında; Sakarya ve Türkiye genelinde farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Sakarya'da sayısal olarak temininde en fazla güçlük çekilen meslek grubu, Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar iken, Türkiye genelinde "Tesis Ve Makine Operatörleri" meslek grubudur.

Bununla birlikte ilde, 446 kişi ile Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar, 254 kişi ile Profesyonel Meslek Mensupları, 252 kişi ile Hizmet Ve Satış Elemanları ve 235 kişi ile de Nitelik Gerektirmeyen Meslekler gruplarında da eleman temininde güçlük çekildiği görülmektedir.

Grafik 48: Temininde Güçlük Çekilen Meslek Gruplarının Dağılımı, %, 2012

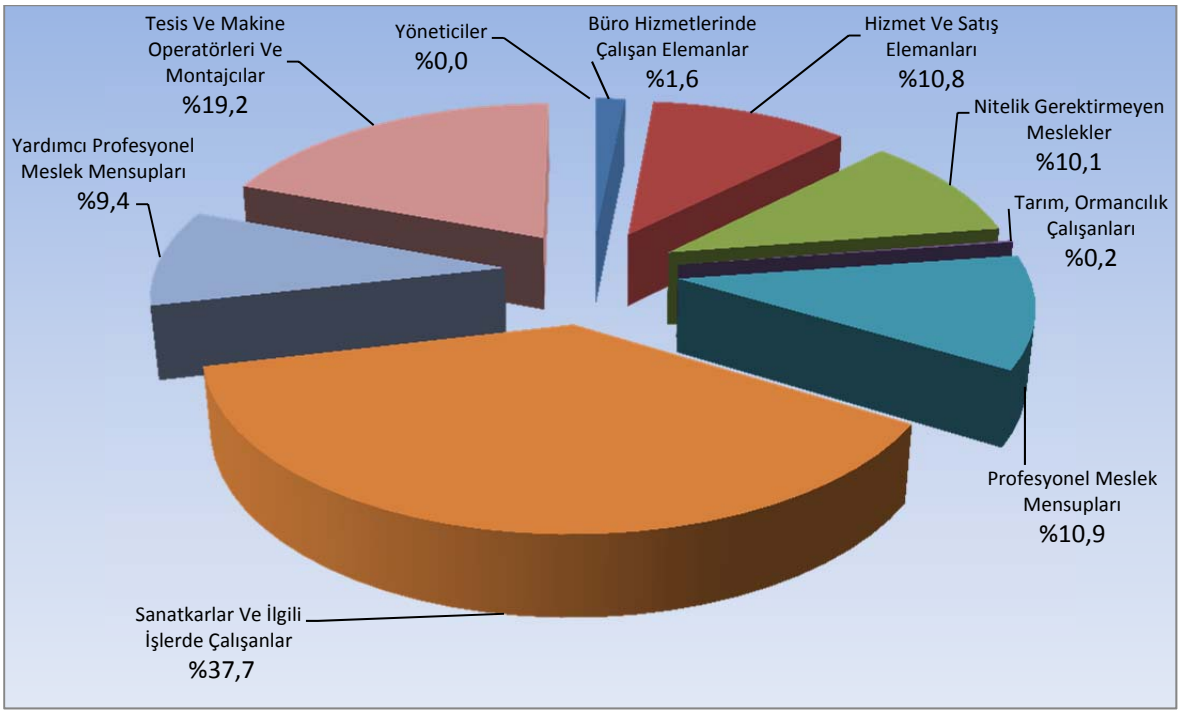

Kaynak: İl İPA

Temininde güçlük çekilen meslek gruplarının oransal olarak dağılımını incelendiğimizde %37,7'lik oranıyla en fazla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde çalışanlar meslek gruplarının temininde güçlük çekildiği daha sonra ise %19,2'lik oranıyla Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubunun geldiği görülmektedir. Temininde en fazla güçlük çekilen meslek gruplarında üçüncü sırada olan Profesyonel Meslek Mensuplarının oranı %10,9'dur.

En az temininde güçlük çekilen meslek grupları ise, Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları ile Yöneticilerdir.

Çalışanların %22'si ve açık işlerin %16,2'si nitelik gerektirmeyen mesleklerde iken temininde güçlük çekilen mesleklerde ise bu oran %10,1'dir. Sakarya işgücü piyasasında çalışanların önemli kısmı nitelik ve beceri gerektirmeyen mesleklerde iken eleman açığı ise nitelik beceri gerektiren mesleklerdedir. Nitelik ve beceri gerektirmeyen mesleklerin temininde güçlük çekilme oranı da oldukça düşüktür. Bu grafik bize işgücü piyasasında genellikle nitelik ve beceri gerektiren mesleklerin bulunmasında zorluk çekildiğini göstermektedir. Mevcut çalışanların nitelik düzeyi düşük iken ihtiyaç duyulan meslekler, nitelik düzeyi daha yüksek mesleklerdir.

Tablo 41: Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, %, Sakarya, Türkiye, 2012

SAKARYA			TÜRKİYE		
MESLEKLER	SAYI	ORAN(%)	MESLEKLER	SAYI	ORAN(%)
Gaz Altı Kaynakçısı	225	9,7	Makineci (Dikiş)	17.205	6,4
Beden İşçisi (Genel)	174	7,5	Beden İşçisi (Genel)	16.945	6,3
Satış Elemanı (Tanıtım)	85	3,7	Satış Elemanı	15.813	5,8
Şoför-Yük Taşıma	63	2,7	Garson	12.817	4,7
İmal İşçisi	62	2,7	Güvenlik Görevlisi	11.557	4,3
Makineci (Dikiş)	61	2,6	Gaz Altı Kaynakçısı	7.372	2,7
Alüminyum Doğramacı	53	2,3	Şoför-Yük Taşıma	7.214	2,7
Kompleci (Yuvarlak Örme Makinesi Oper.)	52	2,2	Aşçı	6.227	2,3
Hemşire	47	2,0	Bilgisayar Yazılım Teknisyeni	5.252	1,9
Satış Temsilcisi/plasiyer	45	1,9	Temizlik Görevlisi	4.426	1,6
Garson (Servis Elemanı)	42	1,8	Hemşire	4.397	1,6
Oto Boyacısı	42	1,8	İş Makineleri Operatörü	4.337	1,6
Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	39	1,7	CNC Tezgah Operatörü	4.050	1,5
Mobilya Döşemecisi	36	1,5	Beden İşçisi (İnşaat)	3.979	1,5
Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı	33	1,4	Dokumacı	3.779	1,4
Montajcı (Kurgucu)	32	1,4	Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı	3.551	1,3
Beden İşçisi (İnşaat)	225	9,7	Elektrik Teknisyeni/Teknikeri	3.162	1,2
Mobilya Montaj İşçisi	174	7,5	Elektrikçi	2.891	1,1
CNC Tezgah Operatörü	85	3,7	Muhasebeci	2.849	1,1
Lastik Üretim Teknisyeni	63	2,7	Mermer İşçisi	2.621	1,0
Diğer	1.216	52,2	Diğer	130.019	48,1
Toplam	2.326	100,0	Toplam	270.463	100,0

Kaynak: İPA

Temininde güçlük çekilen ilk 20 mesleğe bakıldığında Türkiye geneli ile Sakarya ilindeki 10 meslek ortaktır. Temininde güçlük çekilen meslekler genelde mesleki nitelik ve beceri gerektiren mesleklerdir. Yüksek nitelik gerektirmeyen ve düşük maliyetle yetiştirilebilecek Satış Elemanı, İmal İşçisi, Beden işçisi(genel), Garson gibi meslekler kolay bulunurken Gaz Altı Kaynakçısı, Mobilyacı, Makineci(tekstil), CNC Tezgâh Operatörü, Oto Boyacı gibi mesleklerin ağırlığına bakıldığı zaman ara eleman bulunması noktasında da büyük sıkıntı yaşanmaktadır.

Sakarya ilinde, temininde en çok zorluk çekilen meslek gaz altı kaynakçılığıdır. Toplam temininde güçlük çekilen mesleklerin %9,7'sini gaz altı kaynakçıları oluşturmaktadır. Bu mesleği %7,5 ile beden işçisi (genel) takip etmektedir. Bu meslekleri % 3,7 ile satış elemanı(tanıtım), %2,7 ile şoför-yük taşıma, %2,7 ile imal işçisi, %2,6 ile makineci(dikiş), %2,3 ile alüminyum doğramacı, %2,2 ile kompleci (yuvarlak örme makinesi operatörü), %2 ile hemşire, %1,9 ile satış temsilcisi (plasiyer) izlemektedir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerin toplam içerisindeki oranı ile açık iş oranları birbirine paraleldir. En fazla temininde güçlük çekilen meslek gruplarında açık iş oranları da yüksektir. Açık iş oranı yüksek meslek gruplarının temininde de güçlük çekilmektedir.

Grafik 49: Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Güçlük Çekilme Nedenleri, %, 2012

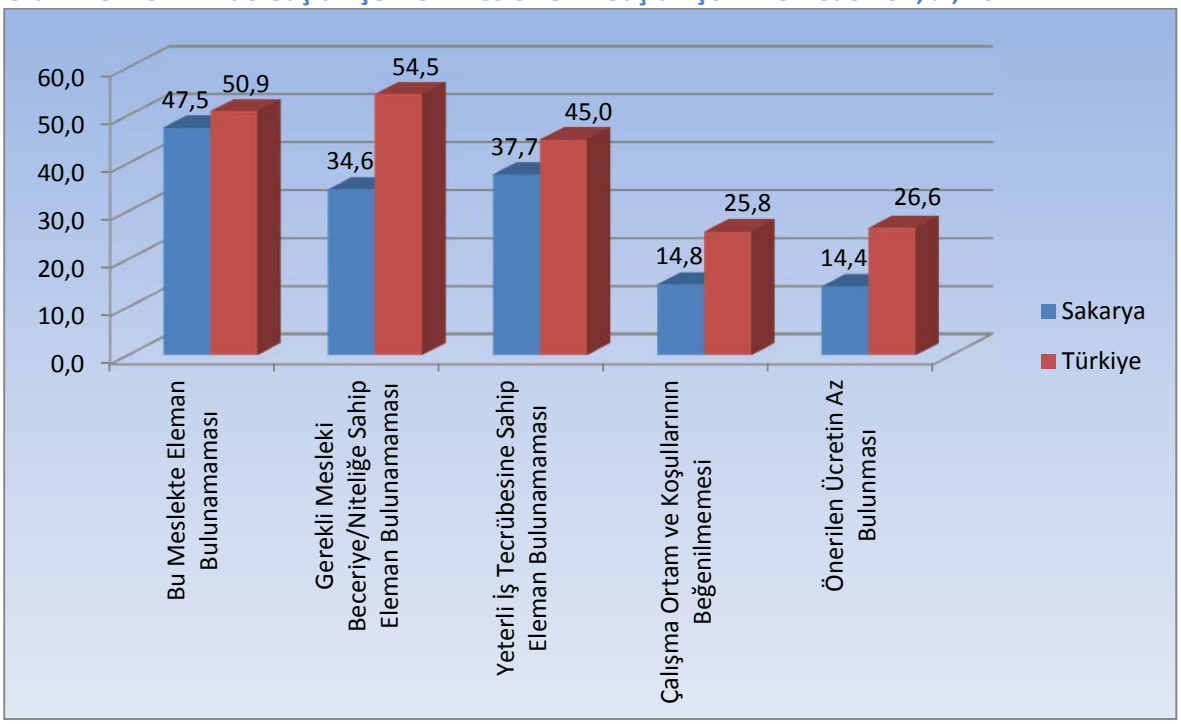

Kaynak: İl İPA[18]

İşgücü piyasasında temininde güçlük çekilen mesleklerin temininde neden güçlük çekildiği bilgisi çok önemlidir. İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması kapsamında işletmelere 2012 yılı içerisinde hangi mesleklerde eleman temin ederken güçlük çektikleri ve neden eleman temininde güçlük çektikleri sorulmuştur. İşverenlerden elde edilen bilgiler ışığında eleman temininde güçlük çekilme nedenleri değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Temininde güçlük çekilme nedenlerine bakıldığında Sakarya ilinde işverenlerin %47,5'i eleman temininde güçlük çekme nedeni olarak "ilgili meslekte eleman bulunamaması" şeklinde belirtmişlerdir. İkinci sırayı %37,7'lik oranla "yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması", üçüncü sırayı ise %34,6'lık oranla "gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip

[18] Bir meslek için birden fazla neden girilebildiği için toplamlar %100'den fazladır.

eleman bulunamaması" almaktadır. Bu üç nedeni %14,8'lik oranla "çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi" ve %14,4'lük oranla "önerilen ücretin az bulunması" izlemektedir.

Türkiye geneli için eleman temininde güçlük çekilme nedenleri hem sıralama açısından hem de oransal anlamda Sakarya ili için elde edilen sonuçlardan farklılıklar göstermektedir. Türkiye genelinde eleman temininde güçlük çekilme nedenleri arasında ilk sırada %54,5'lik oranla "gerekli mesleki beceri/niteliğe sahip eleman bulunamaması" gelirken ikinci sırada %50,9'lık oranla "ilgili meslekte eleman bulunamaması" gelmektedir. Üçüncü sırayı ise, %45'lik oranla "yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması" almaktadır.

İşveren tarafından doldurulan işyeri bilgi formlarından temininde güçlük çekilme sebebinin çok yüksek oranlı olarak iş arayan kaynaklı olduğu ve işveren kaynaklı sorunun çok düşük olduğu ifade edilmiştir. Bu veriler mesleksizlik ve işgücü piyasasının gerektirdiği nitelik ve beceriye sahip olmama durumunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Temininde güçlük yaşanan mesleklerin ilk sıralarında yer alan Gaz altı Kaynakçısı, Makineci(Tekstil), Mobilya İmalatçısı, CNC Tezgâh Operatörü, Oto Boyacı gibi mesleklerde eleman temininde güçlük çekilme nedeni olarak yüksek oranlarda bu mesleklerde eleman bulunamaması ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla, işgücü piyasasına bu mesleklerde eleman yetiştirilmesi gerekmektedir.

2.5. 2012 YILINDA İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

2012 yılı başından araştırmanın uygulandığı tarihe kadar Sakarya ili 10 ve üzeri işçi çalıştıran özel sektör işyerlerinde alınan eleman sayısı, çıkartılan eleman sayısından fazladır.

Tablo 42: Sektörlere ve İşyeri Büyüklüğüne Göre İşe Alınanlar, Sakarya, 2012

Sektör	1-9 Aralığı	10-49 Aralığı	50+ Aralığı	Toplam	Dağılım (%)
Bilgi ve İletişim	2	19	25	46	0,5
Diğer Hizmet Faaliyetleri	3	30	10	43	0,4
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	0	22	38	60	0,6
Eğitim	3	157	86	246	2,5
Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	3	50	0	54	0,6
Gayrimenkul Faaliyetleri	1	8	0	9	0,1
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	9	198	86	293	3,0
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence Ve Spor	0	0	11	11	0,1
Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	9	20	0	29	0,3
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	9	39	61	108	1,1
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	0	7	10	17	0,2
Toptan Ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı	99	796	996	1891	19,4
Ulaştırma Ve Depolama	6	108	171	286	2,9
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	17	147	869	1033	10,6
İmalat	53	1171	3095	4319	44,3
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	8	75	97	180	1,8
İnşaat	91	539	485	1115	11,4
Toplam	314	3388	6039	9740	100

Kaynak: İPA

2012 yılında işyerlerinde sektörlere ve işyeri büyüklüklerine göre eleman alım durumu değerlendirildiğinde; 1-9 arası kişi çalıştıran işyerlerinde 314 kişi, 10-49 arası kişi çalıştıran işyerlerinde 3.388 kişi ve 50 ve üzeri işçi çalıştıran işyerlerinde 6.039 kişi olmak üzere toplam 9.740 kişinin işe alındığı görülmektedir.

İşe alımın en fazla olduğu sektör 4.319 kişi ile imalat sektörü olup, bu sektörü 1.891 kişi ile toptan ve perakende ticaret, 1.115 kişi ile inşaat ve 1.033 kişi ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü izlemektedir. Oransal olarak bakıldığında ise, işe alımların %44,3'ü imalat, %19,4'ü toptan ve perakende ticaret, %11,4'ü inşaat ve %10,6'sı idari ve destek hizmet faaliyetleri sektöründe gerçekleşmiştir.

Tablo 43: Sektörlere ve İşyeri Büyüklüğüne Göre İşten Çıkarılanlar, Sakarya, 2012

Sektör	1-9 Aralığı	10-49 Aralığı	50+ Aralığı	Toplam	Dağılım (%)
Bilgi ve İletişim	2	22	0	24	0,3
Diğer Hizmet Faaliyetleri	3	11	12	26	0,3
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	0	24	32	56	0,7
Eğitim	2	132	42	176	2,0
Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	3	42	0	45	0,5
Gayrimenkul Faaliyetleri	1	1	0	2	0,0
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	9	151	90	250	2,9
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence Ve Spor	0	0	11	11	0,1
Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	4	19	0	23	0,3
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	8	46	61	115	1,3
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	0	2	10	12	0,1
Toptan Ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının Ve Motosikletlerin Onarımı	134	606	961	1702	19,8
Ulaştırma Ve Depolama	3	84	158	246	2,9
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	13	129	899	1041	12,1
İmalat	78	1040	2727	3845	44,6
İnsan Sağlığı Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	9	35	97	141	1,6
İnşaat	112	458	327	897	10,4
Toplam	382	2802	5428	8612	100

Kaynak: İl İPTA

2012 yılında Sakarya ilinde, 1-9 arası işçi çalıştıran işyerlerinde 385 kişi, 10-49 arası işçi çalıştıran işyerlerinde 2.802 kişi ve 50 ve üzeri işçi çalıştıran işyerlerinde ise, 5.428 kişi olmak üzere toplam 8.612 kişi işten çıkmış veya çıkarılmıştır.

İşten çıkma veya çıkarılmanın en fazla olduğu sektör, işe alımlarda olduğu gibi 3.845 kişi ile imalat sektörü olup, bu sektörü sırasıyla; 1.702 kişi ile toptan ve perakende ticaret, 1.915 kişi ile toptan ve perakende ticaret, 1.041 kişi ile idari ve destek hizmet faaliyetleri ve 897 kişi ile inşaat sektörleri takip etmektedir. Oransal olarak bakıldığında ise, işten çıkan veya çıkarılanların %44,6'sı imalat, %19,8'i toptan ve perakende ticaret, %12,1'i idari ve destek hizmet faaliyetleri ve %10,4'ü inşaat sektöründe gerçekleşmiştir.

2012 yılında işyerlerinde sektörlere ve işyeri büyüklüklerine göre eleman alımı ve eleman çıkma veya çıkarılma durumu birlikte değerlendirildiğinde; imalat ve ticaret sektörlerinde sirkülâsyonun çok yüksek olduğu görülmektedir.

Sakarya ilinde işten çıkan veya çıkarılan toplam 8.612 kişiye karşılık toplam 9.740 kişinin işe alındığı görülmekte iken, Türkiye için bu rakamlar 1.409.278 kişinin işten çıkarılmasına karşılık 1.766.399 kişinin işe alındığını göstermektedir. Bu veriler doğrultusunda; Sakarya için net istihdam artışının 1.128 kişi, Türkiye için ise 357.121 kişi olduğu görülmektedir.

Grafik 50: 2012 Yılında Sektörlerde Meydana Gelen Net İstihdam Değişimi, %, 2012

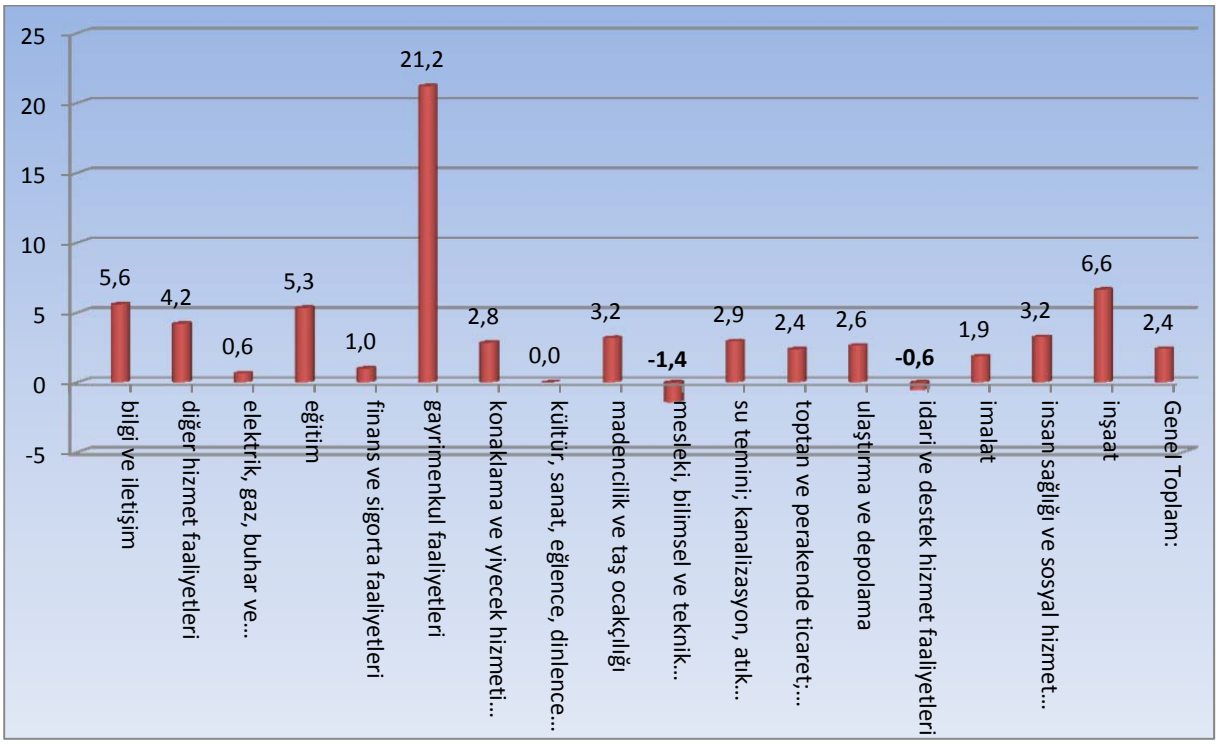

Kaynak: İl İPTA

2012 yılındaki İl genelindeki istihdam artışını, toplam çalışan sayılarına oranladığımızda toplam istihdamın %2,4'ünü oluşturdukları görülmektedir. Çalışan sayısına göre en fazla oranda artış %21,2 ile Gayrimenkul Faaliyetleri sektörüdür. Daha sonra ise, %6,6 ile İnşaat sektörü ve 5,6 ile Bilgi ve İletişim sektörleri gelmektedir. Çalışan sayısına göre Mesleki Bilimsel ve Teknik Faaliyetler sektöründe %-1,4'lük azalış ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörlerinde %0,6'lık azalış görülmektedir. Yani bu sektörlerde çıkışlar girişlerden fazladır.

İl net istihdam artışının sektörel dağılımı Türkiye'den farklıdır. Türkiye sonuçlarında çalışan sayısına göre en fazla oranda artışın olduğu sektör, %13,7'lik oranla Konaklama ve Yiyecek Faaliyetleri Hizmet Faaliyetleri sektörüdür. Saha çalışmasının yapıldığı dönemde Turizm sektörünün daha hareketli olması bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Daha sonra ise %11'lik oranla Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve spor sektörü ile %10,6'lık oranı ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörleri gelmektedir.

2.6. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

Gelecek istihdam beklentisi kısa (altı aylık) ve orta (bir yıllık) dönemler itibariyle ölçülmek istenmiştir.

Tablo 44: Kısa ve Orta Vadede Net İstihdam Artışının Sektörlere Göre Dağılımı, %, 2012

SEKTÖR	31 Aralık 2012	30 Haziran 2013
Bilgi ve İletişim	0,8	1,5
Diğer Hizmet Faaliyetleri	1,0	6,9
Elektrik, Gaz ve Buhar Üretim	0,0	1,0
Eğitim	1,0	0,2
Finans ve Sigorta	0,7	1,0
Gayrimenkul Faaliyetleri	15,2	15,2
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti	0,1	3,0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	11,1	2,2
Mesleki, Bilimsel ve Teknik	0,6	1,0
Toptan ve Perakende Ticaret	1,1	3,8
Ulaştırma ve Depolama	0,3	2,6
İdari ve Destek Hizmet	38,6	7,5
İmalat	6,2	7,2
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet	1,0	-0,6
İnşaat	0,8	7,9
Toplam	4,9%	5,7%

Kaynak: İl İPTA

Sakarya İli İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre 2012 yılının Aralık ayı sonu itibarıyla net istihdam artışı beklentisi %4,9 iken, bu beklenti 2013 yılı Haziran ayı sonunda 0,8 puan artış göstererek %5,7'ye yükselmiştir. Türkiye genelinde kısa vadede %1,9 orta vadede %3,7 oranından istihdam artışı beklenmektedir. Sakarya ilinde beklenen istihdam artış oranları Türkiye genelinden yüksektir.

2012 yılı Aralık ayı sonu itibariyle sektörler içerisinde istihdam değişimine oransal olarak bakılacak olursa, sektör içerisinde net istihdam değişim oranın en yüksek olduğu üç sektörün; %38,6 ile İdari ve Destek Hizmetleri, %15,2 ile Gayrimenkul Faaliyetleri ve %11,1 ile Madencilik ve Taş ocakçılığı sektörü olduğu görülecektir[19]. Herhangi bir sektörde istihdam azalışı beklenmemektedir.

2013 yılının ilk yarısı sonu itibariyle ise, en fazla net istihdam artış oranı beklentisi olan sektörler %15,2 ile Gayrimenkul Faaliyetleri, %7,9 ile İnşaat ve %7,5 ile İdari ve Destek Hizmetleri sektörü olduğu görülecektir. İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektöründe istihdam azalışı beklenmektedir. İnşaat sektöründe ise, kısa vadede mevsimsellikten dolayı artış beklenmez iken, orta vadede önemli bir istihdam artışı beklenmektedir.

[19] Burada oranlar değerlendirilirken Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründe bulunan işyerlerinin toplam işyerleri içerisindeki payının yüzde 0,16 ve Bilgi ve İletişim sektöründe faaliyette bulunan işyerlerinin toplam işyerleri içerisindeki payının yüzde 0,49 olduğu göz ardı edilmemelidir

Tablo 45: En Fazla İstihdam Artışı Beklenen Meslekler

EN FAZLA İSTİHDAM ARTIŞI BEKLENEN MESLEKLER	
31 ARALIK 2012	30 HAZİRAN 2013
Kablo Ağı Bantlama Elemanı	İmal İşçisi
Beden İşçisi (Genel)	Beden İşçisi (Genel)
Beden İşçisi (Temizlik)	Beden İşçisi (İnşaat)
İmal İşçisi	Gaz Altı Kaynakçısı
Gaz Altı Kaynakçısı	Mobilya Montaj İşçisi
Kasap	Güvenlik Görevlisi
Güvenlik Görevlisi	Beden İşçisi (Temizlik)
Montajcı (Kurgucu)	Garson (Servis Elemanı)
Makineci (Dikiş)	Satış Elemanı (Tanıtım)
Dikiş Makinesi Operatörü-Kumaş	Oto Boyacısı
Satış Elemanı (Tanıtım)	Makineci (Dikiş)
Kompleci (Yuvarlak Örme Makinesi Operatörü)	Plastik Doğramacı /PVC Doğrama-İmalat Mon.
Mobilya Montaj İşçisi	Diğer Ağaç İşleme Makinesi Operatörleri
Şoför-Yük Taşıma	Kompleci (Yuvarlak Örme Makinesi Operatörü)
Oto Boyacısı	Şoför-Yük Taşıma
Makine Montajcısı (Genel)	Mobilya Döşemecisi
Tekstil Terbiye İşçisi	CNC Tezgah Operatörü
Beton Transmikser Operatörü	Tekstil Terbiye İşçisi
Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)	Makine Montajcısı (Genel)
CNC Tezgah Operatörü	Pazarlamacı (Satış Temsilcisi)

Kaynak: İl İPTA

Hangi mesleklerin istihdamında artış ya da azalış olacağına dair öngörü sahibi olmanın en büyük faydası Aktif İşgücü Politikalarını bu mesleklere yöneltmektir. Bu sayede istihdamın artırılmasına ve işsizliğin azaltılmasına doğrudan katkı sunulmaktadır.

31 Aralık 2012 ve 30 Haziran 2013 tarihlerinde istihdam en fazla istihdam artışı beklenen meslekler incelendiğinde 14 mesleğin her iki tarihte ilk 20 içerisinde olduğunu görmekteyiz. İstihdam artışı beklenen mesleklerde mevsimselliğin etkisi görülmemektedir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki neden istihdam artışı beklenen mesleklerin İmalat sektöründe olmasıdır.

Tablo 46: En Fazla İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler

EN FAZLA İSTİHDAM AZALIŞI BEKLENEN MESLEKLER	
31 ARALIK 2012	30 HAZİRAN 2013
Fast Food Hazırlayıcısı-Hamburger, Tost,	Okul Öncesi Öğretmeni
Beden İşçisi (İnşaat)	Çocuk Bakıcısı
Plastik Mamuller İmal İşçisi	Direksiyon Eğitmeni
Kaynakçı (Oksijen Ve Elektrik)	Alan Şefi (Mesleki Ve Teknik Eğitim)
CNC Lazerle Kesme Operatörü	Aşçı
Garson (Servis Elemanı)	Aşçı Yardımcısı
Diğer İmalat Ve İlgili İşçiler (Makine İle)	Müdür (Anaokulu)
Reyon Görevlisi	Okul Müdürü
İnşaat Bekçisi	Muhasebe Yetkilisi
Oto Yedek Parça Satış Elemanı	-
Elektrik Teknikeri	-
Bekçi	-

Kaynak: İl İPTA

Kısa ve orta vadede Sakarya ilinde istihdam azalışı beklenen mesleklere bakıldığında kısa vadede sadece 12 meslekte orta vadede ise 9 meslekte istihdam azalışı beklenmektedir. Hem kısa hem de orta vadede istihdam azalışı beklenen ortak bir meslek bulunmamaktadır. Kısa ve Orta vadede istihdam azalışı beklenen bazı mesleklerde mevsimsellik etkisi görülmektedir. Kısa vadede en fazla istihdam azalışı beklenen meslek Beden İşçisi (İnşaat) iken ilk 20 meslek içerisinde İnşaat sektörüne yönelik meslekler dikkat çekmektedir. Orta vadede istihdam azalışı beklenen mesleklerde ise Eğitim sektörüne ilişkin meslekler dikkat çekmektedir. Özel sektörde faaliyet gösteren dershaneler yaz aylarında aktif olarak çalışmadıkları için istihdam azalışı beklenmektedir.

SONUÇ

Küreselleşme süreci ile birlikte ortaya çıkan değişimler işgücü piyasalarını da önemli derecede etkilemiş ve özellikle 1990'lardan bu yana tüm dünyada işsizlik ve istihdam sorunun giderek arttığı gözlenmiştir. Bu durum işsizliği azaltmayı ve istihdamı arttırmayı amaçlayan politikaların önemini arttırmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de işsizlik ve istihdam sorunu büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde işsizlikle mücadele ve istihdamı arttırmaya yönelik politika ve programlara özellikle son yıllarda daha ağırlık verilmiş ve daha etkin bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır.

Sakarya ili ekonomisinin Türkiye ekonomisi içinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Sakarya, GSYH'dan alınan pay, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve rekabetçilik gücü açısından Türkiye'deki 81 il arasında üst sıralarda yer almaktadır.

Sakarya'da çalışma çağındaki nüfusun payı, Türkiye ortalamasının üzerindedir. Çalışabilir yaştaki nüfusun ağırlıklı kısmını lise altı eğitimliler (%57,7) oluşturmaktadır. Sakarya ilinde nüfusun önemli bir kısmını ise gençler oluşturmaktadır. Bu durum, Sakarya'nın genç işgücü bakımından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca genç nüfus oranının yüksekliği, Sakarya ilinde istihdam yaratmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

İŞKUR'a kayıtlı işsizler incelendiğinde Sakarya ilinde 2012 yılında kayıtlı işsiz sayısı 30.872 kişidir. Kayıtlı işsizlerin %57'si erkek %43'ü kadındır. En yüksek kayıtlı işsiz sayısı, 20-24 yaş grubundadır ve İlin nüfusunun yarıya yakını (%47,9) Lise altı eğitim seviyesindedir.

Sakarya Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nce, İlde 2012 yılı itibariyle 11.159 kişi işe yerleştirilmiştir. Sakarya ilinde en fazla işe yerleştirmenin olduğu yaş grubu 20-24 yaş grubu iken en fazla işe yerleştirmenin olduğu eğitim seviyesi ilköğretimdir. İşe yerleştirilenlerin %33,8'i kadın, %66,2'si erkektir.

Ülkemizin genel sorunu olan işsizlik ve istihdam sorunu Sakarya ili için de önemli bir sorundur. 2010 yılı sonuçlarına göre Sakarya ilinde gerek işgücüne katılım oranı gerekse istihdam oranı Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Sakarya ilindeki işsizlik oranı ile Türkiye genel işsizlik oranı arasında ise önemli bir fark bulunmamaktadır.

Sakarya ilinde 2012 yılı Eylül-Ekim aylarında gerçekleştirilen Yerel Düzeyde İşgücü Piyasası Analizi Talep Araştırması çerçevesinde toplam 1124 işyeri ile görüşülmüştür. Bu işyerlerinin 193'ünün (%17,2) 50 üzeri çalışanı, 688'inin (%61,2) 10-49 çalışanı, 243 tane işyerinin (%21,6) 1-9 arasında çalışanı vardır. Her ne kadar 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri, araştırmada örnekleme çerçevesi olarak seçilmiş olsa da, 243 adet işyerinin 1-9

arası kişi çalıştıran işyerine dönüştüğü gerçekleştirilen saha çalışması esnasında tespit edilmiş olup, bu işyerleri de araştırma kapsamına alınmıştır.

İşyerleri il ilgili araştırma sonuçlarına göre, anket yapılan işyerlerinde 880 farklı meslekte toplamda 46.975 kişi çalışmaktadır ve çalışanların %80,2'si erkek ve %19,8'i kadındır. İşyerlerinin büyük çoğunluğu imalat sektöründe faaliyet göstermektedir ve toplamda en fazla çalışanın olduğu sektör İmalat sektörüdür. Kadınlarda da erkeklerde de en fazla çalışılan sektör, İmalat ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörüdür. Çalışanların meslek grupların göre dağılımın baktığımızda hem erkeklerde hem de kadınlarda en fazla çalışanın "Nitelik Gerektirmeyen Meslekler" grubunda olduğunu görmekteyiz. Toplam istihdamdakilerin %22'si nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışmaktadır. Erkeklerin %22'si nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışmakta iken bu oran kadınlarda %22,3'tür.

Araştırma kapsamındaki işyerlerinde çalışanların önemli bir bölümünü ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Bunu genel lise ve meslek lisesi mezunları izlemektedir. Bu işyerlerindeki işçilerin büyük bir çoğunluğu daimi işçi statüsünde çalışmaktadır.

Sakarya genelinde referans dönemi (10 Eylül-31 Ekim 2012) içinde işletmelerde 2525 açık iş olduğu tespit edilmiştir. En fazla açık iş İmalat sektöründe bulunmaktadır. İmalat sektörünün arkasından en fazla açık işin bulunduğu faaliyet kolu sırasıyla Toptan ve Perakende Ticaret ile İnşaat'tır. EUROSTAT, "Açık İş / (İstihdam + Açık iş) x 100" formülünü kullanarak açık iş oranını hesaplamaktadır. Bu formül ile hesaplandığında açık iş oranının Sakarya geneli için %5,1 olduğu görülmüştür. Sektörel olarak açık iş oranlarına bakıldığında açık iş oranının en yüksek olduğu sektör İmalat sektörüdür. Daha sonra sırasıyla İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, Bilgi ve İletişim, Toptan ve Perakende Ticaret sektörleri gelmektedir.

Meslek gruplarına göre açık işlere bakıldığında açık işlerin yarısına yakın kısmı Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek grubudur. Daha sonra sırası ile en fazla açık iş, Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve Nitelik Gerektirmeyen Meslekler gruplarında vardır. Buradan da görüldüğü gibi açık işler daha fazla nitelik ve beceri gerektiren mesleklerdendir. Açık iş oranlarının en yüksek olduğu meslek grupları ise sırasıyla %11,2'lik oranla Tesis ve Makine Operatörleri, %6,6'lık oranla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve %3,8'lik oranla Nitelik Gerektirmeyen Meslek gruplarıdır.

En fazla açık iş İmal İşçisi ve Beden İşçisi (Genel) mesleğindedir. Daha sonra en fazla açık iş verilen meslekler ise, Gaz Altı Kaynakçısı, Makineci (Dikiş), Satış Elemanı(Tanıtım), Metal Dökümcüsü, Mobilya Montaj işçisi, Mobilya Döşemecisi, Makine Bakım Onarımcısı şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu açık işler için işletmeler tarafından en fazla talep edilen asgari eğitim düzeyi %51,4 ile Meslek Liseleridir. Daha sonra %18 ile Lise Altı eğitim ve %16,8 ile farketmez seçeneği gelmektedir. Başka bir deyişle işverenlerin yarısı açık iş bulunduğunu belirttikleri mesleklerde Meslek Lisesi mezunlarını talep etmektedirler. Bu durum Sakarya

ilinde sanayi sektörünün ağırlıklı olması ve sanayi sektöründe meslek lisesi mezunlarının daha çok tercih edilmesinden kaynaklanmaktadır. İşyerlerinin ihtiyaç duydukları mesleklerde istenen nitelik ve becerilere bakıldığında ise, en fazla talep edilen becerilerin, %74,2 ile Fiziki ve Bedensel Yeterlilik, %43,3 ile Takım Çalışması ve %37,7 ile İletişim ve İfade Yeteneği olduğu görülmektedir. En az talep edilen beceri ve nitelikler ise satış ve pazarlama ve yabancı dil becerisidir. Sakarya ilinde işverenler en fazla İŞKUR aracılığıyla açık işler için eleman aramaktadırlar. Daha sonra sırası ile İnternet siteleri, akraba-eş-dost aracılığı, gazete ve özel istihdam büroları gelmektedir.

Araştırmaya dâhil olan işyerlerinin yaklaşık olarak yarısı son 12 aylık dönemde personel temininde güçlük yaşadığını belirtmişlerdir. Personel temin etmede en çok güçlük çeken sektör sanayi (İmalat) sektörüdür. İşyerlerinin temininde en çok güçlük çekilen meslekler ise; Gaz Altı Kaynakçısı, İmal İşçisi, Satış Elemanı (Tanıtım), Makineci (Dikiş), Oto Boyacısı, Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı ve CNC Tezgâh Operatörüdür. Temininde en çok güçlük çekilen meslekler de, açık iş bulunan mesleklerde olduğu gibi büyük çoğunlukla sanayi sektöründedir. Yine temininde güçlük çekilen mesleklerin önemli bir bölümü açık işlerdeki mesleklerde olduğu gibi hem nitelik hem de beceri gerektiren mesleklerdir. Ancak temininde güçlük çekilen mesleklerde ihtiyaç duyulan kişi sayısı en çok büyük ölçekli işyerlerindedir.

İşyerlerinin personel temin etmede güçlük çekme nedenlerinin başında ise Meslekte eleman bulunamaması gelmektedir. Bunu yeterli deneyime sahip eleman bulunamaması, gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması, çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi ve önerilen ücretin az bulunması izlemektedir.

2012 yılı başından araştırmanın uygulandığı tarihe kadar Sakarya ili 10+ özel sektör işyerlerinde alınan eleman sayısı çıkartılan eleman sayısından fazladır. İşe alım ve işten çıkarılmanın en fazla olduğu sektör İmalat sektörü olup bunu Toptan ve Perakende sektörü takip etmektedir.

Araştırma kapsamında işyerlerinin çoğu önümüzdeki 12 ay içerisinde işyerinde eleman İhtiyacının artacağını düşünürken, az bir bölümü sabit kalacağını ifade etmektedir. 31 Aralık 2012 sonu itibariyle tüm sektörlerde istihdam artışı beklenirken en fazla istihdam artışı beklenen sektörler sırasıyla; İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri, Gayrimenkul Faaliyetleri ve Madencilik ve Taş Ocakçılığı sektörleridir. 30 Haziran 2013 tarihinde ise İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektörü Hariç tüm sektörlerde istihdam artışı beklenmektedir. En fazla istihdam artışı yine Gayrimenkul Faaliyetleri sektöründe iken ikinci sırada İnşaat ve üçüncü sırada İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü gelmektedir.

Araştırmaya katılan işyerlerine göre gelecek 12 ay içinde en çok istihdam artışı beklenen mesleklerden bazıları; İmal İşçisi, Gaz Altı Kaynakçısı, Güvenlik Görevlisi, Dikiş Makinesi Operatörü, Plastik Doğramacı, Mobilya İmalatçısı/Mobilyacı (Ahşap), CNC Tezgâh Operatörü, Garson (Servis Elemanı) ve Şoför (Yük Taşıma) şeklindedir. İstihdam artışı

beklenen mesleklerin büyük çoğunluğu küçük ve orta ölçekli işyerlerinde ve sanayi sektöründe bulunmaktadır. İşyerlerinin gelecek 12 ay içinde en çok istihdam azalışı bekledikleri mesleklerden bazıları ise; Fast Food hazırlayıcısı, Beden İşçisi (İnşaat), Güvenlik Görevlisi, Direksiyon Eğitmeni, Aşçı ve Bekçi şeklindedir.

Tüm bu sonuçlar göstermektedir ki, Sakarya ili gelişmişlik bakımından Türkiye'nin önemli illeri arasında yer alsa da ciddi bir işsizlik ve istihdam sorunu yaşamaktadır.

Sonuç olarak, Sakarya ilinde işsizliğin önlenmesi ve istihdamın arttırılması için işyerlerinin ve işsizlerin de beklenti ve önerileri dikkate alınarak yapılması gerekenler şu şekilde özetlenebilir;

- Sakarya ilinde sanayi sektörünün çok önemli bir yeri olduğu açıktır. İşyerlerinin büyük bir çoğunluğu sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Dolayısıyla işyerlerinin gerek bugünkü gerekse gelecekteki işgücü ihtiyaçları incelendiğinde daha çok sanayi sektörünün işgücü ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. Sakarya ilinde sanayi sektöründe faaliyet gösteren işyerleri özellikle nitelik ve beceri gerektiren işgücüne ihtiyaç duymakta ve işgücü temin etmede zorluk yaşadıklarını belirtmektedirler. İşyerlerinin işgücü temininde güçlük çekme nedenlerinin başında ise gerekli mesleki beceriye sahip eleman bulunamaması gelmektedir. Bu yüzden Sakarya ilinde öncelikle Meslek Liselerinin ve Meslek Yüksek Okullarının sanayi sektörünün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde kalite ve etkinliği arttırılmalı ve öğrenciler bu okullara yönlendirilmelidir. Ayrıca İŞKUR ve diğer mesleki eğitim veren kurumların da, bu ihtiyacı karşılamaya yönelik mesleki eğitim programlarına ağırlık vermesi gerekmektedir.

- Sakarya ilinde gelecek 12 aylık dönem içerisinde küçük ve orta ölçekli işyerlerinin yaklaşık yarısı eleman ihtiyacında artış beklemektedir. İstihdam artışı beklenen mesleklerin de büyük çoğunluğu küçük ve orta ölçekli işyerlerinde bulunmaktadır. Bu noktada Sakarya ilinde özellikle KOSGEB'in istihdam arttırıcı çalışmaları teşvik etmesi ve bu yöndeki faaliyetlerini arttırması gerekmektedir. Ayrıca işsizlerin doğru politika ve programlarla istihdam artışı beklenen mesleklere hazır hale getirilmesi önemlidir.

- Sakarya ilinde kadınların iş bulamama nedenlerine bakıldığında birinci sırada deneyimsizlik, ikinci sırada yetersiz eğitim yer almaktadır. Bu noktada kadınlara yönelik mesleki eğitim programlarının arttırılması ve kadınların işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerilerle donatılması gerekmektedir.

- Sakarya ilinde işsizlerin işten ayrılmada etkili olan unsurların başında düşük ücret gelmekte, bunu işin sigortasız olması, işten çıkarılmak izlemektedir. Sakarya ilinde düşük ücretin ve güvencesizliğin önemli bir sorun olduğu açıktır. İşsizlerin gelecekle ilgili beklentileri de incelendiğinde, işsizlerin "asgari ücretin altında ücret verilmemesi" ve "kişilere hak ettikleri ücretin verilmesi", "iş güvencesinin arttırılması" gibi beklentileri bulunmaktadır. Bu doğrultuda işyerlerinin denetimlerinin arttırılması ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınması gereklidir.

- Sakarya'da işyerlerinin en çok destek aldığı kurumlar İŞKUR ve Ticaret ve Sanayi Odasıdır. Bu durum işyerlerinin diğer kurum ve kuruluşlarla olan bağının zayıf olduğunu göstermektedir. Özellikle KOSGEB ile olan bağın ve sanayi-üniversite işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

- Sakarya ilinin genç bir nüfusu ve dolayısıyla genç bir işgücünün olduğu düşünüldüğünde, gençlerin istihdam edilebilirliğini arttıracak yenilikçi veya alana yeni meslekler kazandıran projelere önem verilmelidir. Gerek sosyal taraflar gerekse sivil toplum kuruluşları bu projelerin geliştirilmesi ve uygulanmasına katkıda bulunmalı ve bu konuda İŞKUR ile işbirliği yapmalıdır.

- Sakarya'da gerek işsizler gerekse işyerleri yaptıkları öneriler de, İŞKUR'un hizmetleri ile ilgili tanıtım faaliyetlerini arttırmasını gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum işyerlerinin ve işsizlerin İŞKUR'un hizmetlerini tam olarak bilmediklerini ortaya koymaktadır. Bu yüzden İŞKUR'un tanıtım faaliyetleri düzenleyerek bilgilendirme ve bilinçlendirmeyi arttırması gerekmektedir.

Tüm ülkede olduğu gibi Sakarya ilinde de işsizlik ve istihdam sorunu önemli boyutlardadır. Sakarya ilinin genç nüfusu da dikkate alındığında yeni iş imkânlarının bir an önce yaratılması gerekmektedir. Ayrıca işsizlikle mücadele ve istihdamı arttırmaya yönelik politika ve programlarının ilin yerel ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak yaygınlaştırılması ve etkinliğinin arttırılması önemlidir. Bu konuda özel sektör, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarından da gerekli desteğin alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

-Biçerli, M. Kemal (2009), Çalışma Ekonomisi, Beta Basım Yayım, İstanbul.

-İŞKUR İstatistik Yıllıkları

-Kalkınma Bakanlığı (2012), 2012 Yılı Yatırım Programı,2012

-Korkmaz Adem ve Adnan Mağiroğulları (2007), İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları

-Lordoğlu, Kuvvet, Nurcan Özkaplan ve Mete Törüner (1999), Çalışma İktisadı, Beta Basım Yayım, İstanbul.

-MARKA (2010), TR 42 Doğu Marmara Bölge Planı 2010-2013, Marka Yayınları, Eylül 2010.

-MEB, Milli Eğitim İstatistikleri (201-2012)

-Murat, Sedat (2007), Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2007-73, İstanbul.

-Sakarya Valiliği (2011), İstatistiklerle Sakarya 2010, Haziran 2011.

-Sakarya Büyükşehir Belediyesi, 2010-2014 Stratejik Plan,

-SATSO (2010), 2010 Yılı İktisadi Raporu, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sakarya.

-SATSO (2011), 2011 Yılı İktisadi Raporu, Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sakarya.

-SGK, Aylık İstatistik Bülteni

-TÜİK (2012) Adrese Dayalı Nüfusu Kayıt Sistemi Sonuçları, 2012

-TOBB istatistikleri

-TOBB (2011), Ekonomik Rapor 2010, TOBB Yayını, Ankara.

-TÜİK (2011), Seçilmiş Göstergelerle Sakarya 2011 Türkiye İstatistik Kurumu,

-TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri

-TÜİK (2011), Bölgesel İstatistikler TR42 2010, Türkiye İstatistik Kurumu,

-TÜİK (2011), Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu

-TÜİK (2007), İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri,

-TÜSİAD (2002), Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İşsizlik,

-URAK (2011), İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010, Uluslararası Rekabet Araştırma Kurumu Yayını, İstanbul.

-Zaim, Sabahaddin (1997), Çalışma Ekonomisi, Filiz Kitabevi, İstanbul.

EKLER

Ek 1- İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu

….. İLİ İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI
(İŞYERİ BİLGİ FORMU)
Sayın İşyeri Yetkilisi,
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından gerçekleştirilecek olan işgücü piyasası araştırması ile ilimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümüne yönelik işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmesi amaçlanmaktadır.
Bilgi verme ve gizlilik
Kurum ve kuruluşlardan alınan bu bilgiler, yalnızca istatistiksel çalışmalarda kullanılmak amacıyla toplanmakta olup, gizliliği 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile teminat altına alınmıştır. Kanun uyarınca sizden alınan bu bilgilerden şahsınıza özel olanlar; idari, adli ve askeri hiçbir organ, makam, merci veya kişiye verilemez, istatistik amacı dışında kullanılamaz. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunun Madde 21-Gereğince Kurum tarafından, kamu ve özel kesim işyerlerinden iş ve işgücü konularında bilgi istenildiğinde, belirtilen süre içinde bilgi verilmesi zorunludur. İşverenlerden toplanan bilgiler, Kurum hizmetlerinden başka amaçla kullanılamaz. İkinci fıkraya aykırı davrananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 136 ncı maddesi hükümleri uygulanır.”
Kapsam
Bu araştırma, İlinizdeki 10 ve daha fazla kişi istihdam eden tüm İşyerlerini kapsamaktadır. İlgi formunun, İşyeri sahibi veya ortakları, müdür bulunan İşyerlerinde İnsan Kaynakları, Personel, İşletme veya Muhasebe Müdürleri tarafından doldurulması önerilmektedir.
Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bilgi formunu doldurarak verdiğiniz bilgiler ve çalışmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.
Örnek No:
İşyerinin Yasal Ünvanı :
İşyerinin Tabela Ünvanı:
…..
ADRES BİLGİLERİ
…..
Formu Cevaplayan İşyeri Yetkilisinin Bilgileri
…..
BİLGİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK ADRES TELEFON VE FAKS NUMARALARI
…..

Bölüm I - İŞYERİ FAALİYETİ

1: İşyerinin ana iktisadi faaliyetini aşağıdaki listeden işaretleyiniz(*)

01		Madencilik ve Taş ocakçılığı
02		İmalat
03		Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
04		Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
05		İnşaat
06		Toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motorsikletlerin onarımı
07		Ulaştırma ve depolama
08		Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
09		Bilgi ve iletişim
10		Finans ve sigorta faaliyetleri
11		Gayrimenkul faaliyetleri
12		Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
13		İdari ve destek hizmet faaliyetleri
14		Eğitim
15		İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
16		Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
17		Diğer hizmet faaliyetleri

(*) Sadece bir faaliyet kolu işaretlenecektir.

Sayfa 1

2: İşyerinin iktisadi faaliyet kodu işyeri listesindeki ile	Aynı		
	Değişmiş		
3: İşyeri mevsimlik çalışıyor mu?	Evet		→ Soru 4'e geçiniz.
	Hayır		→ Soru 4'e geçiniz.

Bölüm II - MEVCUT İSTİHDAM

S4: İşyerinizde çalışmakta olan mevcut personeli fiilen yaptıkları işlere göre sıralayınız?

01	02	03	04
Yapılan iş (Örnek; mimar, ziraat mühendisi, harita teknikeri, buldozer operatörü,	Erkek	Kadın	Toplam

Bölüm III -AÇIK İŞLER

S5: İşyerinizde şu an eleman ihtiyacı duyduğunuz meslekleri ve her meslekte ihtiyaç duyulan eleman sayısını belirtiniz?

S5.1: Eleman ihtiyacı duymuyoruz ☐ → Soru 6.1'e geçiniz.

01	02	03	04	05	06
Eleman İhtiyacı Duyulan Meslekler	Toplam Açık İş Sayısı	Talep Edilen Asgari Eğitim Düzeyi 1. Lise altı 2. Genel lise 3. Meslek lisesi 4. Meslek yüksekokulu 5 Lisans 6. Lisans üstü 7. Farketmez	Beceri İhtiyacı (*) 1. Bilgisayar kullanımı 2. Fiziki ve Bedensel yeterlilik 3. Hesap yapabilme (analitik beceri) 4. Mesleğe ilişkin yeterli bilgi 5. Proje tabanlı çalışma 6.Satış ve pazarlama becerisi 7. Sorun çözme ve bağımsız karar verme becerileri 8. Takım çalışması 9-Yabancı dil 10. İletişim ve ifade yeteneği 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	İhtiyaç duyduğunuz elemanı şu anda hemangi bir yolla arıyor musunuz? 1-EVET 2- HAYIR	Açık işlerinizi hangi yolla arıyorsunuz (*) 1. İŞKUR aracılığıyla 2. Gazete 3. Akraba-Eş Dost 4. İnternet Siteleri 5. Özel İstihdam Büroları 1 2 3 4 5
	___	__		__	

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

S6.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman alımı yapıldıysa mesleklere göre belirtiniz?

S6.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman alımı yapılmadı. ☐ → Soru 7'e geçiniz.

01	02
Eleman Alınan Meslekler	Alınan Eleman Sayısı
	___

BÖLÜM IV. İŞE GİRİŞ-ÇIKIŞLAR

S7.1: İşyerinizde, 2012 yılı içerisinde eleman çıkma/çıkarılma durumunu mesleklere göre belirtiniz?

S7.2: 2012 yılı içerisinde işyerinde eleman çıkma/çıkarılma durumu olmadı. ☐ → Soru 8'e geçiniz.

01	02
Eleman Çıkan / Çıkarılan Meslekler	Çıkan / Çıkarılan Eleman Sayısı
	___

BÖLÜM V. 31 ARALIK 2012 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.8: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet →	8.3'e geçiniz
S.8.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	9.soruya geçiniz
S.8.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	9.soruya geçiniz
S8.3: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibariyle ARTIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **artışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

01	02	03
S.9: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet →	9.3'e geçiniz
S.9.1: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.2: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	10.soruya geçiniz
S.9.3: 31 Aralık 2012 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
31 Aralık 2012 tarihi itibariyle AZALIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	31 Aralık 2012 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **azalışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.10: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evet →	10.3'e geçiniz
S.10.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	11.soruya geçiniz
S.10.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte artış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	11.soruya geçiniz
S10.3: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında artış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibariyle ARTIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	30 Haziran 2013 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal **artışı** belirtiniz.	
	|_|_|	

BÖLÜM VI. 30 HAZİRAN 2013 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER		
01	02	03
S.11: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde herhangi bir meslekte istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evet →	11.3'e geçiniz
S.11.1: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olacağını düşünmüyorum. ☐	→	12.soruya geçiniz
S.11.2: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle herhangi bir meslekte azalış olup olmayacağına dair fikrim bulunmamaktadır. ☐	→	12.soruya geçiniz
S11.3: 30 Haziran 2013 tarihi itibariyle işyerinizde çalışan sayısında azalış olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
30 Haziran 2013 tarihi itibariyle AZALIŞ olacağını düşündüğünüz meslekler	30 Haziran 2013 tarihi itibariyle beklediğiniz sayısal azalışı belirtiniz.	
	|_|_|	

BÖLÜM VII. ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER							
S12.1: 2012 yılı içerisinde işyerinizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri ve bu mesleklerde temininde güçlük çektiğiniz eleman sayısını belirtiniz?							
S12.2: Eleman temininde güçlük çektiğimiz meslek yok. ☐ → Anket Bitmiştir. TEŞEKKÜRLER.							
Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	Temimininde güçlük çekilen eleman sayısı	Temininde Güçlük çektiğiniz mesleği şu an karşıladınız mı? 1-EVET 2- HAYIR 3-KISMEN	Temininde Güçlük Çekilme Nedeni (*) 1. Bu meslekte eleman bulunamaması 2. Gerekli Mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması 3. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması 4. Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi 5. Önerilen ücretin az bulunması				
			1	2	3	4	5
01	02	03	04				
	|_|_|	|_|					

Ek 2- Ek 2a: Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi

İl İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında tam sayım yapılan iller dışında tabakalı rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İşgücü Piyasası Araştırmasında amaç, kapsam dâhilindeki sektör bazında İl ve Türkiye tahmini vermektir. Örnek hacmi istenilen düzeyde tahmin üretilmesini sağlayacak kriterler dikkate alınarak ve % 25 cevapsızlık oranı ilave edilerek 64 ilde tamsayım 15 ilde örnekleme şeklinde belirlenmiştir.

Örnek hacminin dağıtımı, sektör düzeyinde uzlaşık dağıtım yöntemi ile yapılmıştır.

nh = ñ [K2 + (1- K2) Mh 2] ½

ñ = Göze düşen ortalama örnek hacmi

Mh =Nh / (N / h) = h.Wh

K = Göreceli önem

h = Tabaka sayısı

nmin = K.ñ en küçük göze düşen örnek hacmi

Bu yöntem birim sayısı çok küçük dahi olsa her tabakada belirli sayıda örnek hacmini garanti etmektir. Dolayısıyla girişim sayısının çok az sayıda olduğu tabakalar yapısal olarak sistem içerisinde belirlenerek tamsayımla ele alınmıştır. Tüm sektörlerde maliyet ve işgücü dikkate alınarak nmin=125 olacak şekilde tabakalara düşen örnek hacmi belirlenmiştir.

Örneklerin seçimi ardışık basit rassal örneklem (ABRÖ) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde, birimlere (0,1] aralığında uniform dağılan sürekli rassal sayılar (permanent random number-PRN) atanır. Atanan bu rassal sayılara göre birimler küçükten büyüğe doğru dizilir, tabaka bazında belirlenen $d_h \in [0,1]$ şeklindeki sabit bir başlangıç noktasından sonraki ilk birimden başlamak üzere, tabaka bazında belirlenen örnek hacmi kadar birim örneğe seçilir.

Ek 2b: Tahmin ve Notasyonlar

Her sektörde girişimler bulundukları tabaka esas olmak üzere ABRÖ yöntemi ile örneğe seçilmişlerdir. Her tabakadan örneğe seçilen toplam n_h tane birimin π_h olarak tanımlanan bir seçim olasılığı vardır. Herhangi bir tabakadaki örnek birimin seçim olasılığı aşağıdaki gibi yazılır:

$$\pi_h = \frac{n_h}{N_h}$$

h = ele alınan ekonomik faaliyet ve büyüklük grubundaki tabaka indisi

n_h = h. tabakadaki örnek birim sayısı

N_h = h. tabakadaki toplam birim sayısı

Herhangi bir karakteristiğin (y) toplam tahmini ($\hat{Y}$), seçilen birimlerin seçim olasılıklarının tersi ile çarpımının toplamından elde edilir.

$$\hat{Y}_h = \sum_i \left(y_i / \pi_h \right) = \sum_i \frac{N_h}{n_h} y_i$$

($\hat{Y}$) toplam tahminine ilişkin h. tabakadaki varyans formulu aşağıda verilmiştir:

$$v\left(\hat{Y}_h\right) = N_h^{\,2} v\left(\bar{y}_h\right) = N_h^{\,2} \left[\sum \left(y_i - \bar{y}_h\right)^2 / \left(n_h - 1\right) \right]$$ dır.

Tabaka bazında gerçekleştirilen bu tahminlerden Türkiye toplamına tabakalı örneklemin genel kuralları kullanılarak ulaşılır. Herhangi bir karakteristiğin genel toplam tahmini

$$\hat{Y} = \sum_h \hat{Y}_h$$ Şeklinde bulunur.

Toplam tahmine ilişkin varyans ise

$$v\left(\hat{Y}\right) = \sum_h v\left(\hat{Y}_h\right)$$ olarak elde edilir.

Alan uygulaması sırasında alanda kapanan, faaliyeti kapsam dışına çıkan, mükerrer olan ve referans yılında faaliyette bulunmayan birimler kapsam dışında değerlendirilmiş, birimin cevap vermeyi reddetmesi, alanda bulunamaması, el değiştirmesi gibi cevapsızlık durumunun oluşması halinde cevapsızlık düzeltmesi

yapılmıştır. Bu yolla değişkenler bazında elde edilen sonuçların cevapsızlık nedeniyle ortaya çıkacak yanlılık etkileri giderilmiştir. Cevapsızlık düzeltmesi aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

R®= cevapsızlık düzeltmesi
R®=seçilmiş uygun birim sayısı (kapsam dışı birimler hariç) / cevaplı birim sayısıdır.

Ek 2c: Örnekleme Yapılan İller Listesi ve Örnek Sayıları

Tamsayım Yapılan İllerin Adı	10+ İşyeri Sayısı	Örnekleme Yapılan İllerin Adı	10+ Örneklem İşyeri Sayısı
Balıkesir	1.585	Adana	1.677
Manisa	1.582	Ankara	1.982
Tekirdağ	1.545	Antalya	1.745
Hatay	1.416	Bursa	1.838
Aydın	1.370	Denizli	1.507
Mersin	1.342	Diyarbakır	1.422
Kahramanmaraş	1.327	Gaziantep	1.472
Eskişehir	1.282	İstanbul	2.132
SAKARYA	**1.250**	İzmir	1.881
Malatya	1.070	Kayseri	1.440
Afyonkarahisar	995	Kocaeli	1.737
Elazığ	974	Konya	1.658
Ordu	962	Mersin	1.572
Kütahya	890	Muğla	1.478
Erzurum	856	Trabzon	1.393
Van	850	**ÖrneklemToplam**	**24.934**
Zonguldak	832		
Sivas	804	Tokat (Pilot İl)	704
Çorum	802	Samsun (Pilot İl)	1387
Çanakkale	753		
Düzce	736	**Araştırmada Seçilen Toplam İşyeri**	**65.723**
Uşak	691		
Giresun	687		
Mardin	677		
Osmaniye	671		
Adıyaman	644		
Batman	641		
Rize	607		
Aksaray	602		
Nevşehir	559		
Edirne	517		
Isparta	505		
Kırklareli	485		
Kastamonu	481		
Yozgat	475		
Amasya	445		
Niğde	423		
Bolu	406		
Karaman	393		
Yalova	386		
Burdur	364		
Şırnak	345		
Bartın	303		
Karabük	299		
Bilecik	291		
Bingöl	281		
Sinop	280		
Erzincan	278		
Kırşehir	260		
Artvin	244		
Kırıkkale	240		
Siirt	233		
Bitlis	216		
Ağrı	213		
Çankırı	212		
Muş	192		
Kars	177		
Iğdır	162		
Gümüşhane	127		
Kilis	119		
Hakkari	117		
Tunceli	93		
Bayburt	77		
Ardahan	57		
Tamsayım toplamı	**38.698**		

Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü

İşgücü Piyasası: Potansiyel çalışanların emeklerini arz ettikleri, işverenlerin de, ihtiyaç duydukları işgücünü talep ettikleri piyasadır. Çalışanlar öncelikle mesleki olmak üzere işe ilişkin beceri ve yeterliliklerini sunarken karşılığında ücret talep ederler.

İl İşgücü Piyasası: İşgücünün il düzeyinde arz ve talep olunduğu pazardır. İl düzeyinde işverenler birçok iş için çeşitli meslek dallarında işçi, çalışanlar da iş talep eder. Bu işler bakımından piyasa, il işgücü piyasasıdır.

***İşgücü Piyasası Analizi*: Belirli** bir yer, bölge ya da ülkenin işgücü piyasasının niteliklerinin ve ayırıcı özelliklerinin incelenip çözümlenmesidir.

İşgücü Talebi: İşgücü talebi işverenlerin istihdam etmeyi istedikleri işçi sayısıdır**.**

İşgücü Talep Araştırması: İŞKUR tarafından 10-Eylül-31 Ekim tarihleri arasında yapılan işyeri ziyaretleri kapsamında "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" uygulamasıdır.

***İşgücü Talep Araştırması Çerçevesi*:** Maliye Bakanlığı kayıtları kullanılarak TÜİK tarafından hazırlanan **"**Türkiye İşyeri Kayıt Sistemi" üzerinden en güncel veri olan 2011 yılı kayıtlarıdır. Talep araştırması kapsamında çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için **"**işyeri cevapsızlık formu" doldurulmuştur.

İşgücü Arzı: Bireylerin her türden işgücü piyasasına pazarlamak üzere sundukları işgücü toplamıdır.

Tanımlanmış bir zaman dilimi (referans dönemi) içinde belirli bir yaş üzerindeki nüfus, işgücü bakımından üç temel gruba ayrılmaktadır; istihdam edilenler, işsizler ve işgücüne dâhil olmayanlar. İstihdam edilenler ve işsizler, birlikte işgücünü oluştururlar. Yukarıda belirtilenler şu şekilde özetlenebilir;

Çalışma çağındaki nüfus: İşgücü+ İşgücüne dâhil olmayanlar

İşgücü: İstihdam edilenler+ İşsizler

Kurumsal olmayan nüfus: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Genç nüfus: 15-24 yaş grubundaki nüfustur.

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne Katılım Oranı (İKO): İşgücü katılım oranı bir ekonomide çalışan veya işsiz, ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfusa olan oranını ifade eder.

$$\textbf{İKO} = \frac{\text{İşgücü } Arzı\ (İstihdam + İşsiz)}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus} \times 100$$

Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

Eğitim seviyelerine göre işgücü: Bu gösterge toplam işgücünü eğitim durumlarına göre analiz ederken, 25-29 yaş grubundaki yüksek eğitimlilerin işgücü içindeki oranına da özel önem verir.

İstihdam edilenler: Aşağıda yer alan işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dâhil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İş başında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İş başında olmayanlar: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir.

Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (ayni ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dâhil edilmektedirler.

İstihdam Oranı: Çalışanların çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır. Ülke ekonomisinin istihdam yaratma gücünü gösterir. Özelikle yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdama katılım oranı istihdam politikalarının oluşturulmasında kilit unsurlardır.

İstihdam Oranı = $\frac{Toplam\ istihdam}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus}$ x 100

Yüksek istihdam oranı ülke ekonomisinin pozitif olarak değerlendirilmesine yol açmasına rağmen, bu gösterge tek başına yeterli değildir. İstihdam oranının değerlendirilmesinde ücretler, çalışma saatleri, kayıt dışı istihdam, eksik istihdam ve çalışma saatleri de önemlidir.

Düşük istihdama katılım oranı ise nüfusun ekonomik faaliyetlere katılmadığını, ekonominin ya yüksek işsizlik oranına ya da çok sayıda ekonomik anlamda aktif olmayan nüfusa sahip olduğunu gösterir.

İşteki durum: Ücretliler, kendi hesabına çalışanlar, işverenler ve ücretsiz aile işçileri olarak dört kategori altında toplanan işteki durum, işgücü piyasasının dinamiklerini ve ülke ekonomisinin gelişimini gösterir. Gelişen bir ülkede genel olarak beklenen tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçişle birlikte, ücretli ve maaşlı çalışanların sayısındaki artış; kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan sayısındaki azalıştır.

İktisadi faaliyetlere göre istihdam: Bu gösterge istihdamın hangi ekonomik faaliyetlerde yer aldığının ifadesidir. İstihdam genelde tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç temel iktisadi faaliyete ayrılır. Bu gösterge toplam istihdamın sektörlere göre oransal dağılımını gösterir. Böylelikle sektörlere göre ekonomik gelişmeyi veya daralmayı, trendleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri arasındaki seviye farkını ortaya koyar. Sektörel istihdam akışları verimlilik analizlerinde çok önemli yer teşkil eder. Toplam verimliliğin artması için, istihdamın daha az verimliliğe sahip sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahip sektörlere geçmesi gerekir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev2.0 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler kapsamı oluşturmaktadır.

A	Tarım, ormancılık ve balıkçılık
B	Madencilik ve Taş ocakçılığı
C	İmalat
D	Elektrik, gaz, Buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
E	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
F	İnşaat
G	Toptan ve parekende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motordikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri
T	Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri: Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Ayrım Yapılmamış
U	Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri

Mesleklere göre istihdam: Meslek sınıflaması olarak kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü, Uluslararası Çalışma Örgütünün ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanan ve meslek sınıflandırma sistemi içinde yer alan meslek unvanlarını, özetlenmiş meslek tanımlarını ve meslek kodlarını kapsayan bir sözlüktür.

Meslek sınıflaması dört rakamlı kodlanmış olup 9 ana grup altında toplanmaktadır. Ana grupların altında 2 basamaklı alt gruplar, alt grupların altında 3 basamaklı meslek grupları ve meslek gruplarının da altında 4 basamaklı meslekler yer almaktadır. İŞKUR tarafından kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü (TMS) İSCO-08 ile uyumlu daha ayrıntılı bir sözlüktür. İSCO'da söz konusu olan meslek grubu iken TMS'de mesleklerin en ayrıntılı hali bulunmaktadır.

Bu gösterge özellikle farklı işgücü piyasalarında arz ve talep dengesizliklerin analizinde çok önemlidir. Karar vericiler ve politika yapıcıların ekonomik ve sosyal politikaların formüle edilmesinde ve işgücü, öğretim ve mesleki eğitimin planlanarak uygulanmasında, yürütülmesinde istihdamın mesleklere göre dağılımı önem arz etmektedir.

Kayıt dışı istihdam: Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır.

Birçok ülkede kayıtdışı istihdam, gelir ve üretim yaratmada önemli bir rol oynar. Kayıtdışı istihdam sosyal güvenlik sisteminin ve yasal yaptırımlarının dışında olmasına rağmen, yüksek nüfus artış hızına veya kentleşmeye sahip ülkelerde bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kayıt dışı istihdam oranı: Bu gösterge kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki oranı olarak hesaplanmaktadır. Oranın büyüklüğü çalışma hayatının sosyal güvenceden uzaklığı hakkında bilgi verir.

Kayıtdışı istihdam Oranı = $\frac{Kayıtdışı\ istihdam}{Toplam\ istihdam}$ x 100

Eksik istihdam: Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından düzenlenen 16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, mevcut eksik istihdam tanımı, yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak, eksik istihdam sorununu daha net ortaya koyabilecek "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Yetersiz istihdam: Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İşsiz: Çalışma yaşında olup, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve çalışmaya hazır kesimi ifade eder. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dâhildirler.

İşsizlik oranı: İşgücü piyasasının en çok bilinen ve medya tarafından da üzerine en çok değinilen göstergesi işsizlik oranıdır. Toplam işsiz sayısının işgücü arzına oranıdır. İşsizliğin değerlendirilmesinde toplam işsizlik oranı tek başına yeterli olmaz. Gelecek planlaması için genç işsizlik ve uzun süreli işsizlik oranlarının da ayrıca dikkate alınması gerekir.

İşsizlik Oranı = $\frac{İşsiz}{İşgücü\ arzı\ (istihdam+işiz)}$ x 100

Genç işsizlik: Gelişmişlik seviyesine bakmaksızın bir çok ülkede genç işsizliği en önemli politika konusu olarak değerlendirilir. Bu kavramda genç 15-24 yaş grubunu ifade eder.

Genç işsizlik oranı: Genç işsizliğini ayrıntılı olarak tanımlayabilmek için dört ölçüt önemlidir.

- 15-24 yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.
- İçinde genç işsizlerin oranını gösteren genç işsizlik oranı
- Yetişkin işsizlik oranı içinde genç işsizlik oranının yüzdesi
- Genç işsizlik indeksi olarak tanımlan toplam işsizlik içinde gençlerin oranı
- Genç nüfus içinde genç işsizlerin oranı

Uzun süreli işsizlik: Kısa süreli işsizlik; işsizlik ödenekleri, daha önce yapılan tasarruflar veya aile üyelerinin desteği ile yönetilebilir. İşsizliği süresi uzadıkça ekonomik yıkıma yol açar. Bir yıldan fazla süreli işsizlik olarak tanımlanan uzun süreli işsizliğin değerlendirilmesinde iki ölçüt önemlidir.

- Toplam işgücü içinde uzun süreli işsizlerin oranı
- Uzun dönemli işsizlik indeksi olarak tanımlanan bir yıldan fazla süredir işsiz olanların toplam işsizlik içindeki oranı

İşgücüne dâhil olmayan (İnaktif) nüfus: İşsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur. Bu gösterge, özellikle kişilerin neden işgücü içinde yer almadıklarını açıklamaları bakımından çok önemlidir. Kişiler, çeşitli nedenlerle işgücü piyasası içinde yer almayabilirler. Çalışmak istedikleri halde kendilerine uygun iş bulamayacakları gibi düşüncelerle iş aramayan kesim potansiyel işsiz olmaları nedeniyle işgücü piyasasını yakından ilgilendiren kavramdır.

İşgücüne dâhil olmayanlar aşağıdaki gruplara ayrılmıştır.

1. İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.1. İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce ii aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.2. Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

2. Mevsimlik çalışanlar: Mevsimlik çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

3. Ev işleriyle meşgul: Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

4. *Eğitim/Öğretime devam ediyor:* Bir öğrenim kurumuna, kursa vb. devam etmesi nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

5. Emekli: Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

6.Çalışamaz halde: Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

7. Diğer: Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

İşgücüne Dâhil Olmayan Nüfus Oranı = $\frac{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus-(İstihdam+İşsiz)}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus}$ x 100

Eğitim durumu: 6 ve yukarı yaştaki tüm fertlerin eğitim durumları hakkındaki bilgilerdir. Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED,1997) uygun olarak sınıflandırılmaktadır, ana grupla aşağıdadır

1. Okuma yazma bilmeyen
2. Okuma yazma bilip bir okul bitirmeyen
3. İlkokul
4. İlköğretim
5. Ortaokul veya mesleki ortaokul
6. Genel Lise
7. Mesleki veya teknik lise
8. Yükseköğretim

Başvuru: İş arayanların, gereksinimlerinin karşılanması için Kurum il Müdürlüklerine doğrudan yaptıkları müracaatlardır (İŞKUR).

Kayıtlı İşsiz: Çalışma yaşında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan aktif

kayıtlardaki kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar, emeklilerden iş arayanlar ve belli bir iş yerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geriye kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır. (İŞKUR)

Kayıtlı işgücü: İş arayanlardan aktif kayıtlarda yer alanların tümüdür.

Aktif kayıt: Son işlem tarihinden itibaren 2 yıl sure ile işe gönderilmek üzere hazır olan kayıttır.

Açık İş: Kuruma işverenlerden intikal eden işçi istemidir.

Açık İş: İşveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iştir. (EUROSTAT) . Bu tanıma göre açık iş muhakkak işyeri dışına açılmalıdır. İşgücü Talep araştırması kapsamında derlenen açık işler bu kapsamdadır.

İşe Yerleştirme: İş arayanların kurumca işe yerleştirilmesidir.

Beceri: Eğitim, öğretim ve deneyimin ürünü olan beceri, ilişkin olduğu konudaki bilgiyle bir araya geldiği zaman uzman kişinin niteliğini oluşturur. *Beceri*, genel olarak iş ve görevleri başarabilmek için gerekli olan sistematik zihinsel ve fiziksel eylemleri, yatkınlıkları, etkinlikleri ifade eder.

Beceri Eksiği: İşgücünün sahip olduğu genel uzmanlığın işin gerekleriyle uyuşmazlığıdır.

Beceri İhtiyacı: Belirli bir organizasyon, sektör veya ulusal ekonomide, farklı türdeki faaliyet, iş veya mesleki rol için gereksinim duyulan beceridir.

Beceri Açığı: Beceri açığının yapısı ve düzeyini belirtir. İşgücü piyasasında becerili işgücüne ihtiyacın, mevcut işgücü arzından ne kadar fazla olduğunu gösterir. Dünyanın birçok ülkesinde işgücü piyasaları, artan işsizlik, yetersiz eğitilmiş personel, ekonomik ve teknolojik koşulların hızla değişmesi ve bu değişime ayak uydurma güçlükleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. beceri açığının nedenleri arasında, (1) iş gereksinimleriyle karşılaştırıldığında yetersiz kalan ehliyetler, (2) Ehliyetlerle karşılaştırıldığında yetersiz kalan işler, (3) İşsizlik, gizli işsizlik, (4) sayısal olarak becerili işçi açığı yer alır.

Temininde güçlük çekilen meslekler: İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksiği açık işler olarak ifade ederler.

Yaş bağımlılık oranı: 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranın yüzde olarak ifadesidir.

Yaş Bağımlılık Oranı = $\frac{(0-14 \text{ yaş nüfus} + 65 \text{ yaş nüfus})}{15-64 \text{ yaş nüfus}}$ x 100

Bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD): Bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

Kişi Başı Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değerin yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden kişi başı bölgesel gayri safi katma değer elde edilir. Hesaplanan bu değerin ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile, dolar değeriyle kişi başı bölgesel gayri safi katma değere ulaşılmaktadır.

Girişim: Yasal birimlerin oluşturduğu en küçük özellikle mevcut kaynaklarının tahsisi için belirli derecede karar alma özerkliğini kullanarak, mal ve hizmet üreten bir organizasyon birimidir. Girişim, bir veya birden fazla yerde, bir veya birden fazla faaliyet yürütebilir.

Yerel birim: Coğrafi olarak tanımlanan bir yere yerleşmiş girişim veya onun bir parçasıdır. Ekonomik faaliyet, coğrafi olarak tanımlanan bu yerde veya bu yerden tek ve aynı girişim için bir veya daha fazla kişinin çalışması halinde yürütülür.

Açık İş Oranı: Açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. Temel olarak, işyerleri tarafından fiilen doldurulmak istenen ve bu doğrultuda gerekli girişimlerin yapıldığı pozisyonları göstermektedir. İşyerinde çalışanlar yardımıyla doldurulmayı bekleyen pozisyonlar

ise açık iş kavramı kapsamında yer almamaktadır. İşgücü arzına ilişkin İşsizlik oranına kıyasla işgücü talebinin bir göstergesi olarak ekonominin konjonktürel hareketlerine dair daha kullanışlı bir göstergedir. Örneğin ekonominin büyüme dönemlerinde açık iş oranında nispi olarak yükseliş görülürken, açık iş oranının gerilediği dönemler ekonomide yavaşlama işareti olarak değerlendirilmektedir.

Net İstihdam Değişim Oranı: Beklenen istihdam artışından, beklenen istihdam azalışının çıkarılması ile elde edilen sayının mevcut çalışan sayısına bölünmesi ile elde edilen orandır.

Ek 4- 4a-Nüfus ve Konut Araştırması Kapsamında İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri

İl	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücünde olmayan nüfus	İşgücüne katılım oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Toplam	**55 639**	**26 420**	**24 320**	**2 100**	**29 219**	**47,5**	**43,7**	**7,9**
Adana	1 536	671	595	77	864	43,7	38,7	11,4
Adıyaman	408	211	187	23	197	51,7	46,0	11,1
Afyonkarahisar	530	250	237	13	281	47,1	44,7	5,1
Ağrı	333	163	151	12	170	49,0	45,5	7,2
Amasya	255	124	116	7	131	48,5	45,6	6,0
Ankara	3 794	1 691	1 570	121	2 103	44,6	41,4	7,1
Antalya	1 559	835	790	45	723	53,6	50,7	5,4
Artvin	134	78	73	5	56	58,3	54,7	6,0
Aydın	794	391	359	33	403	49,2	45,1	8,3
Balıkesir	942	459	426	33	483	48,7	45,2	7,2
Bilecik	163	76	72	4	87	46,7	44,2	5,3
Bingöl	182	86	78	8	95	47,5	43,1	9,3
Bitlis	208	103	91	11	106	49,2	43,7	11,1
Bolu	223	105	99	6	118	47,1	44,4	5,7
Burdur	201	103	97	6	98	51,3	48,2	5,9
Bursa	2 045	985	916	69	1 060	48,2	44,8	7,0
Çanakkale	408	204	195	8	204	49,9	47,8	4,2
Çankırı	140	69	65	3	71	49,0	46,6	5,0
Çorum	415	193	183	10	221	46,6	44,1	5,3
Denizli	733	384	360	23	350	52,3	49,1	6,1
Diyarbakır	995	402	347	55	592	40,4	34,9	13,8
Edirne	335	188	177	11	147	56,2	52,9	5,9
Elazığ	418	178	159	19	241	42,5	38,0	10,6
Erzincan	167	79	74	5	88	47,4	44,4	6,4
Erzurum	549	259	242	17	290	47,2	44,1	6,6
Eskişehir	634	265	247	18	369	41,8	39,0	6,6
Gaziantep	1 134	497	460	38	637	43,9	40,5	7,6
Giresun	336	166	153	14	169	49,6	45,4	8,3
Gümüşhane	100	45	41	4	55	45,0	41,2	8,5
Hakkâri	174	72	62	9	102	41,2	35,8	13,0
Hatay	1 035	474	423	51	560	45,8	40,9	10,8
Isparta	327	163	152	12	164	50,0	46,4	7,1
Mersin	1 241	570	517	54	671	46,0	41,6	9,4
İstanbul	10 368	4 983	4 565	418	5 384	48,1	44,0	8,4
İzmir	3 173	1 477	1 330	147	1 696	46,6	41,9	9,9
Kars	211	108	102	6	102	51,4	48,3	6,0
Kastamonu	292	161	156	6	131	55,2	53,3	3,5
Kayseri	917	396	368	28	522	43,1	40,1	7,0
Kırklareli	284	153	140	13	131	54,0	49,4	8,4

İl	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücünde olmayan nüfus	İşgücüne katılım oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)
Kırşehir	173	80	75	6	93	46,5	43,1	7,3
Kocaeli	1 208	555	502	53	653	45,9	41,5	9,5
Konya	1 493	683	649	33	811	45,7	43,5	4,9
Kütahya	453	207	195	12	246	45,6	43,0	5,9
Malatya	556	251	230	21	305	45,2	41,4	8,4
Manisa	1 048	546	520	26	502	52,1	49,6	4,8
Kahramanmaraş	726	335	307	28	391	46,1	42,2	8,4
Mardin	471	198	177	20	274	41,9	37,6	10,3
Muğla	669	365	343	22	303	54,6	51,3	6,1
Muş	248	125	115	10	123	50,3	46,3	8,1
Nevşehir	215	115	110	5	100	53,4	51,1	4,3
Niğde	244	129	122	7	115	52,9	49,8	5,8
Ordu	551	299	282	16	252	54,2	51,3	5,4
Rize	253	120	108	13	132	47,6	42,6	10,5
Sakarya	**678**	**309**	**281**	**27**	**370**	**45,5**	**41,5**	**8,8**
Samsun	960	472	434	38	488	49,2	45,2	8,0
Siirt	185	79	73	7	106	42,9	39,2	8,6
Sinop	164	81	77	4	83	49,6	47,1	4,9
Sivas	474	209	194	15	265	44,1	40,9	7,4
Tekirdağ	647	341	317	24	306	52,7	49,0	6,9
Tokat	453	218	207	11	235	48,1	45,6	5,2
Trabzon	592	305	281	24	288	51,4	47,4	7,8
Tunceli	72	40	35	5	32	55,1	48,2	12,5
Şanlıurfa	988	447	400	46	542	45,2	40,5	10,4
Uşak	269	144	132	12	125	53,6	49,1	8,4
Van	638	276	249	27	362	43,2	39,0	9,8
Yozgat	347	171	159	12	176	49,4	45,9	7,0
Zonguldak	488	238	220	17	251	48,7	45,1	7,3
Aksaray	273	147	139	8	126	53,8	51,0	5,3
Bayburt	58	33	32	2	25	57,4	54,5	4,9
Karaman	176	88	81	6	88	49,9	46,4	7,1
Kırıkkale	216	84	75	9	132	38,8	34,8	10,3
Batman	314	128	112	16	186	40,8	35,7	12,6
Şırnak	260	109	93	17	150	42,1	35,7	15,3
Bartın	150	74	69	5	77	49,0	45,7	6,9
Ardahan	80	50	47	3	31	61,7	58,2	5,7
Iğdır	125	71	66	5	54	56,8	52,6	7,3
Yalova	163	76	69	8	87	46,8	42,0	10,2
Karabük	178	73	67	6	105	40,9	37,4	8,6
Kilis	85	43	41	2	42	50,7	47,9	5,5
Osmaniye	343	148	132	16	194	43,3	38,6	10,9
Düzce	262	141	130	11	121	53,6	49,4	7,8

Ek 4b- İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (Sege-2011)

İl Kodu	İller	SEGE 2011 Sırası	İl Kodu	İller	SEGE 2011 Sırası
TR100	İstanbul	**1**	TRB11	Malatya	**42**
TR510	Ankara	**2**	TR332	Afyon	**43**
TR310	İzmir	**3**	TR905	Artvin	**44**
TR421	Kocaeli	**4**	TRA12	Erzincan	**45**
TR611	Antalya	**5**	TR631	Hatay	**46**
TR411	Bursa	**6**	TR821	Kastamonu	**47**
TR412	Eskişehir	**7**	TR813	Bartın	**48**
TR323	Muğla	**8**	TR722	Sivas	**49**
TR211	Tekirdağ	**9**	TR833	Çorum	**50**
TR322	Denizli	**10**	TR823	Sinop	**51**
TR424	Bolu	**11**	TR903	Giresun	**52**
TR212	Edirne	**12**	TR633	Osmaniye	**53**
TR425	Yalova	**13**	TR822	Çankırı	**54**
TR222	Çanakkale	**14**	TR712	Aksaray	**55**
TR213	Kırklareli	**15**	TR713	Niğde	**56**
TR621	Adana	**16**	TR832	Tokat	**57**
TR721	Kayseri	**17**	TRB14	Tunceli	**58**
TR422	Sakarya	**18**	TRA11	Erzurum	**59**
TR321	Aydın	**19**	TR632	Kahramanmaraş	**60**
TR521	Konya	**20**	TR902	Ordu	**61**
TR612	Isparta	**21**	TR906	Gümüşhane	**62**
TR221	Balıkesir	**22**	TRC13	Kilis	**63**
TR331	Manisa	**23**	TRA13	Bayburt	**64**
TR622	Mersin	**24**	TR723	Yozgat	**65**
TR334	Uşak	**25**	TRC12	Adıyaman	**66**
TR613	Burdur	**26**	TRC22	Diyarbakır	**67**
TR413	Bilecik	**27**	TRA22	Kars	**68**
TR812	Karabük	**28**	TRA23	Iğdır	**69**
TR811	Zonguldak	**29**	TRC32	Batman	**70**
TRC11	Gaziantep	**30**	TRA24	Ardahan	**71**
TR901	Trabzon	**31**	TRB13	Bingöl	**72**
TR522	Karaman	**32**	TRC21	Şanlıurfa	**73**
TR831	Samsun	**33**	TRC31	Mardin	**74**
TR904	Rize	**34**	TRB21	Van	**75**
TR423	Düzce	**35**	TRB23	Bitlis	**76**
TR714	Nevşehir	**36**	TRC34	Siirt	**77**
TR834	Amasya	**37**	TRC33	Şırnak	**78**
TR333	Kütahya	**38**	TRA21	Ağrı	**79**
TRB12	Elazığ	**39**	TRB24	Hakkari	**80**
TR715	Kırşehir	**40**	TRB22	Muş	**81**
TR711	Kırıkkale	**41**			